

GLAS

ANTIFAŠISTA

Očekivanja i nade

**VIŠE
OPTIMIZMA
U OVOJ
GODINI**

Izborna skupština SRVI

ZAKINUTI SMO U PRAVIMA

70 godina poslije

**ŽRTVE NE
SMIJEMO
ZABORAVITI**

Poruka iz Dubrovnika

**DEKLARACIJA
O POLOŽAJU
ANTIFAŠIZMA
DANAS**

Prkos Lasinjski

OTPOR MRŽNJI I PODJELAMA

Riječ glavne urednice:

»GLAS« - OGLEDALO AKTIVNOSTI

Sredinom siječnja održana je prva ovogodišnja zajednička sjednica IO SABA RH i Redakcije Glasa, s jednom jedinom temom: Glas antifašista - kako ga učiniti još boljim?

IO je konstatirao da je list kvalitetan, informativan i odraz rada udrug na terenu, ali i rukovodstva te da je kao takav zanimljiv i čitalačkoj publici izvan SABA- mnogi se javljaju za suradnju.

Nakon duge i iscrpne rasprave o konцепцијi Glasa, te ukazivanja na probleme s kojima se u svom radu susreću i novinari i glavna urednica, donešeno je više zaključaka:

1. Glas je široko dostupan jer ga se uz tiskano izdanje može naći i na našoj web-stranici - zato ju je potrebno što redovitije održavati.

2. Kako bismo pojačali suradnju, prije nekoliko mjeseci oformili smo novi komunikacijski put: e-mail.

3. Poželjno bi bilo tiskati više od 6 brojeva godišnje ili bar povremeno posebne priloge - to iziskuje dodatna finansijska sredstva, koja bismo mogli namaknuti oglašavanjem u Glasu - zadaća za sve, a ne samo za Komisiju za marketing je potražiti zainteresirane oglašivače.

4. U svakom broju bi, u uvodniku, trebalo obraditi neku aktualnu temu - to je zadatak članovima IO, Savjeta SABA, Predsjedništva...

5. Potrebno je revidirati sastav Savjeta Glasa (izabran novi predsjednik RVI), ali i pojedinih komisija (u Komisiji za marketing su novinari, a nema ekonomista...).

6. Naravno, kvaliteti će doprinijeti

više aktivnosti udruga na terenu, ali i više informacija o tim aktivnostima - poželjno je da informacije budu kratke, precizne, s konkretnim i točnim podacima (mjesto, datum, imena, svrha...).

7. Potrebno je da svi govornici na skupovima svoj govor napišu, a potom ga dostave u redakciju Glasa, i to iz više razloga: kako bi govor trajao primjereni dugo te kako ne bi dolazilo do nerazumijevanja i krivih navoda.

8. Izvještaji sa sjednica Predsjedništva, koji se objavljaju u Glasu, trebaju biti kratki i informativni - opširni zapisnik se ionako dostavlja svim udrugama.

9. Važno je omogućiti novinarima Glasa da sve važne događaje prate »iz prve ruke« te da se izbjegne istovremeno održavanje važnih događanja, bar kad smo mi organizatori.

10. Na sjednici je otvoren problem prostora za rad redakcije, kako bismo se mogli češće sastajati, a time i kvalitetnije raditi.

Sastanak je urođio plodom što pokazuje i činjenica da se upravo rješava problem prostora za rad redakcije »Glasa antifašista«.

A budući da je Glas ogledalo rada svih nas, pišite, pohvalite se, pohvalite i nas, ali uputite i poneku primjedbu i konstruktivnu kritiku, kako bismo naš Glas učinili još boljim.

Naša adresa:

e-mail: glas.antifasista@sabh.hr

*Vaša glavna urednica
Katica Sedmak*

*Čestitamo Međunarodni dan
žena - 8. ožujak*

Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske

U korist humanosti

Nakon što je zakonski zaštitila korištenje imena, lika i potpisa legendarnog maršala i državnika Josipa Broza Tita, njegova unuka Saša namijenila je u humanitarne svrhe dio prihoda od prodaje suvenira koji podsjećaju na Titu.

Prije dvije godine skloplila je ugovor s Nacionalnim parkom Brijuni i tako je pružena novčana pomoć Domu na nezbrinutu djecu u Ulici Vladimira Nazora u Zagrebu. Nedavno je odlučila pomoći i onima koji su se odlučili na medicinski potpomognutu oplodnju - dio novca od prodaje suvenira, koji bi pripao porodici, ići će u korist računa za renoviranje tog Odjela u zagrebačkom bolnici »Sveti duh«.

Na Brijunima kažu da se suveniri s Titovim likom, imenom i potpisom sve bolje prodaju turistima i drugim posjetiteljima otočja.

Brozovi su dali dozvolu za izradu i prodaju takvih suvenira i u Sloveniji, gdje će se u nekadašnjoj predsjedničkoj vili otvoriti Titov muzej kao stalni postav, u sklopu kojeg će biti otvorena i velika trgovina suvenira. Inače, na Brijunima se od ovih suvenira najviše traže šalice s Titovim likom.

Fotografije na 1. stranici:

Skupština RVI izabrala je novo rukovodstvo (gore)
U Prkosu Lasinjskom održana je komemoracija nevinim žrtvama (dolje)
(snimio: Z. Herceg)

Izdavač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društva »Josip Broz Tito«, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatza 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabh.hr> - e-mail: sabarh@email.t-com.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Etore Poropat, Krešimir Piškulić i Eduard Vostrel. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna i odgovorna urednica), Bojan Miroslavljev, Petar Raić, Savan Tomašević, Antun Žibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik) e-mail: glas.antifasista@sabh.hr - Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. 07. 1996. godine, Glas antifašista demokratske Hrvatske smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Pisak: »Bankograf« Odranska 18, Zagreb.

Piše:
dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović, predsjednica SABA RH

Više optimizma u ovoj godini

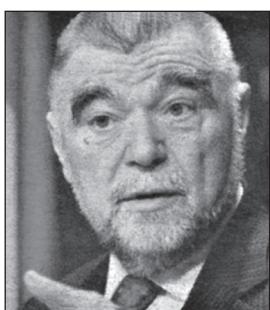
Ušli smo u novu 2010. godinu, još jednu godinu u kojoj se Hrvatska treba dokazati kao demokratska država. Demokracija kao vladavina izabranih predstavnika naroda, za djelovanje u interesu naroda, kod nas nije dokazala ostvarenje jednakih osnovnih životnih uvjeta za sve. Antifašisti, borci NOB, nisu do sada ostvarili svoja oduzeta i smanjena prava niti isti društveni i materijalni status kao što imaju branitelji Domovinskog rata, iako su se i jedni i drugi, svaki u svoje vrijeme i u specifičnim uvjetima, borili za uspostavu i slobodu Hrvatske države. Na naša mnoga uporna traženja dobijali smo samo obećanja.

Cijela država je od laskom bivšeg premijera doživjela šok i to zbog načina na koji je to učinio, čime je sve nas omalovažio. On nikada nije pokazao razumijevanja za nas antifašiste i nikada nije našao za shodno da primi naše predstavnike na razgovor i sasluša naše probleme.

Pozitivan odnos prema antifašizmu

Premijerkom je postala pravnica - gospođa **Jadranka Kosor**. Ona je i prije tog položaja govorila na antifašističkim svečanostima, u nekoliko navrata je razgovarala s nama i dijelom nam je finansijski pomogla, specijalno za izdavanje našeg »Glasa antifašista«. Već i radi toga smatram da možemo gajiti optimizam i očekivati njezin pozitivan odnos prema antifašizmu i antifašističkim borcima NOB. Očekujemo da će njezin stav doći do izražaja i u ovoj 65. jubilarnoj godini pobjede nad fašizmom u Drugom svjetskom ratu. Budimo optimistični!

Ova nam godina donosi nove promjene. Dosadašnji predsjednik naše države, gospodin **Stjepan Mesić**, nakon dva mandata odlazi u mirovinu. Poznavajući njegov rad i odnos prema antifašizmu, možemo biti sigurni da će nam i u buduće pomagati i zastupati nas. Ovim iznosim

Stjepan Mesić

i našu zajedničku zahvalu za sve što je do sada napravio u izražavanju počasti žrtvama fašizma i u proslavljanju povijesnih događanja iz NOB.

Izbori za trećeg predsjednika države pokazali su želju većine da novi predsjednik nastavi razvijati proces demokratizacije i održi politički poredak u kojem će izabrani predstavnici naroda provoditi principe slobode, jednakosti i napretka.

Dr. Ivo Josipović je pravnik. Njegov dosadašnji rad pokazuje da ima razu-

mijevanja za ljude, da je pravedan u odlukama i čvrst u ostvarenju svojih uvjerenja, da ne pada pod utjecaj politikantstva, već se u prosudbama oslanja samo na dokumentirane činjenice. Nama ostaje da od novog predsjednika očekujemo pravedan

odnos i prema antifašistima i antifašizmu kao načinu života, s težištem na istinoljubnosti i poštivanju različitosti. To je i suština obećanja dr. Josipovića u predizbornom sloganu – »PravDa za Hrvatsku«.

Nova 2010. godina otvara mogućnost optimističkog razmišljanja. Daje nam nadu da ćemo, kao i sve zemlje Europe, biti doстоjni poštovanja. To zahtijeva teške odluke i nemale promjene, ali one su neophodne u uspostavi demokratske i pravne države. Predugo je trajala »post-ratna« situacija, u kojoj je bilo moguće izmanipulirati razne stavove i provoditi nepravedna, jednostrana rješenja, kojima su pripadnici raznih naroda, vjera i političkih stavova, bivali poniženi te materijalno i moralno oštećeni. Mi antifašisti, uglavnom smo se s nedovoljno uspjeha borili za pošteni odnos i ravnopravnost. Mnogi od nas, na žalost, nisu dočekali ovo vrijeme promjena. Bilo je krajnje vrijeme da nam se počne ostvarivati nada u boljšitak.

Antifašisti više ne mogu dugo čekati rješenja

Nismo više voljni dugo čekati da Hrvatski sabor počne raspravljati o našim problemima zacrtanim u Deklaraciji o

antifašizmu. Nismo više voljni slušati nekažnjene napade na nas, pune laži raznih proustaških grupa i fizičko skrnavljenje spomenika žrtvama fašizma. Treba konačno reći istinu, da potomci i sljedbenici nekadašnjih neprijatelja bez dokaza optužuju nas za kriminalna djela i za žrtve kojih je daleko najveći broj pao upravo od ustaša, četnika, njemačkih i talijanskih okupatora.

Obećanja koja su - o dobroj međusobnoj suradnji, o sprječavanju kriminala i uspo-

Dr. sc. Ivo Josipović

stavi pravne države - dali predsjednica Vlade Jadranka Kosor i novi predsjednik RH dr. Ivo Josipović otvaraju prostor za optimistična očekivanja. Među ostalim pružaju i uvjerenje da bez dokaza neće biti moguće okrivljavati niti pojedince, niti ijedan narod za eventualna nedjela. Na to ih

upućuju i nastojanja da Hrvatska uđe u Europsku uniju.

Očuvanje mira u svijetu velika je obveza svih država, a taj mir može ostvariti samo antifašistički način života koji je protivan svakom rasizmu, totalitarizmu, kriminalu, osveti, nacionalizmu, netoleranciji. Nužno je stoga njegovati antifašizam kojim gajimo i nadu da se više nećemo morati boriti za ostvarenje jednakih prava svih građana Hrvatske. Borci NOB-a još su sposobni za obranu istine i pravde. Promjene kojima svjedočimo imaju povijesno značenje. Još jednom u fazi našeg života prolazimo kroz proces razvitka demokratizacije naše države. Svima nama bi to trebao biti konačan put do pobjede pravde i poštenja.

Ove ćemo godine i na razini države dostojno proslaviti 65. obljetnicu završetka Drugog svjetskog rata i pobjede nad naci-fašizmom, što će proslaviti i sve države tadašnje antihitlerovske koalicije. U 2010. godini, kojom završava prvo desetljeće 21. stoljeća, s novim predsjednikom države nastavljamo razvijati politiku mira (sa svim atributima koje ona ima) i izgrađivati demokratske principe života.

S tom željom pozdravljam sve borce antifašiste i mlade antifašiste koji će nastaviti naše napore za izgradnju novog i boljeg svijeta.

NAJVEĆA POBJEDA U POVIJESTI DALMACIJE

Veličanstvenim skupom, kome su kao moto poslužile znamenite Titove riječi »Tuđe nećemo, svoje ne damo«, u kongresnoj dvorani dubrovačkog hotela »Libertas – Rixos«, 13. prosinca 2009. godine, obilježena je 65. obljetnica oslobođenja Dalmacije od fašizma.

Pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske **Stjepana Mesića**, svečani skup je, u ime Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Dalmacije, organizirala Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije. Skupu je prisustvovalo oko 600 sudionika iz cijele Dalmacije te gostiju iz zemlje i inozemstva. Uz predsjednicu Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dr. **Vesnu Čulinović - Konstantinović** i dubrovačkog gradonačelnika dr. **Andra Vlahušića**, gosti su bili i izaslanik predsjednika Republike Hrvatske dr. **Siniša Tatalović**, izaslanik Ministarstva obrane i Hrvatske vojske i

Na svečanosti u hotelu "Rixos-Libertas" bilo je 600 sudionika

ratne mornarice komodor **Tihomir Erceg**, predsjednik Saveza društava »Tito« Hrvatske dr. **Tomislav Badovinac**, delegacija ZU antifašističkih boraca i antifašista

Primorsko-goranske županije na čelu s dr. **Markom Pavkovićem**, rektor Sveučilišta u Dubrovniku prof. dr. **Mateo Milković**, zatim izaslanik Veleposlanstva Ruske Federacije u RH dr. **Boris Medvedev**, delegacija SUBNOR-a i antifašista Crne Gore koju je predvodio predsjednik **Andrija Nikolić** te delegacije društava »Tito« i SUBNOAR iz Bosne i Hercegovine.

Delegacija sudionika skupa položila je vijenac na Spomen grobnicu boraca NOR-a na Boninovu, a u holu hotela su sudionike, prigodnim muziciranjem, dočekali članovi Limene glazbe iz Smokvice na Korčuli. Ulazeći u dvoranu svi su sudionici dobili po crveni karanfil. Svečani skup je počeo »Lijepom našom«, a minutom šutnje odana je počast borcima poginulim u NOR-u, žrtvama fašizma i poginulim braniteljima u ratu za obranu hrvatske samostalnosti i slobode. Prigodno je govorio **Branko Grošeta**, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije.

»Ponižena fašističkom okupacijom u proljeće 1941. godine, Dalmacija s ukupno 740 tisuća stanovnika, koje su pretežno činili radnici, seljaci, ribari i pomorci, vođena s oko tisuću petsto komunista i oko pet tisuća skojevaca, svoj vjekovni slobodarski ponos pretvara u organizirani otpor protiv najvećeg zla u povijesti čovječanstva - nacizma i fašizma, u borbu do konačne slobode. Plamen ustanka nezadrživo se širi, a padom fašističke Italije razbuktava kao vjesnik i najava konačne slobode. Narod se sve bolje organizira, stanovništvo pristupa partizanskim jedinicama, koje se sve kvalitetnije naoružavaju, zarobljavajući i

NEPRIMJEREN ODнос PREMA ANTIFAŠISTIMA

Ponosni smo na doprinos Dalmacije u afirmaciji i pobjedi hrvatskog antifašizma i stvaranju uvjeta za obnovu zemlje, ali ujedno nezadovoljni jer odnos vlasti pa i oporbe ponekad i javnosti nije primjeren podnesenim žrtvama i ostvarenim rezultatima, koji su Hrvatsku svrstali u zemlje pobjednice velike svjetske antifašističke koalicije.

U posljednje vrijeme ostvareni su i određeni, ali još nedovoljni pomaći, koji su prvenstveno rezultat postepene promjene klime u društvu, postupnog proboga medijske blokade, jačanja udruga antifašista, jačanja lijeve političke opcije u nekim sredinama, pritska međunarodne zajednice i što je najznačajnije snažnog i dosljednog odnosa predsjednika Republike u afirmaciji antifašizma.

Ali, neke se činjenice ne mogu prešutjeti. Prije svega da je u Republici Hrvatskoj oštećeno i uništeno oko 3000 spomenika i spomen obilježja iz NOB-e. Zahtjevi za obnovu uglavnom se ignoriraju pa i kad se radi o zaštićenoj spomeničkoj baštini-kulturnom blagu Republike Hrvatske.

U obrazovnom procesu, pa i u nastavi povijesti još uvijek je neprimjeren prikaz događaja iz NOB-e, stečena prava sudionika NOB-e još uvijek se ne vraćaju, a teško je vjerovati da će se to uskoro dogoditi, osobito primjena međunarodnih konvencija o pravima sudionika svjetskih ratova ili izjednačavanja prava boraca NOR-a s pravima sudionika Domovinskog rata.

Saborska Deklaracija o antifašizmu i nakon više od četiri i po godine od njene donošenja ne provodi se i primjer je manipuliranja antifašizmom.

Neki crkveni dostojanstvenici toleriraju pojave neoustašta, govora mržnje, pronose povijesne neistine i falsifikate, toleriraju znakovlje kojim se povezuju ustaška i vjerska obilježja. Nažalost stječe se dojam da se Katolička crkva u nas počinje pretvarati u političku stranku, kojoj jedino od temeljnih poslanja postaje borba protiv vještice u liku komunista, antifašista i ostalih neistomišljenika. U ime antifašista Dalmacije poručujemo im da se bave propovijedanjem vjere i da se ostave manipulacija - istaknuto je na skupu u Dubrovniku.

Antifašistički borci i antifašisti Dalmacije okupljeni na svečanom skupu 13. prosinca 2009. godine u Dubrovniku, povodom obilježavanja 65. obljetnice oslobođenja Dalmacije od fašizma donose

D E K L A R A C I J U o položaju antifašizma i odnosu vlasti prema NOB-i i njenim sudionicima u Republiци Hrvatskoj

1. Sudionici svečanog skupa, antifašistički borci i antifašisti Dalmacije još jednom izražavaju svoje nezadovoljstvo odnosom vlasti prema Narodnooslobodilačkoj borbi, njezinim sudionicima i uvjetima rada Saveza, zajednica i udruga antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

2. Zahtijevamo dosljedno poštivanje ustavnih načela i zakonsku zaštitu tradicija hrvatskog antifašizma od neprimjerenih ispada i provokacija, falsificiranja povijesnih istina, dalnjih oštećenja i uništavanja spomeničke baštine iz narodnooslobodilačke borbe, identifikaciju i sankcioniranje počinitelja tih nedjela.

3. Neprihvatljivo nam je koketiranje i sudjelovanje predstavnika vlasti na skupovima, komemoracijama i proslavama na kojima se veličaju, slave i odaje počast pripadnicima poraženih vojski i suradnicima okupatora.

4. Sudionici Svečanog skupa zahtijevaju hitno i nedogidivo:

- provođenje usvojene saborske Deklaracije o antifašizmu,

- poštivanje međunarodnim ugovorima preuzetih obveza i vraćanje oduzetih stečenih prava sudionicima NOR-a, njihovu pravnu, moralnu i egzistencijalnu zaštitu,

- poštivanje međunarodnih konvencija o pravima sudionika svjetskih ratova.

5. Zahtijevamo da Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, u što je moguće kraćem roku, pristupi aktivnostima u cilju:

- internacionalizacije i obavljanja međunarodne javnosti o odnosu vlasti prema doprinosu hrvatskih antifašista-partizana u Drugom svjetskom ratu, neprimjerenom i ponizavajućem odnosu prema njegovim sudionicima i ignorirajući svih naših dosadašnjih napora da se taj odnos promjeni i isprave nanesene im nepravde,

- pristupi konkretnim pripremama u cilju primjene svih zakonski raspoloživih mogućnosti, uključujući radikalne mјere i aktivnosti u cilju ostvarivanja svojih prava.

6. Antifašistički borci i antifašisti Dalmacije, kada je antifašizam u pitanju neće tolerirati daljnju manipulaciju, omalovažavanja, davanje lažnih obećanja, neprovođenje ustavnih načela i saborske Deklaracije o antifašizmu.

7. Ukoliko našim opravdanim zahtjevima ne bude udovoljeno, zajednički udruženi dalmatinski antifašisti stat će u zaštitu svjetlih tradicija Narodnooslobodilačke borbe, doprinosa preko sto tisuća dalmatinskih partizana i slobodarskog naroda Dalmacije.

otimajući oružje neprijatelju. Dalmatinci ratuju na gotovo svim ratištima. Ne samo ratuju, strah su i trepet neprijatelju. Ginu, ali nezadrživo idu dalje, donose slobodu sebi i drugima...

Zahvaljujući dalmatinskim antifašistima – partizanima, svojim sinovima i kćerima, Dalmacija je izvojevala najveću pobjedu u svojoj povijesti. Velike su zasluge Dalmacije i njenih ljudi u svrstanju Hrvatske u red zemalja pobjednika, u veliku svjetsku antifašističku koaliciju, za rehabilitaciju Hrvatske i hrvatskog naroda od nedjela, prvenstveno zločinačke NDH., ali i četnika i drugih suradnika neprijatelja. Dalmacija je u NOB-i dala oko 110 tisuća boraca svrstanih u 48 partizanskih odreda, 18 brigada, 4 divizije, 8. korpus, mornaricu NOVJ, brigadu KNOJ-a i ostale jedinice, dala je brojne narodne heroje, generale, admirale, ugledne vojne rukovodioce, nosioce partizanske spomenice 1941, prekaljene ratnike. Ukupni ljudski gubitci bili su 33 tisuće poginulih (18 tisuća boraca i 15 tisuća žrtava fašističkog terora), dok je u zatvorima, deportaciji i internaciji bilo 42 tisuće stanovnika Dalmacije, a samo u zbjegu u El-shatu bilo je njih 31 tisuća... Zbog falsifikatora povijesnih istina još jednom naglašavam: Dalmaciju su oslobodili Titovi partizani, Dalmatinci i to jedinice 8. korpusa, a jedini izuzetak je oslobođenje Dubrovnika u čijem su oslobođenju sudjelovale legendarna

Druga dalmatinska koja tada nije bila u sastavu 8. korpusa i dijelovi 29. hercegovačke divizije... Oni su Dalmaciju oslobodili od Nijemaca, Talijana, ali i ustaša, četnika, zločinačke 'NDH' i svih drugih domaćih izdajnika, od njihovih zločina, zvjerstava, logora, progona, hapšenja, ubijanja, paleži, pljačke, izdaje, prokazivanja. Neštedimice su svojom krvlju natopili rodnu grudu i vratili Hrvatskoj - matici zemlji, od okupatora otete i od ratnog zločinca Ante Pavelića, okupatoru poklonjene hrvatske teritorije. Sve je to bilo moguće samo uz podršku vlastitog naroda i uz ogromne žrtve i uspješno organiziranu narodnu vlast.

Pojedinačni zločini, plod neodgovornog ponašanja i postupaka pojedinaca, ne mogu zasjeniti ovu veličanstvenu pobjedu., Sve zločine osuđujemo bez obzira tko ih je učinio, ali ne prihvaćamo manipuliranje povijesnim istinama s pozicija neoustašta i neočetništva, njihove laži i podvale. Kako prihvatiti sudove onih za koje Drugi svjetski rat još nije završio, koji poražene proglašavaju pobjedicima, pobjednike poraženima, fašiste antifašistima, a antifašiste okupatorima i zločincima. Takvima treba još jednom i s ovog mjesta poručiti da je Drugi svjetski rat završen, povijest se ne može mijenjati. Nacizam, fašizam, ustaštvo i četništvo imaju trajno mjesto na smetlištu novije povijesti, posebno Drugog svjetskog rata. Antifašizam je, sviđalo se to njima ili ne, najveća civilna

zacijska tekovina 20 stoljeća. To je temelj na kojem su izgrađene sve svjetske i europske integracije i asocijacije...

Nažalost, antifašizam se u posljednje vrijeme smišljeno poistovjećuje s pojedinačnim ispadima i zločinima pojedinaca, manipulira se stratištima, kostima, jamama, bez odgovarajuće povijesne podlage i dokaza, koristeći se pretpostavkama i neutemeljenim činjenicama. I dalje se stvara jaz između sudionika NOB-e i sudionika Domovinskog rata, odnosno njihovih udruga i aktivnosti. Naš stav je jasan i nedvosmislen – Narodnooslobodilački i Domovinski rat bili su antifašistički. U NOB-i oslobođeno i u sastav zemlje vraćeno u Domovinskom ratu je obranjeno od istog ili po namjerama istog neprijatelja» - rekao je, uz ostalo Branko Grošeta. Pozdravne riječi skupu su uputili: dr. Vesna Čulinović – Konstantinović, dr. Andro Vlahušić i dr. Siniša Tatalović, a na kraju su sudionici svečanog skupa aklamacijom usvojili »Deklaraciju o stanju i položaju antifašizma u Republici Hrvatskoj«.

U programu Svečanog skupa, sudjelovali su i: Folklorni ansambl »Lindō«, Ženska klapa »Lindō«, pjesnik Mato Jerinić, pjevač Antun – Toto Rilović, solistica opere HNK Osijek Barbara Othman i pijanist Albert Frka, profesor Umjetničke škole Luka Sorkočević iz Dubrovnika, uz nadahnute voditelje Anu Brboru-Hum i Dubravka Sidora. Marinko Vlašić

Ivo Josipović posjetio Udrugu antifašista

♦Novoizabrani predsjednik Republike susreo se sa članovima splitske Udruge antifašističkih boraca i antifašista

Novoizabrani predsjednik Republike Hrvatske dr. sc. Ivo Josipović posjetio je 3. veljače ove godine Udrugu antifašističkih boraca i antifašista grada Splita.

Predsjednik Udruge Ante Adorić i njegovi suradnici dočekali su i pozdravili dr. Josipovića i naglasili da mu je velika većina antifašističkih boraca i antifašista dala podršku na izborima.

Sigurni smo da je naš glas za pravdu i za Vas bio ispravan, rekao je Adorić i dodao: »I od Vas očekujemo pomoći u našoj borbi za pravdu. Nakon 1990. godine antifašistički borci, politički zatvorenici II. svjetskog rata, vojni umirovljenici i ostali antifašisti, doživjeli su brojne nepravde. Predsjednik Mesić učinio je mnogo na tom planu, ali ni to nije bilo dovoljno da se ispravi zlo naneseno antifašističkim borcima i tekovinama hrvatskog antifašizma.«

»U Splitu je uklonjeno ili devastirano 50 posto spomenika i spomen obilježja antifašističkim borcima. Izbrisana su imena ulica, ustanova i škola, koja su na bilo koji

Predsjednik Josipović sa članovima splitske udruge

način podsjećala na NOB. Ukinuto je i ime ulice Žrtava fašizma», rekao je Adorić i upozorio da je sve to u suprotnosti sa saborskem Deklaracijom o antifašizmu koja je donesena prije pet godina i koja je ostala mrtvo slovo na papiru.

Adorić je obavijestio predsjednika Josipovića o pripremama za obilježavanje 65. obljetnice osnivanja prve, i to višestranačke, Vlade Federalne Hrvatske u Splitu 14. travnja 1945. godine, a zatim i 65. obljetnicu Dana pobjede nad nacifašizmom.

»Smatramo da je to idealna prilika da se do tog vremena riješe neka pitanja čija se rješenja dugo čeka», poručio je Adorić.

Na kraju je Ivi Josipoviću uručena knjiga o VII. dalmatinskom korpusu, najjačoj jedinici NOV-e Hrvatske i Jugoslavije.

Josipović je naglasio da se Republika Hrvatska temelji na antifašizmu i da je to upisano u njenom Ustavu. Založio se za provođenje Deklaracije o antifašizmu i za veću brigu države prema antifašističkim borcima.

S.T.

Mesić primio delegaciju UABA Raba

♦Stjepan Mesić pohvalio ideju o otvaranju muzeja fašističkog logora Kampor

Predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić primio je 10. siječnja ove godine izaslanstvo Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Raba koje ga je izvjestilo o osnutku Odbora za izgradnju spomen muzeja Kampor, priopćeno je u srijedu iz Ureda predsjednika.

Izaslanstvo je informiralo predsjednika Republike o aktivnostima vezanim za izgradnju budućeg spomen muzeja logora Kampor kako bi mjesto stradanja bilo dostoјno obilježeno, budući da ga danas obilježavaju samo spomen-groblje i obelisk.

Predsjednik Republike zahvalio je Udrizi antifašističkih boraca i antifašista grada Raba na brizi i očuvanju sjećanja na žrtve jednog od najzloglasnijih talijanskih fašističkih logora u Hrvatskoj.

U izaslanstvu su bili Josip Andrić, Zdenko Antešić, Vesna Konstantinović-Čulinović, Ivo Barić, Rasim Karalić te Karmen Španjol-Bičanić.

Susret predsjednika Mesića s rapskim antifašistima

ZAKINUTI SMO U PRAVIMA

♦ Skupština Saveza još jednom upozorila da nadležne vlasti ni ne pokušavaju preostalih oko pet i pol tisuća ratnih i vojnih invalida NOR-a izjednačiti u pravima i statusu s invalidima iz Domovinskog rata

Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske održao je redovnu izbornu skupštinu na kojoj je - uz izbor novog vodstva Saveza - još jednom ukazano na brojne nepravilnosti koje su od 1991. godine do danas nadležne vlasti učinile prema invalidima NOR-a u pogledu otkupa stana, visine invalidnine, zdravstvene i socijalne zaštite i statusa u društvu.

O tome je u raspravi govorilo 15 delegata, upozorivši da hrvatski ratni i vojni invalidi NOR-a i mirnodopski vojni invalidi nemaju ni približno status i materijalna prava kao invalidi sudionici Domovinskog rata 1991. - 1995. godine.

U vezi s tim posebno je upozorenje na veliku smrtnost ratnih i vojnih invalida, kojih je krajem 2005. godine bilo 7.687 (4.675 ratnih i 3.012 mirnodopskih), dok je krajem lipnja 2009. godine taj broj za trećinu manji, jer je u međuvremenu umrlo 1.665 ratnih i 958 mirnodopskih vojnih invalida.

Usprkos tim činjenicama, čulo se u raspravi, nadležne hrvatske vlasti ni ne pokušavaju prava ostalih 2.996 ratnih i 2.668 vojnih invalida NOR-a izjednačiti s invalidima iz Domovinskog rata.

Istina je da je Hrvatski sabor usvojio Deklaraciju o antifašizmu, ali na njenoj

Novi predsjednik Etore Poropat

Za novog predsjednika Saveza ratnih i vojnih invalida Hrvatske na konstituirajućoj sjednici Predsjedništva izabran je **Etore Poropat**, rođen 1929. godine u mjestu Dane, općina Lanište u Istri. Od 9. rujna 1943. godine sudionik je NOB-e, u kojoj je radio kao omladinski rukovodilac. U poslijeratnom razdoblju obavljao je više gospodarskih i političkih dužnosti, a značajan je i njegov rad u diplomatskoj službi. Bio je član Izvršnog vijeća i zastupnik u Saboru SRH.

Etore Poropat

Uz predsjednika, delegati skupštine izabrali su i tri podpredsjednika - **Antu Morića**, **Željka Cuculića** i **Milutina Jovanovića**, tajnika **Radovana Vujoševića** te članove Predsjedništva - **Ivana Vrhovca**, **Dragana Tarbuka** i **Dragutina Furjana** iz Zagreba, **Matu Grubišu** iz Zadra, **Josipa Grudića** iz Karlovca, **Milana Turkalja** iz Varaždina, **Dragu Roksandića** iz Koprivnice, **Jaroslava Bouše** iz Osijeka, **Mirka Fučkara** iz Zaboka i **Vlatka Svetića** iz Gospića.

realizaciji ni Vlada niti Sabor nisu ništa učinili, pa su sve dosadašnje mjere u pogledu prava i statusa koje je Savez RVI poduzimao zajedno s Predsjedništvom SABA RH ostale bez rezultata. Zbog toga će i dalje inzistirati na provođenju saborske Deklaracije.

U ime SABA RH i Saveza društava

»Josip Broz Tito« skupštinu su pozdravili **Josip Skupnjak** i **dr. sc. Tomislav Badovinac**, ocijenivši da nerješavanje statusnih i egzistencijalnih problema ratnih i vojnih invalida NOR-a predstavlja i negiranje hrvatskog antifašizma i njegovih sudionika.

I. Fumić

Neofašizam na djelu

Prijetnje predsjedniku mađarskih antifašista

♦ Potporom čelniku Mađarskog saveza boraca i antifašista SABA RH daje svoj doprinos jačanju i osnaživanju antifašizma u Europi i svijetu

Generalni sekretar FIR-a (Međunarodne federacije boraca) **dr. Ulrich Schneider** proslijedio nam je sljedeću informaciju i zamolio da je obznamimo širokoj javnosti.

Naime, **Vilmos Hanti**, predsjednik Mađarskog saveza boraca i antifašista i potpredsjednik FIR-a postao je žrtvom prijetnji militantnih neofašista.

Nakon komemorativnog obilježavanja 65. obljetnice smrti **E. Bajcsy-Zsilinszkog** i drugih patriota, 23. prosinca 2009. g., s internetske stranice »HUNHIR.HU« (koja je tjesno povezana sa zabranjenom udrugom »Ungarische Garden«) upućene su

ozbiljne prijetnje nasiljem Vilmosu Hantiju.

Na stranici stoji da će se »židovskog štakora« prije ili kasnije uhvatiti i otpremiti u ponovno otvoreni koncentracioni logor. Narednih 50-ak komentara ide još i dalje - konkretne prijetnje glase da ga ne treba smjestiti u radni logor, nego čak objesiti.

Kad se uzme u obzir da je neofašistička scena u Mađarskoj posljednjih mjeseci odgovorna za mnoga nasilna djela, ovu prijetnju se ne smije olako shvatiti. FIR stoga zahtijeva od mađarskih vlasti da odgovorne za ovu internetsku stranicu »izvedu pred lice

pravde«. Prijetnje nasiljem i huškanje na mržnju sigurno ne spadaju pod zaštitu slobode mišljenja.

FIR jamči potporu svom potpredsjedniku i Mađarskom savezu i pojačat će svoja nastupanja protiv svih oblika neofašizma, rasizma i antisemitizma.

Objavom ovog teksta, SABA RH, kao članica FIR-a, izražava svoju potporu g. Vilmosu Hantiju i daje svoj doprinos jačanju i osnaživanju antifašizma u Europi i svijetu.

(S njemačkog prevela i pripremila **Katica Sedmak**)

Tradicionalni susret i čestitke

Tradicionalni novogodišnji prijem za istaknute predstavnike i aktiviste Saveza antifašističkih boraca i antifašista, suradnike i goste iz braniteljskih udruga i drugih organizacija i institucija, priređen je krajem prosinca u Zagrebu. Predsjednica

Saveza društava »Josip Broz Tito«, Sindikata umirovljenika Hrvatske – Podružnice vojnih umirovljenika, kao i predstavnici braniteljskih udruga iz Domovinskog rata s kojima SABA RH surađuje.

Jedan od najistaknutijih članova rukovodstva i dojen u Savezu antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske, **Juraj Hrženjak**, uz srdačne čestite u povodu novogodišnjih praznika, izrazio je zadovoljstvo dosadašnjim radom i suradnjom u SABA. Posebno je istaknuo zadovoljstvo što u članstvu SABA ulazi sve više mlađih ljudi što znači, kako je rekao, da će »naš Savez antifašističkih boraca nadizvjeti borce« te da će njegovanje antifašističkih tradicija biti nastavljeno.

Pozdrave i dobre želje na ovom skupu uputio je i predsjednik Saveza društava »Josip Broz Tito« Hrvatske **dr. sc. Tomislav Badovinac**.

Drago mi je da Vas mogu pozdraviti u ime Društva koje s ponosom nosi ime Josipa Broza Tita - simbola Narodnooslobodilačke borbe, samoupravljanja, mira i nesvrstnosti.

Dr. Badovinac je najavio da se iduće godine proslavlja 65. godišnjica pobjede nad fašizmom koja je na našim prostorima ostvarena pod vodstvom Josipa Broza Tita. Stoga će i tradicionalna manifestacija Dan mladosti – radosti, na kojoj se svake godine okuplja sve veći broj ljudi u Kumrovcu, 2010. godine biti posvećena toj godišnjici. Mi nikoga ne mrzimo, a ne gajimo ni kult ličnosti, već nam je samo bitna istina o Josipu Brozu Titu, naglasio je dr. sc. Badovinac.

U ime Saveza ratnih vojnih invalida NOB-e, na svečanosti je čestitke prenio nedavno izabrani, novi predsjednik te udruge **Eto Poropat**. On je posebno naglasio da će zajedno s članovima Saveza antifašističkih boraca i antifašista njegovati antifašističke tradicije i toleranciju. Cijenimo i poštujemo naše branitelje iz Domovinskog rata, rekao je Poropat i zaželio sve najbolje svima u novoj godini.

Pozdravne riječi uputio je i predsjednik Udruge branitelja Bošnjaka **Hamdija Malić**, naglašavajući da ima čast pozdraviti antifašističke borce koji su stvorili ono što danas imamo. Nastavili smo ono što ste vi činili u antifašističkoj borbi, naglasio je

Priznanja za njegovanje tradicija NOB

Na svečanom susretu antifašističkih boraca i antifašista, gostiju, suradnika i aktivista, uručena su i posebna priznanja koja Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dodjeljuje istaknutim pojedincima i organizacijama.

Priznanja su dobili istaknuti borac NOB-e **Adam Dupalo**, zatim **Slavica Kanić Detelić** i **Dragica Lovreković**. U obrazloženju je istaknuto da se priznanje dodjeljuje za uspješnu suradnju na njegovanju tradicija Narodnooslobodilačke borbe.

Dobitnicima je priznanja uručila i čestitala predsjednica SABA RH **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović**.

Dobitnici priznanja SABA RH

Saveza antifašističkih boraca i antifašista **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović** uputila je čestitke i najbolje želje u novoj 2010. godini svim članovima SABA i izrazila zadovoljstvo što su na ovom susretu prisutni i predstavnici Saveza ratnih vojnih invalida,

Ponosna Zorka Prodanović

Na tradicionalnom novogodišnjem susretu posebno je pozdravljena i jedna od najistaknutijih članica Saveza antifašističkih boraca i antifašista **Zorka Prodanović**, koja je dugo vremena bila predsjednica Sekcije žena antifašista.

Zahvaljujući na pozdravima i dobrim željama, Zorka Prodanović je izrazila zadovoljstvo što je Savez antifašističkih boraca i antifašista toliko aktivan i što nastavlja tradicije antifašističke borbe.

Kad pročitam naš list »Glas antifašista« pustim suzu, jer vidim iz novinskih napisa koliko puno aktivnosti imate u cijeloj Hrvatskoj. Čestitam i našim novinarima što sve to vrijedno zabilježe i sretna sam što naš antifašizam neće izumrijeti. Mi koji više ne možemo davati svoj doprinos kako smo to činili prije, zadovoljni smo zbog svega što činite, i zato vam želim još puno uspjeha, rekla je Prodanović.

Malić. Mi branitelji smo ponosni što imamo Vas kao primjer jer ste se znali opredijeliti na pravu stranu u najtežem vremenu. Malić je posebno napomenuo da je ponosan što je bio Titov pionir i dodoa da je Tito žrtvovao sve za dobrobit naroda.

Saborski zastupnik SDP-a **Davor Bernardić** pozdravio je antifašističke borce i antifašiste i izrazio ponos što je njegov djed bio sudionik Narodnooslobodilačke borbe u Drugom svjetskom ratu. A ja sam bio sudionik Domovinskog rata dodoa je Bernardić.

On je naglasio i da će SDP i dalje gajiti, ali i proširivati suradnju sa Savezom antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske.

U ime Udruge branitelji Hrvatske, **Josip Strugar** je srdačno pozdravio antifašističke borce i antifašiste i naglasio da uspješno surađuju sa Savezom antifašističkih boraca i antifašista. Koristim priliku da na ovom svečanom skupu uručim zaslужena priznanja koja su osvojili u sportskim natjecanjima s nama osvojili članovi SABA **Ante Morić i Vinko Šunjara**.

Oni su i zbog rezultata na sportskom natjecanju, ali i zbog suradnje, zasluzili ove zlatne medalje i pokale koje dodjeljuje naša udruga, rekao je Strugar.

Skupu, kojeg je organizirao SABA RH, prisustvovao je i predsjednik Udruge Zagrebačkih branitelja Vukovara **Damir Jašarević**.

S.T.

• Od 13. do 16. studenog u Draču (Albanija) održana je sjednica Parlamentarnog foruma antifašističkih udruženja i povijesnih instituta jadranskih i jonskih gradova

Forumu pripadaju države regije Jadran-skog i Jonskog mora (Italija, Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Albanija). Svake godine održava se Forum u različitim gradovima.

Na ovoj sjednici je isticano da antifašizam valja gledati i razvijati kao društveni odnos koji u sebi sadrži sve najbolje što se nalazi u programima političkih stranaka i udruženja civilnog društva antifašističke orijentacije i treba stalno ostati mjerilo kulturne i političke zrelosti društva, odnosno stupnja razvijenosti i svih njezinih vrijednosti.

Uz to antifašizam u osobnom pogledu je odnos, način i stil življena u kojem se poštuju raznolikosti, njeguje toleranciju, razumijevanje i mir. Na osnovi aktualnih kretanja i suprotnosti s kojima je suočeno čovječanstvo, očito je da su prisutne, a mogu se i dalje očekivati okolnosti za pojavu i razvoj raznih novih oblika fašizma i nacizma. To opravdava širenje antifašističkih udruženja sposobljenih za uspješno suprotstavljanje fašizmu i nacizmu, ma u kojem se obliku pojavljivalo to zlo. Stoga sve antifašističke organizacije i udruženja trebaju se boriti za obnovu i održanje spomeničke

ZA ODGOJ MLADIH U DUHU ANTIFAŠIZMA

antifašističke Narodnooslobodilačke borbe i to ne samo kao znak sjećanja i zahvalnosti generaciji koja je pobijedila nacifašizam i ostvarila slobodu, te odavanja počasti onima koji su za te ciljeve dali svoj život, već kao oblik odgoja novih generacija u duhu antifašizma.

Svakom suprotstavljanju i iskriviljavanju povijesti antifašističke i oslobođilačke borbe naroda, njenih ciljeva i ostvarivanja neprestano pomlađivanje organizacija s novim mlađim članovima (članom može postati svaka osoba koja je navršila osamnaest godina života).

Forum pokreće inicijativu da odgovarajuća tijela EU i UN kod svih zemalja članica porade na stvaranju uvjeta za razvoj i djelovanje antifašističkih udruženja i aktivnosti i mjera za ograničavanje i sprječavanja recidiva fašizma i nacizma ili razvoja njihovih novih oblika.

Većina europskih zemalja na svoj specifičan način utemeljena je na antifašizmu, pa je antifašizam utemeljen i u EU.

Duboko smo zabrinuti zbog rastućih tendencija u mnogim zemljama da se oživi nacifašizam, da se propagira njegova ideologija, konцепцијa i praksa, da se negiraju i falsificiraju zločini počinjeni tijekom holokausta ili za vrijeme Drugog svjetskog rata.

Forum poziva sve parlamente i vlade

da usvoje odgovarajuće zakonske i druge mjere kako bi se zabranilo propagiranje nacifašističke ideologije, javno isticanje njihovih simbola, likova ili spomenika, tekstova ili glazbe, koji glorificiraju nacističko razdoblje, skrnavljenje grobova ili spomenika žrtvama fašizma, te da se tumačenjem ovog razdoblja u školskim udžbenicima povijesti osigura ispravno shvaćanje pri-padnicima mlađih naraštaja.

Zaključak Foruma je da se sve antifašističke organizacije u svijetu angažiraju u postizanju ovih ciljeva i da se Forum proširi na zemlje srednje i jugoistočne Europe.

Osim jednoglasno usvajanje rezolucije, prihváćeni su istupi brojnih govornika, među kojima i referati hrvatskih predstavnika predsjednika UABA Dubrovnika **Marinka Vlašića** i potpredsjednika Foruma i SABA RH dr. sc. **Marka Pavkovića**, koji su zatražili da države članice odlučnije sprječavaju neofašističke pojave.

Naša delegacija je bila nazočna 14. studenoga 2009. godine na proslavi 65. obljetnice oslobođenja grada Drača od fašističke okupacije. Taj grad veoma svečano i odgovorno se odnosi prema toj činjenici. Može nam služiti kao primjer kako se njegu tekovine NOB-e.

Nikola Dobre,
predsjednik Udruge antifašističkih
boraca i antifašista Zadarske županije

Čakovec

OBNOVLJEN PARTIZANSKI SPOMENIK

• Obilježena 65. godišnjica dolaska Kalničkog partizanskog odreda u Međimurje

Obilježavajući 65. godišnjicu dolaska Kalničkog partizanskog odreda u Međimurje, gdje je u jesen 1944. godine napao i razbio posade mađarskog okupatora u Peklenici, Murskom Središtu, Selnicu i Železnoj gori, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Međimurske županije organizirala je posjet obnovljenom spomenobilježju na taj događaj.

U spomen na ratna događanja u Kukolićevoj šumi u naselju Martinuševec spomenik je postavljen 1981. godine, a kako se o njemu godinama nije vodila briga, ukazala se potreba za obno-

vom. Komunalni radnici zaposleni u Općini Gornji Mihaljevec očistili su

prostor oko spomenika, obnovili natpis na njemu i postavili klupe. Time su osigurali pristup kakav spomeniku kao što je taj i prilični te time posjetiteljima omogućili da ga obiđu.

Priliku su prvi iskoristili članovi Udruge antifašističkih boraca Međimurske županije te položili vijenac na spomenobilježje na ratna događanja iz vremena Drugog svjetskog rata. Uz predsjednika mr. sc. **Zvonka Goluba** i više članova predsjedništva, delegaciji udruge pridružila se i delegacija Općine Donji Mihaljevec na čelu s načelnikom **Franjom Kovačićem**.

Z. Golub

Međimurski antifašisti kod obnovljenog spomenika u naselju Martinuševec

•Obilježena 66. obljetnica dolaska 14. slovenske divizije u Štajersku preko hrvatskog teritorija.

Usportskoj dvorani Terma Olimpia u Podčetrteku svečano je obilježena 66. obljetnica dolaska 14. slovenske divizije u Štajersku. Bio je to trnovit borbeni put preko Žumberka, Vukomeračkih gorica, Turopolja, Posavine, šezdesetak kilometara od Zagreba na splavima i u čamcima preko Save, pa kroz Čazmu, Kalničko gorje, preko Hrvatskog zagorja do Sedlarjeva na Sutli gdje je bila granica okupirane Štajerske. Na pohodu dugom 310 km 6. siječnja 1944. godine krenulo je 1112 boraca iz Suhorja (Žumberak) a njih 1025 je noću 7. veljače stiglo na Kozjanskom. Tijekom pohoda kroz hrvatski teritorij, hrvatske partizanske jedinice borcima 14. divizije osiguravale su vodiče, davali obaveštajne podatke, a hrvatski je narod bratski dočekivao slovenske partizane, pružao im punu potporu i pomoći organizirao osiguranje.

Na cijelom putu 14. divizija je imala nekoliko manjih sukoba s ustašama, u kojima je poginulo sedam (među njima i komandant 2. brigade Ljubo Šercer – **Jaka Rihard**, pri prelasku pruge Zagreb – Karlovac) a ranjeno 29 boraca, koji su zajedno sa 34 oboljela ostali na liječenju u Hrvatskoj. Za vezu sa hrvatskim partizanskim jedinicama, također je ostalo desetak kurira. Pokret 14. divizije preko hrvatskog teritorija bio je od izvanrednog

SJEĆANJE NA POHOD U ŠTAJERSKU

političkog značaja za učvršćenje bratstva i borbenog jedinstva dva naroda. Među borcima 14. divizije i u narodu tog kraja ovaj pohod nazvan je pohodom bratstva i jedinstva.

U svom izlaganju na svečanosti, **Janez Stanovnik**, predsjednik Zveze združenj boraca za vrednote NOB Slovenije, opisao je put 14. divizije rekavši, uz ostalo, da je taj pohod izraz vrijednosti, koje su se oblikovale, razvile i potvrdile u Narodnooslobodilačkom ratu. To su do-

bratstvo, najveća tekovina, iza kojeg danas stojimo mi, Zveza združenj boraca za vrednote NOB Slovenije» poručio je Stanovnik.

Skup su pozdravili i **dr. sc. Vesna Čulinović – Konstatinović**, predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske te **Rade Bulat**, narodni heroj i član Savjeta antifašista Hrvatske. Na svečanosti su, među inim, govorili i **Alojz Dolničar**, predsjednik Skupnosti boraca 14. udarne divizije NOV Slovenije te **Bojan Kontić**, poslanik i predsjednik Zveze boraca za vrednote NOB Velenje.

Neposredno prije dolaska u Sedlarjevo, 6. veljače 1944. godine oko 23 sata 14. divizija je kod Sv. Katarine, sjeverozapadno od Kumrovcu prešla improvizirani most na Sutli koji su podigli hrvatski seljaci, i stigla u pogranični pojas Štajerske gdje su na mjesto iseljenih Slovenaca doseljeni besarabski i kočevski Nijemci. S njima je došlo do prvih skoba u pokretu preko Buča. U to vrijeme u istočnom Kozjanskom priključene su znatne njemačke snage žandarmerije koje su 7. veljače iz pravca

Susret suboraca: Alojz Dolničar i Rade Bulat

moljublje i patriotizam, koji se je iskazao među civilnim stanovništvom i partizanskim jedinicama, solidarnost, humanizam i drugarstvo, kojega su borci dokazali u brizi za ranjenike, te hrabrost i junaštvo. Nesebična pomoći hrvatskih partizana i hrvatskog naroda na pohodu 14. divizije kroz teritorij Hrvatske, iznjedrio je iznimnu vrijednost: bratstvo. »Tu je bilo ostvareno

pilštajna, Planine i Presečna napale 14. diviziju. Poslije teških borbi 14. divizija se prebacila na sjeverne padine Bohora. Narednog dana, po jakoj snježnoj vijavici, odbila je nekoliko njemačkih napada, noću 9/10. veljače onesposobila postrojenja u rudnicima uglja Raštanji i Senovo. Noću 10/11. veljače izvukla se u rajon jugoistočno od Zidanog Mosta. Kasnije je 14. divizija izbila na Kozjak. Slijedile su ogorčene borbe, nakon kojih su slovenski partizani izbili u rajon Belih Voda.

Njemačka ofenziva konačno je 26. veljače okončana. Štab 14. divizije sa 1. brigadom vratio se na sektor istočnog dijela Mozirskih planina, da bi se do polovice ožujka tu prikupile i ostale jedinice. Divizija se uskoro opravila, zatim dolaskom novih boraca ojačala i do kraja rata ostala i bila izvor kadrova za ostale partizanske jedinice u Sloveniji. Od 6. siječnja do 26. veljače 1944. godine u borbama je poginulo i nestalo 359, a ranjeno i oboljelo 318 boraca i rukovodilaca 14. divizije. Od 132 tovarna i jahača grla sva su, osim jednog, ubijena ili uginula. Nijemci su pretrpjeli veće gubitke, a uništeno je više oklopnih i motornih vozila i jedan borbeni zrakoplov.

B. M.

ŠIRENJE SURADNJE

Nakon svečanosti obilježavanja 66. obljetnice dolaska 14. divizije u Štajersku, Janez Stanovnik, predsjednik Zveze združenj boraca za vrednote NOB Slovenije sa suradnicima, primio je delegaciju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske. U našoj delegaciji bili su: **dr. sc. Vesna Čulinović – Konstatinović**, predsjednica, **Josip Skupnjak i Mirko Mečava**, potpredsjednici SABA RH, **dr. Branko Dubravica**, predsjednik i **Rade Bulat**, član Savjeta antifašista Hrvatske.

Razmijenjena su iskustva u radu i djelovanju dviju organizacija i dogovorene aktivnosti u povodu obilježavanja

jubileja pobjede nad fašizmom i Dana Europe u Hrvatskoj i Sloveniji. Zaključeno je, također, zajedničko organiziranje i sudjelovanje delegacija na obljetnicama partizanskih jedinica Narodno-oslobodilačke vojske Hrvatske i Slovenije u Črnomlju, Planini, Velenju, Piecahu Suhoru i drugim pograničnim lokalitetima.

Za uspomenu na ovaj susret, dr. Vesna Čulinović – Konstatinović, Josip Skupnjak i Rade Bulat dobili su monografiju o 14. diviziji – **Na kričih junaštva in tovarištva** autora **dr. Marjana Žnidariča**. S naše je strane, slovenskim veteranima uručena knjiga **mr. Ivana Fumiča U ime istine te Bleiburg** i najnoviji broj »Glasa«.

STAZAMA PARTIZANSKIM

♦Poklonici antifašizma, među kojima i veliki broj mladih, pohodili Humku u spomen na prvi uspjeh Moslavačke čete

Iove zime, 27. siječnja – po tradiciji, članovi antifašističkih udruga s područja Sisačko-moslavačke i Bjelovarsko-bilogorske županije, među kojima i veliki broj mladih – stazama partizanskim pohodili su Humku (obronci Moslavačke gore) u spomen na prvi ratni uspjeh Moslavačke čete u borbi s ustaško-domobranskim i žandarmerijskim snagama.

Ispred obnovljenog partizanskog spomenika položeni su vijenci i cvijeće i odana počast poginulim borcima. O akciji na Moslavačkoj gori govorio je Nenad Turčinović, predsjednik UABA Kutine. Borci Moslavačke čete, šireći ustank u Moslavini razbili su tada višestruko jače snage neprijatelja. U surovim uvjetima hladnog vremena i snijega, odlučnošću i hrabrošću partizana, izvojevana je pobeda koja je doprinijela i brzom jačanju NOP-a u Moslavini.

Borbe na Humci

Moslavačka četa, koja je formirana krajem 1941. godine spajanjem triju partizanskih grupa osnovana je 13. siječnja 1942. godine, dobila je ime po strijeljnom sekretaru OK Bjelovar. Zvala se Treća četa Slavonskog NOP bataljona »Kasim Čehajić«. U borbi na Humci i još nekim drugim akcijama zaplijenjeno je dovoljno oružja, tako da je četa bila dobro naoružana. I sastav boraca po nacionalnoj i socijalnoj osnovi razlikovao se od drugih partizanskih jedinica. U četi je bilo 28 Hrvata, 15 Srba i po jedan Nijemac, Bugarin, Slovenac, Musliman i Talijan. Komandir čete bio je Pavle Vukmanović – Stipe, španjolski borac, komesar Mato Svetličić – Sivetli, njegov zamjenik Tomo Buden – Hitri,

sekretar partizanske organizacije Ivan Miletić – Brada, rukovodilac skojevske organizacije Nikola Šušnjar – Geno... U četu su iz drugih partizanskih grupa pristigli i Đuro Prilika – Brko, kasnije ratni komandant bataljona i brigade, Petar Biškup – Veno, koji je poginuo u ožujku 1945. godine, kao komandant 32. divizije.

Po cići zimi, 27. siječnja 1942. godine, moslavački partizani su u rajonu tt. 371 sačekali jakе neprijateljske snage i u neravnopravnoj borbi odbili ustaše, domobrane i žandare na Humci. U toj akciji poginuo je skojevac Vinko Golubović – Golum, a teško ranjen borac Stevo Milaković – Aco. Neprijatelj je imao 13 mrtvih i desetak ranjenih. Četa se tokom noći izvukla nadomak Garešnice i kasnije produžila marš u rajonu Daruvara.

Tekovine NOB-e

Govoreći na skupu, Josip Skupnjak, potpredsjednik SABA RH, među ostalim je istaknuo:

- Demokratska Hrvatska nije stvarana nikakvim dekretima već krvavom i teškom borbom protiv fašističkih osvajača i slugana ustaša i četnika. Narodnooslobodilačka borba i njene tekovine ispisane su zlatnim slovima naše novije povijesti, ostvarivali su je borci NOR-a, a tekovine u ratu 1991-1995. godine obranili su pripadnici Domovinskog rata – branitelji Hrvatske. Naši nasljednici ne smiju zaboraviti da bez naše pobjede ne bi bilo ni današnje slobodne Hrvatske. Tu činjenicu priznao je čitav demokratski svijet.

Nakon okrepe i kraćeg druženja svih sudionika komemorativnog skupa na obroncima Moslavačke gore, svečanost je nastavljena u Vatrogasnem domu u

Krajiškoj Kutinici. Prisutnima se, među inim, obratio i vođa delegacije SABA RH Josip Skupnjak, potpredsjednik (u delegaciji su bili i Petar Raić, tajnik SABA RH i Drago Mrkoci, član Komisije za očuvanje tradi-

O akciji na Moslavačkoj gori govorio je Nenad Turčinović

cije NOB-e). Dragica Vasić, tajnica UABA Kutine evocirala je uspomene na nedavno preminulog Ivana Milata, negdašnjeg predsjednika UABA Kutine, moslavačkog partizana, profesora i umjetnika. Poslije službenog dijela obilježavanja ove male, ali po značenju velike bitke moslavačkih partizana, antifašistički borci i njihovi uzvanični družili su se u ugodnoj atmosferi uz po koju partizansku pjesmu.

B. M.

(snimci: Nikola Cetina)

Vijenci kod obnovljenog partizanskog spomenika

Druženje sudionika skupa u ugodnoj atmosferi

STALNO UZLAZNOM LINIJOM

♦Pozitivno ocijenjen izvještaj o dosadašnjem radu Podružnice UABA Lepoglava, te utvrđen program aktivnosti za naredni period.

U prostorijama novoizgrađenog modernog zdanja – Hrvatskog doma u Lepoglavi, na prvom ovogodišnjem skupu Podružnice udruge antifašističkih boraca i antifašista Lepoglave usvojen je i pozitivno ocijenjen izvještaj o dosadašnjem radu, te utvrđen program aktivnosti za naredno razdoblje.

Zasade antifašizma na ovom području duboko su ukorijenjene i ne smije se dopustiti njihovo omalovažavanje. Grad Lepoglava je u granicama svojih mogućnosti pružio potporu antifašistima u ostvarivanju svojih ciljeva i zadataka – čulo se u izlaganjima članova. Hvale vrijedna je i skrb – patronat grada Lepoglave nad svim spomen-obilježjima NOB-e na ovom području. Poklonici antifašizma nezadovoljni su što spor, vezan uz spomenik u obliku slova U što ga je kod ulaza u Kaznioniku podiglo Hrvatsko društvo političkih zatvorenika, još uvijek leži neriješen u ladicama Ureda državne uprave, unatoč tome što su u postupku koji je prethodio njegovu podizanju utvrđene nezakonitosti. Članovi lepoglavske podružnice antifašističkih boraca i antifašista smatraju da se nije smjelo dogoditi da se ispred Kaznionice, kao bivšeg ustaškog logora i simbola ustaškog terora, podiže spomenik u počast onima koji su zločine i počinili.

Kako je istaknuo **Gojko Matić**, predsjednik Podružnice, u planu i programu djelovanja za ovu godinu su, prije svih,

aktivnosti u povodu 65. obljetnice pobjede nad fašizmom i uključivanje u obilježavanje važnih događaja antifašističke borbe u suradnji sa Zajednicom udruga antifašističkih boraca i antifašista Varaždinske županije posebice sa UABA Ivanec, u čijem je ustroju i lepoglavska podružnica.

Već po tradiciji, i ove će se godine održati komemorativni skupovi za stradale nevine žrtve s proljeća 1945. godine, kada su ustaše nad logorašima i antifašistima izvršili masovni pokolj – kod spomen-obilježja iza Pavlinskog zida, Spomen-groblju Lepoglava, Spomen bunara i spomen obilježja poginulim borcima 12. slavonske divizije i Kalničkog partizanskog odreda, te u Parku žrtava fašizma. Također, primjereni će se obilježiti 67. obljetnice prvog oslobođenja Lepoglave i podviga partizanskih jedinica u oslobođanju političkih zatočenika kaznionice u Lepoglavi. Ta je partizanska akcija bila jedinstvena na području tadašnje Jugoslavije, a njena izravna posljedica bilo je i širenje i jačanje NOP-a ne samo na području tadašnjeg kotara Ivanec, već i u cijeloj sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Povodom godišnjice rođenja narodnog heroja Josipa Kraša, održat će se sat povijesti i položiti vijenci ispred njegove biste i rodne kuće – Spomen doma u selu Vuglovcu. Zahvaljujući razumijevanju «gradskih otaca» Ivana i angažiranju Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ivanec i Podružnice UABA Lepoglava i

drugi s ovog područja Spomen dom Josipa Kraša primjereni se održava. Kuća je uređena kao muzejski prostor a Turistička zajednica Ivana zdanje je promovirala kao zanimljiv lokalitet ovoga kraja. Kuća je kompletirana predmetima iz prošlog vremena i povijesnom gradnjom s eksponatima koji prikazuju i obrađuju Kraševu bogatu životnu i revolucionarnu prošlost.

U raspravi je naglašena potreba za pomlađivanjem antifašističkih redova i uključivanje što većeg broja mlađih antifašistički opredijeljenih osoba koje trebaju preuzimati dužnosti i odgovornosti za daljnje funkcioniranje organizacije antifašističkih boraca i antifašista. Briga o spomeničkoj baštini iz NOB-a i dalje je aktualna. Većina sudionika rasprave je potencirala neophodnost daljnog očuvanja i promicanja izvornih antifašističkih vrijednosti, povrat oduzetih prava antifašističkih boraca, suradnju s drugim demokratskim udrugama i tijelima vlasti, njegovanje tradicija NOR-a i širenje suradnje s braniteljskim udrugama.

Sudionici skupa odali su posebno priznanje **Dragutinu Turčinu**, predsjedniku UABA Ivanec. Također, uručena je i posmrtna zahvalnica **Đurđi Delaj** koju je primila njezina sestra **Zdenka Brčić**, predsjednica Sekcije 33. divizije pri SABA RH.

B. M.

Sošice

VRAĆENA PETOKRAKA

Sudionici nedavnog obilježavanja 67. obljetnice formiranja 13. proleterske brigade »Rade Končar« bili su ugodno iznenadeni. Naime, uz spomen-kosturnicu poginulih i pokopanih boraca na groblju u Sošicama (Žumberak), umjesto križa – vraćena je petokraka!

Još prije nekoliko godina, preživjeli borci 13. proleterske brigade »Rade Končar« uputili su Poglavarstvu Zagrebačke županije zahtjev za vraćanje znaka petokrake na spomen kosturnicu koju su 1959. godine podigli preživjeli borci NOR-a Žumberka, Dolenske i Bele Krajine, u kojoj je sahranjeno 380 boraca iz 14 jedinica NOV i PO Hrvatske i Slovenije.

S pročelja spomen-kosturnice prije petnaestak godina nepoznati počinitelji skinuli su znak – petokraku, a postavili grkokatolički križ. Borci NOR-a su o tome u nekoliko navrata upoznali Poglavarstvo općine Žumberak u Kostanjevcu.

Spomen-kosturnica je konačno dovedena u prvobitno stanje – znak petokraka je vraćen.

B. M.

Snimio: Z. Herceg

Petokraka na spomen-kosturnici borcima NOR-a u Sošicama

•Obilježena 68. godišnjica ulaska partizana u okupirani Karlovac

Antifašisti su obilježili 68. godišnjicu ulaska partizana u okupirani Karlovac pod vodstvom Vece Holjevca. Tom prilikom su položili vijence i zapalili svjeće ispred spomenika Ivici Gojaku i biste Većeslava Holjevca.

Mirko Miladinović je istaknuo kako se taj povijesni događaj ne smije prepustiti zaboravu zbog boraca i žrtava II. svjetskog rata, kao i Domovinskog rata i slobode koja je izvojevana.

Aleksandar Miculinić i Josip Boljkovac također su se prisjetili toga događaja kada je grupa partizana pod vodstvom Holjevca, 17. studenoga 1941. godine ušla u okupirani grad Karlovac kako bi iz zatočeništva izbavila Marijana Čavića-Grgu, a kojom prilikom je teško ranjen, a kasnije i umro SKOJ-evac Ivica Gojak.

Boljkovac je rekao kako su ponosni na vodeće ljude antifašističke borbe s ovih prostora, ne samo na Holjevca, već i Ivana Ribara, predsjednika AVNOJ-a i Ivu Lolu Ribara, sekretara SKOJ-a.

Komentirajući slovo »U« koje je osvanulo na spomeniku Ivici Gojaku, Miladinović je rekao kako je šokiran, ali ne iznenaden jer se takve stvari kod nas stalno događaju.

K.T.

Pakrac-Lipik

•Mrzitelji antifašizma su namjeravali rušenjem spomenika zatomiti spomen na pale za slobodu, ali su ruševine zapravo iznova probudile uspavana sjećanja

Na jugozapadnim padinama Psunja, na podno Orjevića hrasta, ponad željezničke pruge Banova Jaruga-Lipik, smjestilo se pitomo mještanske Bujavice. Tamo je jesenskih dana bilo vrlo živo. Na inicijativu UABA Pakraca i Lipika ondje je obavljen temeljito čišćenje okoliša antifašističkog spomenika, u koji su se rado uključili mještani koji su se uvijek s pijetetom odnosili prema spomeniku, kojeg su smisljeno srušili 1991. godine oni što misle da se tako istina može trajno ubiti.

22. lipnja 1942. izvršen je napad na putnički vlak u blizini Bujavice koji se kretao prema Pakracu, a u kojem se na-

SJEĆANJA NE UMIRU

lazilo 14 ustaša i pokoji Nijemac. Prilikom napada živote je izgubilo 6 partizana, među njima i sam komandir voda Ivan Živčić. Nakon nešto više od mjesec dana noću između 28. i 29. partizani napadoše željezničku stanicu Brezina-Bujavica. Tom prilikom srušeno je 40 metara pruge i 3 kilometra telegrafskih stupova, što je strašno uzrujalo ustaške vlasti pa su učestalo »čistili« teren.

Upravo tomu podignut je 1959. spomenik koji je ujedno i spomen-grobnica dvadeset i dvojici boraca NOR-a.

Međutim 1965. godine u podnožju spomenika proširuje se spomen-grobnica, u koju se s mjesnog groblja premještaju posmrtni ostaci poginulih boraca 18. slavonske brigade.

Otada ovdje zajedno s njima počivaju borci banijske čete, posavskog odreda, slavonski proletari i žrtve fašističkog terora. Naime, u listopadu 1943. godine 12., 16., 18. slavonska brigada napadaju Pakrac s namjerom da

uniše legionarsku bojnu od 500 vojnika i 100 ustaša. Pri tom se 18. brigada nalazila na osiguranju i vodila teški boj s više od 1.000 neprijateljskih vojnika koji su se probijali od Daruvara. Posavski odred je osiguravao prometne pravce iz Poljane i Banove Jaruge.

Sada se i iz ovih borbi posmrtni ostaci poginulih boraca nalaze u spomen-grobnici u Bujavici pa su na pločama bila ispisana imena 45 boraca partizana i 13 žrtava fašističkog terora. Upravo taj spomenik srušen je i zapušten te prepušten zaboravu uz prešutni blagoslov vladajućih struktura.

Nije ni čudo kada smo ovih dana u programu HRT-a mogli čuti crkvenog velikodostojnika kako kaže da danas zapravo ne vidi svrhu i smisao antifašizma. Kao da ne vidi ustašoidne pojave oko nas i kao da je fašizam vezan uz prostor i vrijeme. Ne treba puno da shvatimo kakvu to poruku velikodostojnik šalje onima koji još uvijek po fasadama ispisuju »U« s križem i viču ubij onog drugog i slično, a jučer su ubijali spomenike.

Postoji li ovdje neka uzročno-posljedična veza? Postojala ona ili ne, sve ovo dokazuje kako je antifašizam još uvijek vrlo aktualan i naprsto mora biti brana svim sadašnjim i budućim recidivima fašizma.

Borivoj Zarić

Čelnici antifašističkih udruga s mještanima Bujavice

NEZABORAVNI DOGAĐAJ

Članovi udruge položili su vijence ispred biste Većeslava Holjevca

OTPOR MRŽNJI I PODJELAMA

♦Komemorativni skup u povodu 68. obljetnice pokolja 1.500 nevinih žrtava koje su ustaše mučki ubile i masakrirale 21. prosinca 1941. godine

Spomen obilježje u Prkosu Lasinjskom, posvećeno žrtvama jednog od prvih masovnih zločina ustaša u Drugom svjetskom ratu, osvanulo je nedavno oskrnavljeno prostačkom šovinističkom porukom. Samo par dana prije zakazanog komemorativnog skupa, nepoznati su vandali provalili u zgradu osnovne škole i na vratima ispisali slovo »U«. O incidentu koji je prilično uzbudio stanovnike ovog malog mjesta, naseljenog mahom Srbima, povratnicima, **Danica Mičić**, zamjenica načelnika općine Lasinje, na komemorativnom skupu zatražila je da tijela vlasti pronađu i kazne počinitelje, te pozvala sve demokratske i antifašistički opredijeljene ljudе, političke stranke i udruge da se suprotstave mračnim snagama prošlosti.

Počast žrtvama

Kordunsko selo Prkos Lasinjski, nastanjeno srpskim življem, smješteno na obali Kupe između hrvatskih naselja Lasinje i Banskog Kovačevca, bilo je 21. prosinca 1941. godine poprište jednog od brojnih ustaških zločina, kojom je prilikom iz tog ali i iz sela Stipana, Trepče i Dugog Sela, u obližnjoj šumi Brezje pobijeno i masakrirano 1.500 nevinih žrtava. Stradanje Prkosa uklapa se u opću golgotu tadašnjeg kotara Vrginmost u kome je tokom NOR-a pobijeno, poginuto ili umrlo 10.384 osoba, partizana i civila. Samo selo Prkos dalo je 119 partizana, od kojih su 23 poginula, a njihova imena se nalaze na spomen-kosturnici. Na komemorativnom skupu u povodu 68. obljetnice stradanja nevinih žrtava, odana im je počast polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća pred spomen-kosturnicom (rad arhitekta Aleksandra Freidenreicha).

Na skupu su govorili: **Josip Skupnjak**, potpredsjednik SABA RH, **Josip Erega**, načelnik općine Lasinje, **Marko Popović**, savjetnik potpredsjednika Vlade RH Slabodana Uzelca, **Nada Radović**, predsjednica Vijeća srpske nacionalne manjine Karlovca, **Rade Kosanović**, predsjednik SDSS-a Karlovačke županije, **Jelka Glumičić**, predsjednica karlovačke udruge za ljudska prava i **Danica Mičić**, zamjenica načelnika općine Lasinje. Uz mještane, povratnike i njihovu rodbinu komemoraciji su prisustvovali **Vinko Šunjara**, potpredsjednik ZUABA GZ i ZŽ i **Mirko Miladinović**, predsjednik UABA Karlovca i preživjeli borci NOB-a, predstavnici braniteljskih udruga, dužnosnici općina Gvozd, Krnjak i Vojnić, te brojni poklonici antifašizma iz Zagrebačke i Karlovačke županije.

Strava i užas

Podsetimo: oko 4.000 ustaša, domobrana i žandara u velikoj ofenzivi željelo je uništiti partizanske snage u kotaru Vrginmost i Petrovoj gori, koje su prijetile da prošire požar narodnog ustanka u hrvatske krajeve preko Kupe prema Zagrebu i Žumberku. Ofenziva je počela u noći 20/21. prosinca 1941. godine iz pravca Lasinje i Bućice. Najprije je opkoljeno srpsko selo Prkos, koje je do temelja spaljeno i uništeno. Samo u tom selu ubijeno je 478 stanovnika. U nastavku ofenzive od Dugog Sela do Bovića uhvaćeno je i ubijeno još oko tisuću ljudi. Ustaške metode ilustrira i slučaj žandarmerijskog narednika u Lasinji, **Petra Nikolića**, Hrvata u prvi mah zadovoljnog stvaranjem NDH, koga su ustaše ubile zajedno sa ženom i dvoje djece, jer je pokušao pismom (koje su ustaše uhvatile) upozoriti stanovnike Prkosa o

HAJKA NA KOMUNISTE

Govoreći na komemorativnom skupu, **JOSIP SKUPNJAK**, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, među ostalim, naglasio je:

- *Nalazimo se kod kosturnice gdje leže tijela 1.500 žrtava, među kojima je bilo podosta staraca, žena i djece iz Prkosa i okolice. Svi su stradali od ustaša u šumi Brezje, gdje su ih zvijerski poubijali, zatim spalili njihova ognjišta, misleći da će tako zaustaviti narodnooslobodilački antifašistički pokret i oružanu borbu.*

Hrvatska je tijekom NOB-e dala velike žrtve. Pobjedili smo fašističko zlo, oslobodili zemlju, stvorili avnojevsku Hrvatsku. Danas se digla hajka na komuniste, a zaboravlja se da su hrvatski komunisti među prvima dizali ustanak protiv fašističkog okupatora i bili u prvim redovima borbe te ginuli za našu slobodu. Zaboravlja se i prava istina o Titu. Tito je proglašen ličnošću XX. stoljeća, on je bio na čelu antifašističkog pokreta i borbe protiv fašizma, a njegovo ime nose brojni trgovci i ulice zemalja antifašističke koalicije.

Raduje nas saznanje da je sve više mladih koji se uključuju u naše udruge, koji će nastaviti rad na još većoj afirmaciji antifašizma i Narodnooslobodilačke borbe.

pripremanom ustaškom napadu.

Masakr u prkosu bio je **Ivanu Goranu Kovačiću** inspiracija za poemu »Jama«, a **Vladimiru Nazoru** za pjesmu »Majka pravoslavna« (inače, na tom području su čamcem preko Kupe u partizane prešli Nazor i Kovačić).

Novi rat (devedesetih) uzeo je danak u svim selima i okolini ovog kraja – selo Lasinje krajinske su formacije temeljito opljačkale 1991. godine, a slično je prošao i Banski Kovačevac, u kome je poubijano šestero staraca. Nakon »Oluje« situacija se promijenila, pa je tako Prkos opustošen, a više kuća zapaljeno (svo stanovništvo – oko 130 ljudi je izbjeglo).

B. M.

Delegacija SABA RH nakon polaganja vijenca na spomen-kosturnicu

♦Zajednička sjednica izvršnih odbora podružnica Udruge antifašista

Cilj koji smo postavili početkom godine - omasoviti članstvo - uspješno smo realizirali. Učlanili smo više mlađih ljudi, koji nisu bili sudionici antifašističke borbe. Danas imamo nešto više od tisuću članova, iz čega proizlazi da je svaki šesti Buzečan član Udruge antifašista. Više od 60 posto njih mlađe je od 50 godina, istaknuo je predsjednik Udruge antifašista **Edo Jerman** na zajedničkoj sjednici Skupštine i izvršnih odbora podružnica, održanoj u Svetom Duhu kod Buzeta.

Posebna pozornost posvećena je promicanju i zaštiti antifašističke povijesne baštine, spomen-obilježjima i spomenicima NOB-a. Žalosno je, rekao je Jerman, što odgovome državne institucije još prešućuju i iskrivljavaju antifašističku povijest, i to u školama pa i kroz razne medije.

Budući da hrvatske institucije ne provode odrednice Deklaracije o antifašizmu,

VIŠE OD TISUĆU ČLANOVA UDRUGE

na što ih je obvezao Hrvatski sabor, Udruga antifašista i dalje će djelovati, zajedno s ostalim SAB-ovima Istarske županije, na tome da se u Vladi i Saboru konačno provedu odrednice te deklaracije. Podržat ćemo i svako nastojanje da se zaštite stečena prava onih koji su sudjelovali na strani međunarodne antifašističke koalicije u Drugom svjetskom ratu, rekao je tajnik udruge **Rikard Perčić**.

Buzetski gradonačelnik **Valter Flego** istaknuo je da se u proračunu neke kategorije neće dirati, već će se posebice ulagati u socijalnu, zaštitu boraca i invalida te poticaje gospodarstvu, obrtništvu i poljoprivredi.

Svaki treći Buzečanin član je udruge

Godišnjoj skupštini prisustvovali su predsjednik istarskog SAB-a **Tomislav Ravnić**, predstavnici Istarskih antifašističkih udrug, SAB-a Primorsko-goranske županije te buzetske i ročke umirovljeničke organizacije, kao i buzetske podružnice Hrvatskog časničkog zbora.

G.I.

Šikara ne može sakriti povijesnu istinu

♦Antifašisti su ponovo krenuli u boj s korovom - simbolom zatiranja antifašističke prošlosti

Uz cestu Požega - Kaptol leži spomenik žrtvama ustaškog koncentracijskog logora u Požegi, registriran kao kulturno dobro, a zajednička grobnica ima i memorialnu vrijednost. Ako ste pomislili kako je krivo napisano »leži«, nažalost niste u pravu. Spomenik je doista srušen u posljednjem ratu i leži prosut uokolo, što ima zapravo snažno simbolično značenje.

Tako nasilno položenog na tlu godinama napada korov i šipraga pa uopće nije bio vidljiv ni onima koji su znali da je ovdje - iako u rješenju Ministarstva kulture izrijekom piše da je imatelj ovog kulturnog dobra dužan provesti mjere zaštite i održavanja.

Kako je uobičajeno u nas da se propisi ne moraju poštovati osim ako niste oporba ili antifašist, nikoga za održavanje ove spomen-grobnice nije briga. Zapravo jeste antifašiste Požege koji se, eto, godinama bore sa šikarom a bogme i nadležnim institucijama sistema.

Naime, upornim radom i podrškom

gradonačelnika čiste zaborav na spomeničkom prostoru i nude zatomljenu povijesnu istinu. Na ovom je prostoru

Upravo strijeljanim »pobunjenicima« srpske nacionalnosti podignut je ovaj spomenik, kao i ostalim logorašima koji su odavde u raznim smjerovima odašiljani pa i u logore smrti,

Da se ovaj dio povijesti želi revidirati najbolje govori postupak jednog bivšeg županijskog čelnika. On je svojevremeno s ponosom izjavio medijima kako je u Udbini nosio s ovog grobišta svetu zemlju natopljenu hrvatskom krvlju jer su, po njemu, u tom logoru ubijani Hrvati. Da je tomu i bilo tako zašto se onda ovaj prostor totalno devastira i prepusta prozvanoj šikari, taj vrli visoki dužnosnik tek bi trebao objasniti.

U svakom slučaju Hrvatska je puna ovakvih ljudi izgubljenih negdje u povijesti, koju uz sva nastojanja ne mogu nasreću promijeniti. Eto političarima, povjesničarima i kulturnim djelatnicima prilike da temeljito obave svoj posao.

B.Z.

Akcija antifašista na temeljima srušenog spomenika

1941. bio sabirni ustaški logor kroz koji je prošlo 9.028 Slovenaca, 9.489 Srba i 16 Hrvata. U noći 26. na 27. kolovoza 1941. ustaše su iskoristile pobunu logoraša zbog hrane, u kojoj je ozlijeden jedan stražar pa su strijeljali svih 360 prisutnih logoraša i na sebi svojstven način riješili problem.

ODBACUJEMO POVIJESNE KRIVOTVORINE

♦Osnovana Zajednica društava »Josip Broz Tito«

Uspomen-domu u Pazinu održana je osnivačka skupština Zajednice društava »Josip Broz Tito« u Istarskoj županiji.

Za predsjednika Zajednice društava »Josip Broz Tito« u Istri izabran je **Martin Matošević**, koji je predsjedavao sjednicom. Izabrano je i deveteročlano predsjedništvo te tročlani Nadzorni odbor, a usvojen je i statut. Predsjednik istarskog SABA-a **Tomislav Ravnić** ukazao je na kompatibilnost programa ovih dviju udruga, koje dijelom imaju i iste članove, te je izrazio ogorčenje zbog stalnog kopanja po grobovima i pričama o velikim žrtvama, jer ispada da su ustaše bile nevine žrtve.

To je krivotvorina koju odbacujemo, poručio je Ravnić. Pozvao je Zajednicu društava »Josip Broz Tito« da se uključi u aktivnosti oko izdavanja knjige enciklopedijskog karaktera »Tito u Istri«, za koju je 80 posto materijala

napisano te osigurano 25 posto novca za tiskanje.

Istarska društva »Josip Broz Tito« imaju oko dvije tisuće članova, koji su dosada djelovali i kroz koordinaciju na razini Istre. S obzirom da ona nema pra-

bilo 18. To im je bila prilika i za iskazivanje nezadovoljstva tretmanom Tita, ali i odnosom prema antifašizmu, za što smatraju najodgovornijim aktualnu državnu vlast.

Ratko Crnobori je predstavio program rada do 2011., u kojem je naglasak na čuvanju uspomena na Tita, organizaciji okruglih stolova, tribina, predavanja, izložbi, ali i borbi za istinu i suprotnavljanje klevetama i blaćenju Titova lika i djela. Na dan Titove smrti cvijeće će u Kumrovcu 2010. položiti društvo iz Pule, a 2011. buzetsko društvo. U raspravi se govorilo o potrebi uključivanja mlađih članova, pri čemu je **Tone Ferin** rekao da će biti malo zainteresiranih dok se u školama ne bude učila povijest onakva kakva je doista bila. **Miljenko Benčić** je naglasio da sada umjesto njegovanja

uspomena na Tita treba braniti njegovo djelo i sve antifašiste, jer bez antifašizma ne bi bilo moderne Europe.

S.B.

S osnivačke skupštine u Pazinu

vnu osobnost, ne može imati ni žiro račun pa je stoga osnovana Zajednica, koja će upisom u popis udruga to moći imati. Od 20 delegata na osnivačkoj ih je skupštini

Pavković predsjednik do kraja mandata

♦Izvanredna skupština SABA Primorsko-goranske županije

Dr. sc. **Marko Pavković** ostaje na čelu primorsko-goranskih antifašista do kraja mandata, odnosno još godinu dana. Rezultat je to izvanredna skupštine Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije, na kojoj su delegati prihvatali Pavkovićevo obrazloženje o povlačenju svoje ostavke. Pavković je, naime, podnio usmeno ostavku iz osobnih i zdravstvenih razloga, o kojih se raspravljalo na Županijskom i Izvršnom odboru županijskog SABA.

Sazvana je izvanredna skupština na kojoj je trebalo odlučiti o razrješenju dosadašnjeg predsjednika s dužnosti. Međutim, dr. sc. **Marko Pavković** na skupštini je objavio kako povlači svoju odluku, kazavši kako ostaje na čelu SABA PGZ.

- Uspio sam pronaći svoj mir i odlučio sam odraditi mandat do kraja, objasnio

je poslije skupštine Pavković,

Podnoseći izvješće o radu predsjednik županijskog SABA dr. sc. **Marko Pavković** naglasio je da saborska Deklaracija o antifašizmu i nakon četiri godine ostaje samo mrtvo slovo na papiru.

- Imali smo velika očekivanja, ali do danas nije gotovo ništa učinjeno da se odrednice Deklaracije provedu u djelo i priznaju legitimna prava sudionicima antifašističkog NOB-a. Okupljene delegate pozdravili su župan **Zlatko Komadina**, predsjednica SABA Hrvatske **dr. sc. Vesna Čulinović**

S izvanredne skupštine u Rijeci

Konstantinović te predsjednik Komisije za međunarodne odnose SABA Hrvatske **mr. sc. Ivan Fumić**, a skupštini je prisustvovala i delegacija SABA Istarske županije.

N.L.

•U jednom danu 14. siječnja 1942. ustaške vlasti u Kometniku ubile oko 300 mještana

Kod spomenika u Kometniku pokraj Voćina 14. siječnja je održan kome-moracijski skup posvećen likvidiranim mještanim u ustaškoj akciji »čišćenja« na isti dan 1942. godine. Skup su zajednički organizirali Srpsko nacionalno vijeće Voćina i antifašisti Slatinskoga kraja. Tom prigodom položeni su brojni vijenci, a u ime antifašista Hrvatske vjenac su položili **Borivoj Zarić**, potpredsjednik i **Dragan Vukušić**, član predsjedništva SABA te **Savo Bojčić** jedini koji je preživio spomenutu masakr.

Skupu su prisustvovali antifašisti udrug-a Slatine, Virovitice, Požege i Orahovice. Spomenik u Kometniku je devedesetih godina oštećen, ali je na inicijativu mještana obnovljen u nešto izmijenjenom obliku - kazao je **Vladimir Jurić**, istakavši da se upravo radi na vraćanju izvornog oblika.

Obilježavajući tužni događaj okupljeni su prizvali sjećanje na ustaški masakr u kojem je ubijeno oko 300 mještana civila.

SJEĆANJA NA ŽRTVE ZLOČINA

Komemorativni skup u Kometniku

Naime, početka 1942. godine u ovom kraju podno Papuka sve se snažnije razvija narodnooslobodilački pokret i ustaničke aktivnosti sve su češće i ozbiljnije. Ustaška vlast reagirala je na svoj uobičajen način. Pokupila 300 dostupnih mještana i sve ih

jednostavno pobila. Jeli to bila proklamirana odmazda ili puko istrebljivanje drugačijih, to jedino znaju nalogodavci masakra civila. U svakom slučaju to je bio strašni zločin i ostat će tako trajno zapisan.

B.Z.

Reagiranje čitatelja

Otvoreno pismo Poglavarstvu općine Jelsa

Zašto ste zaboravili Vrbanj?

•Vrbanj je s otoka Hvara dao najviše boraca NOV-a

Poštovani gospodine načelniče **Ivo Milatiću** i zamjeniče **Jakša Mariću**, izaslanstvo općine Jelsa, koje ste vi činili, polagalo je vijence na spomenike palim borcima 2. svjetskog rata na otoku Hvaru. Objavljeno je to i u našem list »*Glas antifašista*«, broj 63 od 1. rujna 2009. godine, djelove kojeg vam šaljem i u kojem je opisana ta vaša aktivnost. Međutim, imam pitanje i primjedbu. Zašto ste zaboravili Vrbanj?

Vrbanj je s otoka Hvara dao najviše boraca. Na Novom groblju u Vrbanju postoji spomenik s njihovim slikama, a borili su se i ginuli na Neretvi, Sutjesci, Zelengori, a i diljem ratišta u Hrvatskoj. Tamo nisu oni, tamo su samo njihove slike. Oni su svagdje, daleko, ginuli i u IV. ofenzivi na Kupresu 1942. godine te po cijeloj Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj.

Trebali ste ići u Vrbanj na Novo groblje i тамо se pokloniti njihovom djelu za koje su živote dali, a vi ste ih ipak mimošli. Međutim, mislim da nije kasno. Molim vas nemojte ih zaboraviti jer тамо je

cijela jedna generacija iz Vrbanja, mladost Vrbanja tog doba.

Nemojte mi zamjeriti, ovo pišem i ispoljavam veliku tugu za tom mladost, tom generacijom koja je naprosto nestala, a bilo je to 48 mlađih ljudi, antifašističkih boraca NOV iz Vrbanja.

Evo i tko sam ja. Ja sam **Marija Matković - Pipek**, pripadnik te generacije. Živim u Zagrebu, Ilica 231/7, (tel: 01/3774-796) umirovljenica sam, a cijeli radni staž odradila sam u PLIVI. U partizane sam otlšla 1942. godine kao 19 - godišnja djevojka i prošla sva gore spomenuta ratišta i sve te ofenzive. Moja dva brata, Nikola i Serafin Matković poginuli su na tim ratištima. Nisu bili moje sreće, preživjela sam to iako sam tijekom ofenziva na Neretvu i Sutjesku bila i tifusar. Još živim s puno sjećanja na sve te događaje i boli me da se sve to pomalo zaboravlja.

Lijepo vas pozdravljam. Nemojte mi što zamjeriti, ali ja sam na taj vaš propust naprosto morala reagirati.

Marija Matković - Pipek

BORCIMA VRATITI ZASLUŽEN STATUS

♦ Pohvaljena suradnja s lokalnim vlastima

»Tužit ćemo izvršnu vlast hrvatske države, ako ne bude ispoštovala Deklaraciju o antifašizmu koju je donio Hrvatski sabor prije gotovo pet godina«, izjavio je predsjednik županijskog SABA **Tomislav Ravnić** na izbornoj skupštini pazinske Udruge antifašističkih boraca. Na tužbu će se odlučiti ako izvršna vlast ne počne rješavati socijalne probleme boraca i vrati im zasluženi status.

Izmjenom statuta imenu pazinske udruge antifašista priključen je dodatak »i antifašista«, pa se odsad zove *Udruga antifašističkih boraca i antifašista Pazin*. Novi četverogodišnji mandat produžen je predsjedniku udruge **Miljenku Benčiću** i tajniku **Josipu Slokoviću**, dok je za

Partizanski antifašistički borci spremni su svoje pravo braniti i sudskom tužbom

potpredsjednika izabran **Aleksa Ladarac**.

U izvještaju o proteklom četverogodišnjem razdoblju Benčić je izvijestio o brojnim aktivnostima udruge te pohvalio vrlo dobru suradnju s lokalnim vlastima.

Ipak, član predsjedništva **Anton Dušan** i tajnik **Josip Sloković** izrazili su ogorčenje zbog odluke Gradskog vijeća Pazina kojom je udruzi smanjena dotacija za šest tisuća te preusmjerena udruzi Svetog Vinka Paulskog.

G.I.

Labin

♦ Popisano svih 92 spomenika NOB-e na Labinštini, koji će biti obnovljeni u sljedećih pet godina uz pomoć lokalnih općina

Udruga antifašističkih boraca dovršila je popis svih spomenika iz Narodnooslobodilačke borbe na Labinštini. Akcija je provedena tijekom prošle godine, a za ovu godinu planira se fotografiranje, utvrđivanje stupnja očuvanosti te zapisivanje originalnih tekstova na tim spomenicima, nakon čega će se odrediti potrebni zahvati.

Na popisu se nalaze 92 spomenika, a ako farbanje uzmemo kao standardnu intervenciju i procijenimo je na oko 5 tisuća kuna, onda dolazimo do brojke od oko 500 tisuća kuna potrebnih za obnovu ove spomeničke baštine. Možda u prvi mah izgleda mnogo, ali ako to raspoređimo na pet jedinica lokalne samouprave u pet godina, brojka ne izgleda strašno. Uostalom, u UAB-u razmatraju i drugačije načine finančiranja, kaže tajnik udruge **Narcizo Ružić**.

O rezultatima akcije upoznati su labinski gradonačelnik i dogradonačelnik, a uskoro će čelnici udruge posjetiti i načelnike općina. Na području Gra-

Briga za spomeničku baštinu

Spomenik NOB-e u Vinažu

da nalazi se najviše spomenika, njih 29, slijedi općina Sv. Nedelja s 25, pa Kršan sa 17, Raša s 15 i Pićan s 9 spomenika.

Članovi UAB-a hvale Rašu i Sv. Nedelju za dosadašnji odnos prema tim objektima i njihovom okolišu. Jedini slučajevi vandalizma nad nekim spomenikom iz NOB-a zabilježeni su u općini Raša, gdje je dvaput okrnjen

spomenik poginulima u tzv. Romelovoj ofenzivi.

Uz spomen ploču u Kožljaku vezan je kuriozitet: utvrđeno je da nedostaje nekoliko imena poginulih, pa će biti izrađena nova, nadopunjena verzija, što će praktički značiti postavljanje prvog novog spomenika iz NOB-e nakon niza desetljeća.

G.A.

♦Po prvi puta svečano obilježen dan spomena na žrtve fašističkog terora

Dan spomena grada Pule na sve žrtve fašističkog terora po prvi puta svečano je obilježen na Velom Vrhу u suradnji s Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Pule i Hrvatske. Naime, punih 65 godina proteklo je od jednog od najcrnijih dana ovog pulskog naselja, kada su fašisti ubili 21 osobu, mladiće i muškarce, u dobi od 16 do 51 godine. Nijemci su tog 2. listopada 1944. godine iz okružnog zatvora u Puli doveli osuđenike i pogubili ih na Vodnjanskoj cesti. U spomen na žrtve položeni su pred okupljenim mnoštvom na tamošnji spomenik vijenci, a u sklopu

Podsjećanje na jedan od najcrnijih dana u povijesti grada

NAJCRNJI DAN

programa nastupio je zbor *Lino Mariani, Puhački orkestar grada Pule* i folklorno društvo *KUD Uljanik*.

U Drugom svjetskom ratu je s Velog Vrha živote dalo 27 boraca, čija su imena uklesana u spomenik u Creskoj ulici, rekao je član Predsjedništva Udruge antifašista **Miho Rojnić**. Iz cijele Istre je od ruku fašista stradalo 17 tisuća osoba, a iz Pule 611 boraca.

Mlađe generacije imaju pravo dozнати što su radili njihovi preci, za što i protiv čega su se borili i što su ostavili budućim naraštajima. Dok god se budemo međusobno uvažavali, prisakalj si u pomoć i dijalogom rješavali nesuglasice moći ćemo prebroditi sve probleme, zaključio je Rojnić te dodaо da su bratstvo i jedinstvo jedna od najvažniji stečevina tih dalekih teških vremena, kojih se na talijanskom jeziku prisjetio i **Adriano Ruija**, također član udruge.

Prisutnima se obratio i gradona-

Bio je to stravičan prizor koji je imao za cilj prestrašiti građane i opomenuti što ih čeka ako i dalje budu surađivali sa NOP-om. Praksa je, međutim, pokazala, da je u konkretnom slučaju postignut upravo suprotan efekat, jer se narod još više povezao sa NOP-om, a pojačanje i rad partizanske baze koja se je nalazila u kući prvoborca ovog kraja Mate Petrovića koji je ubijen dva mjeseca prije masakra na Velom Vrhу, ali je baza i dalje nastavila s radom pod vodstvom njegove supruge koja je svjesno izložila sebe i obitelj riziku da doživi istu sudbinu kao i suprug. Bila je to jedna od najfrekventnijih baza na području južne Istre preko koje je vršen veliki tranzit ljudi, hrane, odjeće, obuće, sanitetskog materijala i dr. za potrebe NOR-a izvan Istre, posebno za Gorski Kotar, gdje su se već dobrano borili i ginuli sinovi Istre.

čelnik **Boris Miletić**, koji je istaknuo da je neophodno vratiti oduzeta prava borcima iz Drugog svjetskog rata i izjednačiti ih s braniteljima.

G.A.

Iskriviljuju povijest i negiraju zločine

♦Reagiranje na feljton i monografiju o NDH u »Jutarnjem listu«

Izvršni odbor Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske oštro je reagirao na feljton i monografiju o NDH koju je objavio »Jutarnji list«. U pismu SABA upućenom glavnom uredniku lista se kaže:

»Feljtonom o životu u Hrvatskoj u vrijeme diktatura, a osobito u objavljenom albumu slika iz vremena NDH, na krajnje ste neprimjeren način prikazali to ekstremno teško razdoblje. Fotografijama se nudi slika neke nepostojeće uljuđene NDH. Gdje su Vam fotografije koncentracionih logora, hrpe leševa, kolone jadnika koje ustaše odvode u logore i smrt.

Nema ni jedne fotografije spaljenih sela, ubijenih domaćih životinja uz koje mrtvi leže njihovi vlasnici. Gdje su slike ljudskih leševa Židova,

Srba, Roma koji plivaju niz Savu ili su nasukani uz njene obale.

Iskriviljenom slikom o NDH direktno opravdavate ustaška zvjerstva i pružate lažnu sliku o razdoblju koje je bilo sve prije nego li normalno i ljudsko.

Ovim albumom pridonosite negiranju zločina ustaša koji se ni s kakvim umivenim slikama ne mogu i ne smiju pravdati. Tim albumom dajete poticaj mržnji prema drugim narodima, osobito onima koji na našim ulicama zbog svoje ograničenosti, premašuju Rome ili ljudi koji im se iz bilo kojeg razloga ne svidaju.

Ukoliko imate iole savjesti, hitno povucite taj falsifikat iz optjecaja ili ga dopunite onim fotografijama koje će doista prikazati taj period ustaške strahovlade!«

Priopćenje SABA RH

S talijanskim antifašistima protiv laži

»Italija 10. veljače obilježava »Dan sjećanja« talijanskih optanata i izbjeglica iz Istre, Rijeke i Dalmacije. To je povod za uobičajene napade i klevete na hrvatske, slovenske i talijanske antifašiste tih krajeva, kao Titove borce, koji su oslobodili te krajeve od nacifašizma i kaznili fašističke ratne zločince.

Našoj, ali i europskoj i svjetskoj javnosti, poznati su zločini fašističke Italije, učinjeni od 1918. do 1945. u Julijskoj krajini (Istri, Slovenskom primorju i Rijeci). To današnji talijanski desničarski vlastodršci zaboravljaju, i na sramotu talijanske – demokratske i antifašističke javnosti, odlikuju i slave fašističke zločine.

Bili smo i ostajemo vjerni drugovi i prijatelji s borcima talijanskog antifašističkog pokreta »Resistante« i zajednički ćemo se odlučno boriti protiv falsifikatora povijesti, protiv šovinizma, mržnje i osvete!«

Dani antifašizma u Opatiji

•Sa sloganom »Antifašizam nije ideologija, nego način pozitivnog razmišljanja« u Opatiji je započeo i završio Tjedan antifašizma ili kako smo ga mi, organizatori, nazvali - DANI ANTIFAŠIZMA U OPATIJI. Ali krenimo ispočetka ...

Već dulje vrijeme razmišljajući o pomlađivanju naših udruga pitao sam se zašto taj proces ide tako polako. Očito je da ne nudimo nešto što bi mlađi naraštaji objeručke prihvatali. Valjalo je stoga invertirati stvar, pa im antifašizam prilagoditi njihovim mogućnostima percepcije. Drugim riječima mudra stara načela upakirati u modernu ambalažu.

To je ukratko bila misao s kojom sam pred šest mjeseci upoznao dragu mi suradnicu iz mnogih ranije odrađenih projekata - Tatjanu Matetić, profesoricu povijesti opatijske gimnazije »Eugen Kumičić«. Našavši se u cijelosti na istim misaonim pozicijama, nije bilo teško zajednički osmislti, a kasnije i realizirati projekt/program koji će antifašizam prezentirati u njegovom iskonskom obliku »dobrog« kao antipoda svakom obliku zla i nasilja, lišenog karne Drugog svjetskog rata.

Zajednički u akciji

I tako smo UABA Opatije i Liburnije te Gimnazija »E.Kumičić« zajednički krenuli u akciju. Kada smo osigurali finacijsku i moralnu podršku Grada Opatije i Primorsko-goranske županije znali smo do koje se mijere možemo s našim projektom eksponirati. Odlučili smo se za trajanje od pet radnih dana i to, indikativno, u tjednu kada se u cijelom svijetu komemorira Holokaust - zadnjem tjednu siječnja.

Vremena smo imali dovoljno, pa smo pomno izrežirali pripreme: od promidžbe do logistike. Skeptici su vrtjeli glavama: 5 uzastopnih dana za antifašizam je doista pretenciozno - čak i za Opatiju! Ali izvorna organizaciona trojka (pored prof. Matetić i mene, organizaciju potpisuje i Suzi Cvjetković, tajnica UABA Opatije i L.) se nije dala smesti. Nastavila je realizacijom planiranog.

Dva mjeseca ranije su odštampane pozivnice sa detaljnim programom i popisom uzvanika! Mjesec dana ranije - plakati. Rezervirane su dvije kulne opatijske male dvorane. Kapacitet im je

ANTIFAŠIZAM DANAS I SUTRA

100-120 posjetilaca: s obzirom da su ranije sporadične manifestacije naše udruge, u vrh glave zainteresirale 50-60 namjernika smatrali smo izbor sala primjerenim.

Poslali smo pozive prijateljskim udruženjima, dostojanstvenicima, pa zašto ne - i predsjedniku RH Stjepanu Mesiću. Kad su nas iz Kabineta predsjednika Republike obavijestili da je predsjednik prihvatio sa zadovoljstvom naš poziv i da će posjetiti naše »Dane...« znali smo da smo uspjeli.

Pozvali smo, nakon što je izabran, i g. Josipovića, ali unatoč dogovaranja, nije bilo više vremena za pronaalaženje valjanog termina za njegov dolazak.

»Dani antifašizma u Opatiji« su se odvijali od 25. do 29. siječnja, a bili su i primjereni popraćeni od svih medija, kako pisanih tako i radija i televizije.

Suživot - jedina mogućnost

1. dan protekao je u znaku teme »Suživot kao alternativa«, odnosno priča o poticanju suživota između ljudi čiji su se narodi našli na suprotnim stranama u ratu. »Za vrijeme rata brinuo sam se za osam Srba, naših komšija, s kojima smo i nakon rata nastavili piti - tko kavu, a tko kafu«, rekao je na skupu gradonačelnik Vukovara Željko Sabo i nakon dojmljiva monologa

završio - »Suživot nije alternativa, suživot je jedina mogućnost«.

Prikazani su i isječci iz dokumentarnog filma »Neispričane priče« koji se bavi temama rađanja suživota u vrijeme rata. Istaknuta je priča o »Školi mira« iz Gorskog kotara koja je u zajedničkoj igri okupljala djecu hrvatskih i srpskih sela. Autori i učesnici prezentiranih uradaka - Nada Glad, Srđan Antić i Živan Ognjenović ispraćeni su od stotinjak gledalaca gromoglasnim pljeskom.

2. dan je nosio naziv »Vremena nova - problemi stari«. Najbolje ču dočarati ambijent i stvoreno ozračje u publici (njih cca 80) ako prenesem ono što je o tome danu napisao »Novi list«. Pod naslovom Rasprava na Danima antifašista - Šokirani filmom »Metastaze« novinar nastavlja... Film »Metastaze« redatelja Branka Schmidta prikazan u Opatiji na Danima antifašizma šokirao je publiku. Nakon projekcije održan je razgovor sa Schmidtom i glumcem Robertom Ugrinom. Unisono je zaključeno kako je žalosno i sramotno da društvo ne reagira promptno na zlo koje je svuda oko nas. Prisjetili su se i »slučaja Simke« kada mladiću koji se utapao nitko nije priskočio u pomoć.

I dodao bih: a sve su to vidovi i manifestacije fašizma u širem smislu!

3. dan (27. siječnja) je protekao u znaku Svjetskog dana Holokausta te dolaska i

Idejni začetnici projekta, Oleg Mandić, Tatjana Matetić i Suzi Cvjetković slušaju uvodnu riječ suorganizatora - ravnateljice opatijske gimnazije Ivanke Škarić

Dani antifašizma u Opatiji

učešća predsjednika RH Stjepana Mesića na našem Okruglom stolu pod naslovom »Antifašizam i/je demokracija«. Dvorana je decidirano bila premala za pojačani interes što ga je pobudio najavljeni dolazak g. Mesića. Ispunile su se riječi što sam ih bio izustio na pressici kojom smo bili predstavili projekt »Dana antifašizma ...»:

Budemo li do kraja pristupali našem projektu sa entuzijazmom što smo ga do sada pokazali, i bude li svatko odradio svoj dio posla kako treba u Opatiji će se za antifašizam tražiti stolica više. U 17 sati je u dvorani sa 114 sjedalica bilo već 130 posjetilaca. Više od 20 posjetilaca, nakon toga, uz ispriku nije moglo biti pušteno u dvoranu.

Uz moderatora Nevena Šantića Okruglom su stolu nazočili Zoran Pusić, Ivo Goldstein, Tvrto Jakovina, Giacomo Scotti i Stanko Nick, te dobrodošli Stjepan Mesić i Željko Sabo.

Tema razgovora bio je značaj antifašizma za razvoj demokracije. Gledaoci/slušaoci su bili unisoni u ocjeni da se na Okruglom stolu uspjelo dokazati da je svaki oblik fašizma negacija demokracije.

Sučeljavanje »Starih« i »Mladih«

4. je dan - »Polemika« - obilježen sučeljavanjem dviju ekipa članova antifašističkih udruga: »Mladih« i »Starih« (ili »Mudrih«). Obje su ekipe unaprijed dobile pet pitanja na koja je valjalo unutar pet minuta odgovoriti, odnosno argumentima obraniti svoj stav. Pitanja su bila pomalo kontroverzna (poput: treba li iz naziva UABA brisati riječi *Antifašističkih boraca?* ili treba li UABA biti *vanstranačka zajednica?*), tako da je rasprava, arbitrirana opet od Nevena Šantića, bila više nego zanimljiva. Uspješnost u branjenju svojih stavova mjerila se snagom pljeska publike, koja ni četvrtog dana »Dana ...« nije zakazala. U kulturnom domu »Zora« i opet se našlo osamdesetak što daka što odraslih.

»Polemika« je završila neodlučeno, a u njoj su mlade ideje branili Iva Sorta Bilajac, Loredana Gluhak, Luka Skorić, Ivan Vidaković i Danko Žitinić dočim »mudri« su bili Dušan Kukić, Petar Strčić, Joško Deželjin, Veljko Barbieri i Stanko Nick. Cjelokupnu je debatu na pravi način zaokružio zajednički stav nazočnih da valja što više promicati antifašističke ideale kroz rad udruga koje bi trebale djelovati kao moralni korektiv društva.

5. ujedno i zadnji dan - »Putevima

Stjepan Mesić u razgovoru sa nosiocem projekta Olegom Mandićem

spomen obilježja« udružio je pedesetak srednjoškolaca koji su sa par odraslih ispunili do zadnjeg mjesta (dvoje novinara iz pratnje moralo se snaći na improviziranim sjedištima na podu!) lijep autobus kojim se krenulo na trosatni obilazak nekoliko spomenika vezanih za antifašističku borbu i otpor fašizmu stanovnika Liburnijskog kraja. Za usputne kraće satove povijesti, koje su nazočni pomno pratili, pobrinuo se naš raniji dugogodišnji predsjednik Ivan Cvek.

Na koncu bih se obratio svim skepticima u našim redovima i onima van njih. Potaknut netom minulim iskustvom,

argumentirano tvrdim da antifašizam kako ga ja i moji suradnici i brojni istomišljenici u Opatiji doživljavamo i kako smo ga prezentirali na »Dana antifašizma u Opatiji« neće nikada zamrti. Jer zlo koje nas okružuje i koje rađa novim zlom nemoguće je iskorijeniti. Pa tako antifašizam, u borbi protiv zla, postaje ono očaravajuće svjetlo nade na kraju tunela ove naše čemerne stvarnosti. Stoga dvostruku raduje što se za učešće u raspravama i debatama o antifašizmu u Opatiji tražila stolica više.

Oleg Mandić, predsjednik UABA Grada Opatije i Liburnije

Ekipa »Mladih« u Polemici: s lijeva - Ivan Vidaković, Loredana Gluhak, Luka Skorić, Iva Sorta Bilajac i Danko Žitinić

OSNIVANJE ZAJEDNIČKE VOJSKE

♦Završno razdoblje u razvoju Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske počinje 1. siječnja 1945. godine formiranjem 1., 2., i 3. armije i traje do 1. ožujka 1945., kada je formirana Jugoslavenska armija

Odlukom Povjerenika narodne obrane Demokratske Federativne Jugoslavije od 1. ožujka 1945. godine, i potpisom vrhovnog komandanta maršala **Josipa Broza Tita**, ukinuta je Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije i formirana *Jugoslavenska armija*, prestaje Mornarica NOVJ i osniva se *Jugoslavenska mornarica*, a Vrhovni štab NOVJ reorganizira se u *Generalstab Jugoslavenske armije*. Time je završeno konačno oblikovanje organizacione strukture NOP-a Jugoslavije u ratu 1941.-1945. Sam čin predstavlja završnu etapu u izgradnji vojne organizacije NOP-a Jugoslavije.

GŠ JA za Hrvatsku

Formiranjem Jugoslavenske armije prestaje postojati i Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske, kao i Slovenije i druge. Sve snage NOV Hrvatske su sada sastavni dio Jugoslavenske armije. Ujedno je Glavni štab NOV Hrvatske prestao postojati pod tim imenom i dobio je novi naziv *Glavni štab Jugoslavenske armije za Hrvatsku*, isto tako i za Sloveniju, Makedoniju... Smatra se da je time prestalo i posljednje nacionalno obilježje u jedinicama NOP-a u Jugoslaviji. Bolje kazano, formiranjem Jugoslavenske armije rasformirane su republičke nacionalne vojske. Sve su vojske stavljene pod jedno ime – Jugoslavenska armija.

U vojnoj domeni preokret je nastupio 1. siječnja 1945. godine, kada su formirane **1., 2. i 3. armija**. Sredinom prosinca 1944. godine odlučeno je da se pristupi reorganizaciji NOVJ i počne s formiranjem armija, kao najvećih operativno strateških vojnih sustava u NOVJ.

Prva se armija formirala na Srijemskoj fronti od *1. proleterskog korpusa* za djelovanje prema Vinkovcima i Zagrebu. U njoj se iz Hrvatske nalazila *6. lička divizija*, a u *1. proleterskoj diviziji* *13. hrvatska proleterska brigada »Rade Končar«*. Komandant je bio general **Peko Dapčević**, a komesar pukovnik **Milojko Todorović**.

Druga se armija formirala južno od Save prema Drini od *Južne operativne grupe*, u kojoj je iz Hrvatske bila *28. slavonska divizija*. Komandant je general **Koča Popović**, a komesar pukovnik **Blažo Lompar**. Ona je trebala djelovati preko Bosne ka Karlovcu i Ljubljani.

Treća je armija formirana od *divizija (16., 36. i 51.) Glavnog štaba NOV Vojvodine*, odnosno *12. vojvođanskog*

Pokret jedinica 6. korpusa prema Papuku, godine 1945.

korpusa, na strateškoj crti fronte rijeke Drave i Baranje, Dunavom do Vukovara. U siječnju i veljači vodila je borbe na Virovitičkom mostobranu, a onda protiv njemačkog Bolmanskog mostobrana u Baranji. Komandant je bio general **Kosta Nađ**, a komesar pukovnik **Branko Petričević Kaća**, zamjenik komandanta, od 11. siječnja, pukovnik **Mate Jerković**, dotadašnji komandant *6. slavonskog korpusa*.

Ukidanje korpusa

U sastavu **3. armije**, osim *vojvođanske 16., 36. i 51. divizije*, u operativnom pogledu bili su iz NOB Hrvatske podčinjeni *6. slavonski i zagrebački 10. korpus*. U *6. korpusu* bile su *12. i 40. divizija*, a u *10. korpusu* *32. i 33. divizija*. Ovim je GŠ Hrvatske, u operativnoj domeni, »izgubio« četiri iskusne divizije. Formiranjem armija počinje rastakanje NOV Hrvatske, jer GŠH gubi dio operativnih ingerencija koje je imao od svog osnivanja 19. studenog 1941. godine. U depeši koju je VŠ poslao GŠH 1. siječnja 1945. godine stoji, da »*6. i 10. korpus u operativnom pogledu ulaze u sastav 3. armije pod komandom general-lajtnanta Koste Nađa, a njihove korpusne vojne oblasti ostaju i dalje pod vašom neposrednom komandom. Naredite da se odmah odvoje komande tih korpusnih vojnih oblasti od štabova korpusa i da počnu djelovati pod vašom komandom...*«.

Odluka VŠ dosta je komplikirana, do tada nikada primjenjivana, jer je teško i

skoro je nemoguće, odvojiti operativne od teritorijalnih funkcija jednog korpusa, pošto su se *6. i 10. korpus* i dalje zadržali na svojoj matičnoj teritoriji. Prvi put se događa da operativnim sustavima NOVH zapovijeda, na njegovoj teritoriji, neka viša druga komanda koja se ne nalazi na hrvatskoj vojnišnoj teritoriji i oduzimaju se operativne prerogative najvećoj zapovjednoj instanci NOVH koja se nalazi na svojoj teritoriji, iz koje ona ne izlazi. Međutim, obično se ovaj slučaj tumači da su *6. i 10. korpus* u »pozadini fronte« ispred **3. armije** i da su oni zapovijedali snagama u pozadini. Ali, tako se nije dogodilo s **2. armijom** u istočnoj Bosni. Sarajevska grupa korpusa podčinjena je **2. armiji** tek 17. ožujka, pred početak sarajevske operacije.

Formiranjem armija postupno se ukidaju korpsi kao vojna organizacija NOVJ. Najprije je prestao postojati **1. proleterski korpus** formiranjem **1. armije** na Srijemskoj fronti. Onda se ugasio *12. vojvođanski korpus GŠ Vojvodine* formiranjem **3. armije**, dok se **14. srpski korpus** gasi ulaskom u **2. armiju**... Od korpusa NOV Hrvatske prvi se ugasio **8. dalmatinski** formiranjem **4. armije** u Kninu 2. ožujka 1945. godine, onda *11. korpus* u Lici dok su *4., 6. i 10. korpus* ostali do kraja rata. Ukidanje korpusa se obično tumači »da nije bilo kadrova za sve štabove i da se smanji broj komandnih veza...« Armije su tek iza rata potpuno ostale bez korpusa, samo sa divizijama.

Zamjerke Vrhovnog štaba

Odlaskom 6. i 10. korpusa pod komandom 3. armije GŠH ostao je samo s 4., 8. i 11. korpusom i nastavio je uzdizanje njihovih borbenih kvaliteta za potrebe oslobođenja Hrvatske. Divizije 4. i 11. korpusa bile su u Lici, na Kordunu i Baniji, Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i u Istri. Vrhovni je štab 31. siječnja zamjerio GŠH da su 4. i 11. korpus nedovoljno aktivni i da trebaju više da ofenzivno djeluju »naročito sada kada neprijatelj svoje glavne snage već izvlači ka sjeveru...«. Glavni je štab 2. veljače javio VŠ »da je 11. korpus u teškoj situaciji zbog ishrane« i da su »snježne vijavice potpuno onemogućile dotur hrane. Jedinice stalno čiste komunikacije...«.

Osmi je korpus dijelom snaga 20. divizije bio na fronti u južnoj Lici i zahvatila ga je epidemija tifusa, dok su se 19. i 26. divizija tenkovima i artiljerijom nalazili na odmoru u sjevernoj i srednjoj Dalmaciji i pripremali za oslobođenje Mostara i zaštitu dalmatinske obale od bilo kojih eventualnosti, jer su učestale savezničke provokacije u Zadru, Splitu, Dubrovniku. Nije se smjelo napustiti Dalmaciju i snage poslati u snijegom zavijenu Liku, a vrše se pripreme za ofenzivu konačnog oslobođenja zemlje. Otuda je GŠH bolje ocijenio stanje u Hrvatskoj nego oni u Beogradu u Vrhovnom štabu.

U ovom je razdoblju iz VŠ stiglo više direktiva o dalnjem ustroju NOVJ. Prva je stigla 15. siječnja, a njom se uvodi funkcija pomoćnika komesara divizija, s činom u rangu majora, koji je bio član štaba divizije i neposredni rukovodilac divizijskog partijskog komiteta, što je ranije obavljao jedan zamjenik komesara u brigadi. Pod pomoćnikom komesara divizije bio je i sekretar SKOJ-a, odnosno sekretar divizijskog komiteta SKOJ-a.

Četvrti korpus već je imao Artiljerijsku brigadu, pa je onda 6. siječnja u Kistanjama kod Knina formirana Teška motorizirana artiljerijska brigada 8. korpusa koja je u ožujku 1945. imala šest artiljerijskih motoriziranih diviziona (89) oruđa. Kod Sušaka u njen je sastav ušao i jedan divizion samohodnih topova 105 mm američke proizvodnje tipa Scherman, M-7. Inženjerijska brigada 8. korpusa formirana je 2. ožujka, a puk za vezu 16. travnja. Pri GŠH u Topuskom je Protuzračni divizion od 10 protuzračnih topova 20 mm. U Dubrovniku je početkom 1945. formiran 2. automobilski put za prijenos hrane i drugih potreba za Hercegovinu i Bosnu. U divizijama se formiraju medicinsko-sanitetski bataljoni.

Na oslobođenim dijelovima Hrvatske ukidaju se partizanski odredi. U veljači

ČETVRTA ARMIIJA

Prema naredbi VŠ od 2. ožujka 1945. godine formirana je 4. armija. Za komandanta je postavljen general-major Petar Drapšin, komesar pukovnik Boško Šiljegović (komandant i komesar dotadašnjeg 8. dalmatinskog korpusa), a načelnik štaba je general-major Pavle Jakšić, do tada načelnik Glavnog štaba Hrvatske.

Osnovu za formiranje 4. armije činile su 9., 19. 20. i 26. dalmatinska divizija iz 8. korpusa i 13., 35., i 43. divizija iz 11. korpusa, sve iz ranijeg sastava NOV Hrvatske. Sedmi slovenski korpus je samo naznačen da ulazi u sastav 4. armije ali je ostao pod Glavnim štabom Slovenije sve do kraja travnja 1945. godine. Samostalne jedinice 8. korpusa – 1. tenkovska, artiljerijska, inženjerijska brigada i druge jedinice ušle su u sastav 4. armije. Štab 8. korpusa nakon mostarske operacije vratio se iz Imotskog u Knin gdje je bilo i sjedište novoformirane 4. armije.

Četvrta armija imala je 31. ožujka 57.621 borca i starješine, 30. travnja imala je 68.601, a 16. svibnja 1945. godine 84.000 boraca i rukovodilaca. Od naoružanja je imala 232 topa, 455 minobacača, 75 tenkova, 29 oklopnih blindi i samohotki, 39.907 pušaka, 3.613 puškomitrailjeza i mitraljeza. Po vatrenoj moći bila je među najjačim armijama, a po brojnom stanju odmah iza 1. armije.

Formiranje 4. armije je djelo Glavnog štaba Hrvatske. Ne samo da su tu armiju činile divizije NOV Hrvatske, nego cijelokupno njeno ustrojstvo, logistika, zaštita i podrška, najistaknutiji kadrovi... Četvrta armija imala je povijesnu ulogu za narode Hrvatske i Slovenije. Ona je najprije oslobođila, uz pomaganje ostalih divizija GŠH, Liku i dijelove Korduna, Gorski kotar, Hrvatsko primorje i iznad svega Istru i vratila je matici Hrvatskoj. Potom je zajedno s jedinicama Glavnog štaba Slovenije oslobođila Slovensko primorje, Trst i izbila na rijeku Soču.

1945. rasformiran je Štab Zapadne grupe partizanskih odreda 10. korpusa, a formiran je Štab grupe partizanskih odreda 10. korpusa koji je rasformiran 5. travnja. Ljudstvo je odreda ušlo u sastav 10. korpusa.

Dopunske brigade

Po naredbi VŠ od 25. prosinca 1944. godine počelo je formiranje većih dopunskih jedinica koje su podčinjene GŠH ili korpusnim vojnim oblastima. U Kaštelima kod Trogira u siječnju 1941. formirana je Dopunska brigada 8. korpusa koja je imala pet bataljona. Za popunu su stizali i mobilizirani Albanci s Kosova i Metohije. Oni su dolazili preko Drača do Trogira. U isto doba formira se i Omladinska dopunska brigada u 4. korpusu s tri bataljona. U nekim korpusima i divizijama postoje dopunski bataljoni radi obuke i popune divizija. Od VŠ stigla je 21. siječnja 1945. godine naredba da se »zabranjuje samovoljna mobilizacija« i da »mobilizacijom rukovode vojne korpusne oblasti i vojna područja preko organa narodne vlasti«.

Iz VŠ je stigla 18. veljače zapovijed o načinu pozdravljanja, oslovljavanja, odjevanja i ponašanja u NOVJ, tako da »naša vojska ima sve odlike jedne moderne narodne armije«, da se »strani oficiri pozdravljaju kao i naši«, uvodi se obveza oslovljavanja

s »druže«, odjevanje mora biti »propisno i ugledno«, a ponašanje »pristojno, vojnički i dostojanstveno...«.

Glavni štab Hrvatske bio je dosta angažiran na školovanju kadrova. Početkom 1945. radila je Prva oficirska škola GŠH, osnovana 14. lipnja 1944., s posebnim tečajevima za školovanje pješadijskih, artiljerijskih, intendantskih i oficira veze, uglavnom iz jedinica 4., 8. i 11. korpusa. Svi ti tečajevi, s manjim prekidima radili su do kraja ožujka 1945. godine. Za vrijeme postojanja Prve oficirske škole GŠH, kroz nju su prošla 2.831 polaznika. Poslije prestanka rada te škole, krajem travnja 1945. pješački tečaj je premješten u Zadar, gdje je sredinom svibnja formirana Druga oficirska škola Generalštaba JA, a krajem lipnja premještena je u Zagreb.

Druga oficirska škola GŠH, koja je radila u Slavoniji za starješine 6. i 10. korpusa, u ožujku 1945. preimenovana je u Oficirsku školu 3. armije i premještena u Novi Sad, a priključila joj se i Oficirska škola GŠ Vojvodine. Dosta se kadrova, poglavito komandanata divizija i korpusa, počelo slati na vojno školovanje u Moskvu, a niži kadrovi u Beograd. U Političkoj školi CK KPJ »Đuro Đaković« u Beogradu, školovali su se politički komesari divizija i brigada. Vojno-pomorski kadrovi školovali su se poslije u Hvaru, Trogiru i Divuljama.

B. M.

•U rujanu Batine i Apatina, početkom studenog 1944. godine, u okviru operacija Trećeg ukraininskog fronta u južnoj Mađarskoj, jedinice Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije razvile su borbe za forsiranje Dunava

Batinška operacija trajala je od 11. do 29. studenog 1944. godine kad su zauzeti mostobrani kod Batine i Apatina na koje su se prebacile jače snage Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije – istaknuo je Petar Matić, prof., na svečanosti 65. obljetnice oslobođenja Baranje u Belom Manastiru. U toku odlučujućih borbi njemačka vojska je u više protunapada pokušala da snage Crvene armije i NOVJ nabaci u Dunav. Posebno je bilo kritično 12. i 15. studenog kad su uslijedili najžeći

ZAJEDNIČKO DJELOVANJE

Poslije oslobođenja Beograda i Vojvodine, jedinice 57. armije 3. ukraininskog fronta Crvene armije, pod komandom generala Mihaila Nikolajevića Šarohina, i 5. vojvođanske udarne divizije NOVJ pod komandom potpukovnika Srete Savića, izbile su na lijevu obalu Dunava i preuzele njenu obranu od Baje u Mađarskoj do Bačke Palanke.

Da bi se omogućila dalnja djelovanja Crvene armije prema Beču i Budimpešti i 51. divizije NOVJ za oslobođenje Baranje te jedinice su dobine zadatku da forsiraju Dunav kod Batine i Apatina, zauzmu mostobrane i osiguraju prebacivanje glavnih snaga. U štabu 3. ukraininskog fronta Crvene armije u Srbobranu, na dogovoru o zajedničkom djelovanju sovjetskih i jugoslavenskih snaga i mjestu prijelaza Dunava, komandant Glavnog štaba NOV i PO Vojvodine general Kosta Nađ i komandant 3. ukraininskog fronta maršal Fjodor Ivanovič Tolbuhin, izabrali su, za glavno mjesto prijelaza Batinu. Smatralo se da zbog izuzetno nepovoljnog i nepristupačnog terena kod Batine, neprijatelj neće očekivati napad na tom dijelu obale. U to se vrijeme upravo kod Batine nalazilo i mjesto razgraničenja dviju njemačkih komandi.

SKOK PREKO DUNAVA

protunapadi. Zahvaljujući izvanrednoj hrabrosti i upornosti boraca CA i NOVJ, protunapadi su odbijeni, njemačke snage u međuriječju Dunava i Drave uništene. U tim teškim borbama stvoreni su povoljni uvjeti za nastupanje Crvene armije prema Beču i Budimpešti, konačno je oslobođena Baranja, a izbijanjem snaga NOVJ na Dravu ugroženi su bokovi i pozadina njemačkih snaga na Srijemskoj fronti.

Proširenje mostobrana

U rujanu Batine i kod Apatina, početkom studenog 1944. godine, u okviru operacija Trećeg ukraininskog fronta u južnoj Mađarskoj, jedinice Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije razvile su borbe za forsiranje Dunava. Desnu obalu Dunava s uporištim kod Duboševice, Dražu, Batine, Zmajevca i u rajonu Zlatne Grede branila je 35. SS divizija ojačana s nekoliko policijskih bataljona, ljudstvom njemačke crnomorske flote i slabijim mađarskim jedinicama.

Kada su izbile na lijevu obalu, jedinice 57. armije CA i 51. divizije NOVJ pripremile su se za prijelaz u Baranju. Planom je bilo predviđeno da 73. i 233. divizija Crvene armije i 51. divizija NOVJ (bez 8. brigade) forsiraju Dunav u rujanu Batine i zauzmu naselje, zatim da prošire mostobran k Dražu i Zmajevcu, a da 236. divizija Crvene armije, sa 8. brigadom 51. divizije forsiraju Dunav prema Zlatnoj Gredi, zauzmu je i prošire mostobran u pravcu Zmajevca i Kneževih Vinograda.

Pred zoru 11. studenog, uz snažnu podršku artiljerije, dva bataljona 233. divizije i bataljon 12. brigade 51. divizije

prebacili su se čamcima kod Batine, tu obrazovali niži mostobran, a potom napali njemačke položaje – Draž, kotu 205 i Zmajevac, pred kojima su zadržani. Podne toga dana i noću 11/12. studenog prebačeni su na mostobran i ostali bataljoni 12. brigade. Oko podne 12. studenog, 35. SS divizija je uz podršku tenkova i 20 jurišnih aviona izvršila protunapad i do mraka potisla 12. brigadu i bataljone 233. divizije na zapadni rub Batine. Teške borbe su produžene i sutradan.

Na mostobran je prebačen i 2. bataljon 7. brigade 51. divizije, a 14. studenog Nijemci su u vrlo oštrot borbi potisli prebačene trupe u istočni dio Batine. U teškim dvodnevnim uličnim borbama, jedinice Crvene armije i 51. divizije potisnute su 15. studenog iz Batine na obalu. U tom kritičnom momentu prebačena je na desnu obalu 73. divizija, a noću 15/16. studenog i ostali bataljoni 7. brigade – koji su smjenili iznurenje bataljone 12. brigade. Narednog dana napadom svih prebačenih snaga, odbačena je 35. SS divizija k Dražu i Zmajevcu.

Cijena pobjede

Uporedo s razvojem ovih borbi, 18. studenog prešli su Dunav sjeverno od Apatina dijelovi 236. divizije i 1. bataljon 8. brigade 51. divizije i krenuli k Monjorošu i Aleksandrovom dvorcu. Do 22. studenog prebačeni su i ostali dijelovi 236. divizije i 8. brigade, a idućeg dana, u općem napadu svih prebačenih snaga, 73. divizija je zajedno s 51. divizijom NOVJ zauzela Zmajevac, 8. brigada Monjoroš, a 233. divizija Draž.

U ovim borbama 51. divizija izgubila je 478 boraca i imala 850 ranjenih, a u jedinicama Crvene armije bilo je oko 1.500 poginulih. Njemačkoj vojski izbačeno je iz stroja oko 2.500 vojnika. Nakon oslobođenja, borcima i rukovodiocima Crvene armije, palim u ovim borbama podignut je kod Batine – Spomenik pobjede, rad kipara Antuna Augustinića.

B. M.

Sudionici svečanosti 65. obljetnice oslobođenja Baranje

POVIJEST BORBE ZA PRAVA ŽENA

Od rane povijesti do sadašnjeg »novog« kapitalizma izmjenili su se razni društveni sustavi, a za analizu perioda matrijarata, kao dominantne vladavine žena, nema dovoljno činjeničnih dokaza. Dovoljno je naglasiti da je do 1848. g. vladao feudalizam sa strogom diferencijacijom društvenih slojeva. Strogi feudalizam, formalno ukinut 1848. godine, u našim, panonskim krajevima nestane tek 70-tih godina 19. stoljeća. Tada, s razvitkom kapitalizma nastaje period snažnih društvenih promjena. Uz nejednakost spolova do tada je bila izrazita razlika i unutar društvenog statusa muške spolne grupacije.

»Ljudi« i žene

Stariji je sloj, nazivan »ljudi«, bio privilegirani nosilac svih društvenih prava. S novčanom privredom i zarađivanjem izvan zemljoradnje i stočarstva, mlađi ljudi počinju stjecati punopravni položaj. No, žene, iako također radnice, nisu imale ista prava, čak ni kao mlađi muškarci. One su, i po državnim zakonima i po običajnom pravu, bile članice društva drugoga reda. Morale su se podvrgavati naredbama oca i starijih članova obitelji, a ako tih nije bilo, dobivale su tutora. I na selu i u gradu, morale su prihvatići neželjeni brak. Nisu imale pravo na nasleđivanje nekretnina (zemlje) već samo na dotu (miraz) prilikom udaje. Mlada je snaha na selu imala, čak, dužnost prati noge svome sveku i drugim muškim članovima obitelji. Žene u prisutnosti muškaraca nisu smjele sjediti, a pogotovo nisu smjele govoriti sa stranim gostom. U siromašnim obiteljima, kad nije bilo tegleće stoke, nije bilo rijetko da žene vuku plug kojim ore muški član obitelji (Hrv. Zagorje, Dalmat. Zagora).

Zivot građanki bio je mnogo lakši. I za njih su vrijedile zakonske norme, pokoravanje ocu, mužu i tutoru. I one su morale pristajati na neželjeni brak. Nisu imale pravo odlučivati o broju djece, ni o samostalnom zarađivanju, ako to nije dozvoljavao njihov suprug, a nisu imale ni pravo glasa. Međutim, građanski stalež bio je do drugog svjetskog rata podijeljen na dvije klase – obični građani i sloj visokog društva. Građansko visoko društvo ženu je smatralo vrstom ukrasa, kojim je vladao muški sloj i one su imale bar mogućnosti obrazovanja. Tako već u 19. stoljeću znamo za intelektualke koje su u pravilu smatrane »javnim« ženama. Takve »priležnice« nerijetko su iskoristile svoj položaj i utjecale na stavove svojih ljubavnika. Međutim, ni žene iz najviših krugova nisu mogle izaći u javnost svojim djelima. Sjetimo

se samo književnica **Amandine Aurore Lucile Dupin** (1804-1876) poznate pod pseudonimom George Sand.

Zagorka – borac za ženska prava

U Hrvatskoj sličnu sudbinu ima **Marija Jurić Zagorka** (Golubovec 1873.- Zagreb 1957.). Potječe iz bogate obitelji koja ju sili na neželjenu udaju. I ona napušta muža, seli u Zagreb i postaje prva žena novinar u Hrvatskoj i u Centralnoj Europi. Godine 1925. osniva »Ženski list« (do 1938.), a god. 1938. list »Hrvatica« kojeg odmah na početku ukida NDH i oduzima joj imovinu. Razlog je što je Zagorka god. 1896. osnovala organizaciju tipografskih radnika »Kolo radnih žena«, a 1903. god. za Khuena Hedervarija pred Markovom crkvom (poslije mise) organizirala je prve demonstracije žena u vrijeme stroge zabrane okupljanja. I Zagorka je počela svoj spisateljski rad pod raznim pseudonimima. Bila je borac za ženska i radnička prava i ravnopravnost spolova. Borila se za pravo žene da nasleđuje nekretnine, da se obrazuje, da ima profesiju i pravo glasa. Od 1895. do 1910. radila je kao politička novinarka u listu »Obzor«, a od tada joj biskup Josip Juraj Strossmayer postaje mecena i omogućava joj poučavanje arhiva, da bi pisala svoje povijesne romane.

U red žena kojima se možemo ponositi, ide i spisateljica **Ivana Brlić Mažuranić** (Ogulin 1874. – 1939.). Ona se, kao unuka hrvatskog bana, nije trebala skrivati iza pseudonima muškoga imena. Od 1937. postaje prva žena članica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU). Dva je puta bila predložena za Nobelovu nagradu za književnost (1931. i 1938. god.), a čitateljstvo ju je zvalo »naš Andersen«.

U 19. stoljeću rođena je i slikarica **Nasta Šenoa Rojc** (Bjelovar 1883.- Zagreb 1964.). Ove je godine 125. godišnjica njezina rođenja. Bila je kći ministra za vjerske poslove i snaha Augusta Šenoe. Bavila se lovom, jahala je i bila bliska jugoslavenskoj kraljici Mariji koja joj je omogućila da osnuje prvu profesionalnu udrugu »Ženski umjetnički klub«.

Svaka od ovih žena pripadala je visokoj društvenoj klasi, ali je imala osjećaj za socijalnu pravdu, svjesna statusa žena u nižim društvenim slojevima. To se osjeća i u njihovim radovima.

I u malim mjestima bilo je žena spisateljica. Takav je primjer samouka književnica

Pavica Hrazdira (Ivanec, 1895.-1975.), koja je također objavljivala svoje novele, pripovijetke i putopise društvene tematike pod pseudonimom Ivan Čanin!

Dio intelektualki je neposredno pred rat i odmah početkom drugog svjetskog rata pristupio na stranu otpora. Kao ilegalke i veza za antifašiste i aktiviste u Zagrebu su djelovale i **Marija Jurić Zagorka** i njezina prijateljica, književnica, **Verka Škurla Ilijić** (Hvar 1891.- Zagreb 70-tih god. 20. stoljeća).

Mnoge su žene tada stavljele na kocku svoj život. Ratovi su, svugdje na svijetu pa i u nas, uzbukali dotadašnje relativno mirno stanje u društvu. Žene koje su do tada bile u sjeni muških članova obitelji i društva, odjednom su postale neprocjenjivo dragocjuni partneri, ne samo kao ilegalke i organizatricice raznih protesta i nabava svega što je bilo potrebno za oslobođilački rat, nego i kao borci, kurirke i bolničarke. Nisu to bile samo obrazovane građanke, nego i seoske žene koje su bile i najbrojnija populacija.

UNOR-u sudjelovalo 43.000 žena

Treba i sada naglasiti da je u Narodno-oslobodilačkom ratu u Hrvatskoj sudjelovalo 43 000 žena, od kojih je preko 4 500 poginulo, 772 su nositeljice spomenice prvoboraca, a 18 žena je proglašeno narodnim herojima. Poginule su: **Rajka Baković, Olga Ban, Persa Bosanac, Anka Butorac, Nada Dimić, Kata Dumbović, Ljubica Gerovac, Milanka Kljajić, Dragica Končar, Anka Pađen, Smilja Radošević-Pokrajac, Ivanka Trohar, Sonja Marinković i Marija Vidović-Abesinka**. Rat su preživjele samo četiri heroine: **Anka Berus, Savka Javorina, Kata Pejnović i Milka Kufrin**.

Te hrabre žene, koje su učestvovalile u ratu i u pozadinskom radu, zasluzne su, što su žene već za vrijeme rata, zakonskim aktima ZAVNOH-a, postale ravnopravne članice društva i prve u Europi stekle pravo glasa.

Izborene ljudske i društvene vrijednosti treba čuvati, jer se iz generacije u generaciju zaboravlja mnogo toga, za što su zasluzne starije generacije. Ni 50-ak godina jednakosti u socijalizmu nisu bile garancija da će se poštivati status žene, jer je društvena situacija promjenjiva kategorija, pa se ponovno javljaju problemi, za koje smo mislili da su nestali s prošlim vremenima.

Dr. sc. Vesna Culinović-Konstantinović

Nevine žrtve ne smijemo zaboraviti

•Prije 65 godina - 27. siječnja 1945. – oslobođen je najveći nacistički koncentracijski logor u Auschwitzu u Poljskoj

Nekadašnji zatvorenici tog logora, veterani Crvene armije koji su ih oslobodili prije 65 godina i mnogobrojni uglednici, među kojima i izraelski premijer Benjamin Netanjahu i poljski predsjednik Lech Kaczynski, okupili su se kako bi odali počast žrtvama toga logora - simbola holokausta.

Američki predsjednik Barack Obama svoju je poruku uputio video vezom audio-nicima Europskog židovskog kongresa u Krakowu. – Naša je sveta dužnost sjećati se okrutnosti Auschwitza i suprotstaviti se antisemitizmu i neznanju u svim njegovim oblicima – poručio je Obama.

Papa Benedikt XVI. na općoj je audijenciji osudio užase i neviđenu okrutnost počinjene u logorima smrti nacističke Njemačke zbog rasne i vjerske mržnje i pozvao svijet da učini sve da se takve tragedije nikada više ne dogode. Odao je počast svima koji su uz rizik vlastitoga života štitili proganjene.

Čelnik Europskog židovskog kongresa Moshe Kantor upozorio je oko 700 audio-nika skupa u Auschwitzu kako sjećanje, baš kao i ljudi, može nestati. – Naša zahvalnost vama je vječna – poručio je veterana Crvene armije koji su sudjelovali u oslobođanju.

Izraelski premijer Benjamin Netanyahu, rekao je u Krakowu, na putovanju za Auschwitz, kako je najveća tragedija židovskog naroda bila u tome što nisu uspjeli na vrijeme prepoznati opasnost i obraniti se. – To se u posljednjih 65 godina u potpunosti promjenilo. Ja danas dolazim

kao premijer Izraela. Danas smo narod koji se može braniti i upozoriti ostatak svijeta na opasnost – istaknuo je.

Od 1940. do 1945. u Auschwitzu je umrlo oko milijun i sto tisuća muškaraca, žena i djece, od kojih oko milijun europskih Židova. Tu je život izgubilo i 70-75 tisuća Poljaka, 21.000 Roma, 15.000 Rusi te 10-15 tisuća pripadnika ostalih naroda. Tek oko 7.000 ljudi doživjelo je njegovo oslobođenje. Nacisti su nekoliko dana prije toga evakuirali 60-ak tisuća logoraša u zloglasnom »Maršu smrti«.

Ivo Josipović: Najmračniji dio ljudske povijesti

Novoizabrani predsjednik Republike Ivo Josipović oglasio se priopćenjem u kojem je istaknuo kako se moramo prisjetiti da i dio naše povijesti u sebi nosi mračan segment nacističkog zla koji se provodio kroz ideologiju ustaškog režima. Upozorio je kako je svaki pokušaj povijesnog revisionizma pokušaj relativiziranja zla i skrivanja istine i podsjetio kako je zločin koji se dogodio židovskom narodu te drugim žrtvama nacističkog progona tijekom Drugog svjetskog rata najmračniji dio suvremene ljudske povijesti koji mora ostati dio memorije svakog naroda jer se u njemu ogleda tragedija svakog pojedinca bez obzira na nacionalnu, vjersku ili rasnu pripadnost.

Ulez u zloglasni logor Auschwitz

Jadranka Kosor: Odbaciti svaki oblik mržnje

- Svijet koji je iskusio užase Drugog svjetskog rata ne smije zaboraviti nepojmljivi zločin počinjen u ime teorije nadmoći jedne rase nad drugom – poručila je premjerka Jadranka Kosor.

- Iako se to vrijeme čini sve udaljenijim, kao i sama ideja da bi netko mogao na takav način odlučiti uništiti dio populacije samo zato jer je druge religije ili kulture, vrlo je važno održavati sjećanje na najveću civilizacijsku strahotu prošlog stoljeća. Stoga je obilježavanje Međunarodnog dana sjećanja na holokaust prigoda da osvijestimo da milijuni izgubljenih života nisu samo povijesni i statistički podatak. To nas sjećanje ujedno i obvezuje na odbacivanje antisemitizma i svakog drugog oblika mržnje i radikalizma te na nastavak zajedničkih napora u izgradnji svijeta mira, tolerancije i suradnje, stoji u poruci premjerke Kosor u povodu Međunarodnog dana sjećanja na holokaust.

»Arbeit macht frei« vraćen u Auschwitz

Poljski dužnosnici izvjestili su da je ploča od kovanog željeza s natpisom »Arbeit macht frei« vraćena muzeju u nekadašnjem nacističkom koncentracijskom logoru Auschwitzu, nakon što su uhićeni počinitelji krađe. Glasnogovornik muzejskog prostora Auschwitza Paweł Sawicki izjavio je da je policija predala vrlo oštećenu ploču upravi muzeja. Konzervatori će odlučiti o najboljem načinu koji će se primjeniti za vraćanje natpisa u prvotno stanje. Petorica Poljaka smještena su u pritvor, pošto su priznali da su 18. prosinca sudjelovali u krađi ploče postavljene na ulasku u zloglasni nacistički logor.

Školstvo: IZBJEGAVANJE ISTINE

•Kako je moguće da u današnjim školskim udžbenicima »posebno istaknuta poglavlja genocida nad Srbima, Židovima i Romima - nisu po nastavnom planu i programu«?

U povodu obilježavanja Dana Holokausta, 27. siječnja, tjednik »Globus« objavio je opširniji prilog istaknutog publiciste i nakladnika Slavka Goldsteina, u kojem uz ostalo analizira koliko je i kako ta tema obrađena u školskim udžbenicima. Prenosimo dio Goldsteinova članka.

Godine 2006. Republika Hrvatska pristupila je Međunarodnoj instituciji za istraživanje, edukaciju i sjećanje na Holokaust, obično zvanom *Task force*. Formalno smo dosad dobriem dijelom ispunjavali potpisane obaveze, ali u suštini namjene *Task forcea* mislim da nismo dublje ni zavirili. Suština je u nacionalizmu, jer u njemu, po mojem mišljenju, leže najžilaviji korijeni Zla. Čak i kad nije agresivan, nacionalizam u sebi krije moguće opasnosti. (Pod pojmom »nacionalizam« podrazumijevam svako shvaćanje da su svemu krivi oni drugi, podmukli i zli, a nikako mi koji smo uvijek iskreni i dobranamjerni). Vrlo slično nekim drugim strastima -ljubavnim, ideološkim, religioznim - nacionalizam je sposoban za samopožrtvovnost i vrijedna djela, ali i za egocentričnost, isključivost, fanatičnu uskogrudnost i zadrtost. Od svih javnih općedruštvenih sentimenata najlakše je politički zapaljiv, pa zato i potencijalno opasan. Život je, jer se često mrijeti u djetinjstvu, ponegdje u obiteljskim predajama i dječjim igram, ponegdje i u školama. Počiva na zamarnom preuveličavanju vrijednosti »nas i naših« i na prešućivanju ili omalovažavanju vrijednosti onih drugih. Njime su, nažalost, još uvijek prožeti i neki školski udžbenici, iako je posljednjih godina i u tom pogledu postignut vidljiv napredak.

U našim osnovnim i srednjim školama danas imamo oko 700.000 učenica i učenika. Svake jeseni u škole nailazi još jedna generacija, a jedna odlazi na studije i u život. Za dvadeset-trideset godina oni će biti Hrvatska. Kakva će to biti zemlja? Hoće li djeca današnje školske djece na

koncertima i stadionima još dizati ruke u čast jedne propale države Zla ili će se gnušati toga Zla i odolijevati sirenskom pozivu zapaljivog nacionalizma? Hoće li znati cijeniti svoje pretke koji su se odupirati Zlu i protiv njega borili?

U današnjim školskim udžbenicima mislim, da nigdje nećete naći nijednu lažnu konstataciju o ustaškoj NDH. Jasno se kaže da je ta država stvorena pod skutom nacističke Njemačke i fašističke Italije, da je donijela rasne zakone i ratovala na krivoj strani Drugog svjetskog rata. Međutim, izbjegava se zorno opisati zločinački karakter te države, osobito njezina genocidna politika i počinjeni genocid. Progoni Židova korektno se spominju, pa i Holokaust, ali se izbjegava na isti način govoriti i o znatno zamašnjem genocidu nad Srbima i Romima. U zahtjevima za doradu jednog načelno prihvaćenog udžbenika pročitao sam da »posebno istaknuta poglavlja genocida nad Srbima, Židovima i Romima - nisu po nastavnom planu i programu« i da tekst o antifašističkom ustanku u Lici 27. srpnja 1941. »treba izbaciti«, jer u tom ustanku ima »četničkih i komunističkih elemenata« i »ne može se objasnjavati ustaškim zločinima«. A čime bi se drugim i moglo objasniti masovno bježanje ličkih Srba u planine i šume nego strahom od ustaškog noža koji se već tjednima prije ustanka dovoljno iskazao po ličkim jamama, selima i u Jadovnu?

Ne, nema u tim udžbenicima lažnih tvrdnji, ali osjeća se sistematsko izbjegavanje (ili ublažavanje) opisa o genocidnim i drugim masovnim zločinima počinjenima s ustaške strane. Kao da prevladava mišljenje kako zorniji opisi tih zločina odgojno ne bi bili ispravni, jer bi štetili uspostavljanju zdravog nacionalnog identiteta. Držim da je to duboko pogrešan stav. Zdrav hrvatski nacionalni identitet uspostavlja se samo zdravim i potpunim suočavanjem s prošlošću, s katarzičnim oslobođanjem od prošlih trauma. Samo tako postiže se ljekovito gnušanje prema zločinima počinjenima u ime Hrvatske zajedno s afirmacijom većinskog hrvatskog otpora toj zločinačkoj zloupotrebi hrvatskog imena.

Rab

Udvostručen broj članova

•Udruga antifašističkih boraca i antifašista o svom radu i planovima

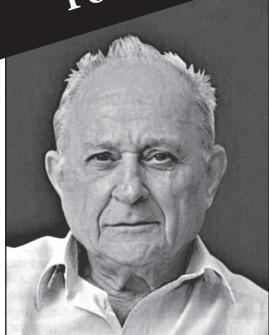
Na sjednici Predsjedništva Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Raba održanoj 12. siječnja 2010. analiziran je rad članova u protekloj i usvojen plan rada za ovu godinu.

Ocjjenjeno je da su u prošloj godini članovi Udruge svojim radom doprinijeli općem dobru i javnom interesu te unapređivanju civilnoga društva. Pri tome su izdvojene najvažnije aktivnosti, a osobito održani znanstveni skup *Baština antifašizma*, izdavanje lista *Naša riječ*, djelovanje Odbora za izgradnju Muzeja logora Kampor i inicijativa za snimanje dva dokumentarna filma o logoru Kampor, otvaranje internetske stranice i e-pošte, informatizacija rada, Program zaštite spomenika, članci u Rapskom listu, Novom listu i Glasu, emisijama i intervjuiima na radio Rabu i radio Rijeci.

Spomenute su također posjete povijesnim mjestima iz NOB-e, sudjelovanje u obilježavanju blagdana, manifestacije, humanitarni i dobrovoljni rad, proglašenje tjedna antifašizma-ljudskih prava na Rabu, posjete bolesnim i nemoćnim članovima, partnerstvo u ostvarivanju programa drugih subjekata društva, uspostava međunarodne suradnje s antifašističkim organizacijama u Italiji (AMPI i Fondazione Feramonti) i novi Statut koji je podijeljen svim članovima Udruge. Istaknuto je da je najvažnije to što se udvostručio broj članova i to mahom mladih ljudi.

Raspovijalo se i o provođenju programa rada za ovu godinu i to redovnim poslovima i nastavku radova započetim u prošloj godini, osobito učlanjivanjem mladih u Udrugu i razvoj programa ljudskih prava, izdavanju Zbornika okruglog stola *Baština antifašizma*, nastavku izdavanja lista *Naša riječ*, posjetu muzeju Jasenovac i Kumrovcu, izradi idejnog projekta Muzeja logora Kampor, ponudi školama da učenici posjete groblje žrtvama fašističkog logora Kampor i mjesto zločina gdje je bio logor te da sudjeluju u tjednu antifašizma-ljudskih prava na Rabu, uspostavi emisije o promicanju antifašističkih vrijednosti na Radio Rabu i drugim tekućim poslovima za ovu godinu.

Ivo Barić

Slavko Goldstein piše o ustanku u Lici 27. srpnja 1941.

Četništvo ili antifašizam?

•Ustanak u Lici i u cijeloj središnjoj Hrvatskoj 1941. godine bio je uspješna simbioza životne ugroženosti genocidu izloženog srpsko stanovništva i revolucionarne efikasnosti dobro organiziranih komunista

Iz proračunske zalihe za 2008. godinu vlada Republike Hrvatske naknadno je prošle jeseni odobrila 1 milijun kuna za obnovu spomenika Vanje Radauša u Srbu, koji je posvećen antifašističkom ustanku naroda Like započetom u tome mjestu 27. srpnja 1941. godine. Protiv te odluke u nekim je desničarski orientiranim listovima pokrenuta kampanja, s potpisivanjem protestnoga pisma u kojem se iznose lažne tvrdnje da ustank u Srbu i kotaru Donji Lapac nije bio antifašistički, već se, prema zadarskom Hrvatskom listu, radilo o »četničkom fašističkom zločinu genocidnih razmjera započetom od četničke rulje... organiziranom od pripadnika četničkog pokreta Draže Mihailovića ... smjerajući istrebljenje hrvatskog naroda u cjelini«. Autor koji je sastavio taj tekst njime je demonstrirao elementarno nepoznavanje činjenica, a žao mi je što su to potpisali i neki ljudi koje dosta dobro poznajem i vjerujem da su znali kako potpisuju neistinu. Pripremajući se za moju knjigu 1941 - Godina koja se vraća ponovo sam o tim događajima istražio relevantnu dokumentaciju iz partizanskih, NDH-zjiskih, talijanskih i njemačkih izvora i to nastojao objektivno opisati u spomenutoj knjizi i u nekim člancima. U sažetom obliku, u nastavku ovoga članka, prepričavam neke odlomke iz tih mojih tekstova i knjige.

U drugoj polovici lipnja 1941. srpska sela jugoistočnih dijelova Like i jugozapad-

nih dijelova Dalmatinske zagore bila su već krajnje uznemirena. Najveća je napetost u kotaru Donji Lapac. Ustaše iz garnizona u Boričevcu izvode prepade na srpska sela, opkoljavaju pojedine kuće i zaseoke, vrše premetačine u potrazi za oružjem i usput pljačkaju, premlaćuju uhičene, poneke i ubijaju. Počevši od 16. i 18. lipnja u logore namijenjene likvidaciji zatočenika na otoku Pagu (Slana) i na Velebitu (Jadovno), pored velikih grupa Srba i Židova iz cijele Hrvatske i Bosne, dopremaju se i uhičeni Srbi iz Like.

Od muškaraca odvedenih preko Gospića u Jadovno više nije bilo ni glasa i k njima je svaki pristup bio onemogućen. Ponešto je ipak »procurilo« iz ustaških redova u Gospiću, pa tako do ličkih sela dopire sve jasnija slutnja da se nitko iz Jadovna neće živ vratiti kući. Kad ustaške i oružničke ophodnje iz Gračaca, Gospića i drugih garnizona krenu prema srpskim selima, mnogi ih muškarci više ne dočekuju kod svojih kuća. Formiraju se zbjegovi po ličkim šumama i planinskim obroncima.

U njemačkom veleposlanstvu u Zagrebu 4. lipnja 1941. potписан je sporazum vlade NDH i nadležnih njemačkih predstavnika o iseljavanju oko 150.000 Slovenaca iz anketirane Štakerske u Hrvatsku i oko 180.000 Srba iz Hrvatske u Srbiju. U toku lipnja u svim kotarevima NDH osnovani su posebni uredi koji su imali zadaću organizirati ta

preseljenja. Prva takva akcija pogodila je Srbe u općini Plitvička jezera.

U rano jutro 29. lipnja ustaški čarkari iz Bihaća osvanuli su pred pravoslavnim domovima u selima plitvičkoga kraja:

- U roku od pola sata spremite se za polazak! Idete u Srbiju. Po članu porodice možete ponijeti najviše 50 kilograma.

Natjerani vikom, psovkama i kundačenjem, oko 1200 ljudi moralо je tog jutra napustiti svoja polja pred žetvu, krave u štalama i ovce u torovima, svoje mukom sazidane domove, stoljetnu stećevinu.

Vijesti o brutalnom »čišćenju« plitvičkog kraja istog su dana prostrujile pravoslavnim selima mnogih dijelova Like. Od tog dana u nekim šumskim zbjegovima više nisu samo muškarci, već i njihove obitelji, cijela sela. Stožer Vrhbosanskog divizijskog područja NDH 30. lipnja 1941. između ostalog izvješće:

»O motivima i razmjeru nereda u kotaru D. Lapac još nemamo bližih podataka. Vrlo je vjerojatno da je narod uzbuden i zastrašen od akcije ustaških organa i čišćenja pravoslavnog življa, koje se vrši na području župe Psat i Krbava. 24. lipnja evakuirano je iz Bihaća u Kulen Vakuf i okolna sela oko 1.200 Židova i Srba, t.j. cijelokupno pravoslavno građanstvo Bihaća. Pošto su u 4 sata u jutro probuđeni i samo sa ručnim prtljagom i 500 dinara po osobi cijele porodice evakuirane, razumljivo da je to prouzrokovalo brigu i strah za njihovu budućnost. Ove očajne porodice razmještene su opet u čisto srpskom kraju oko Kulen Vakufa, koji graniči sa kotarom D. Lapac, također čisto pravoslavnim...«

U izjavi od 5. studenoga 1941. (dosje HDA, USIKS, 337/41) Maks Luburić kaže da je zbog tamošnjih događaja bio potkraj lipnja upućen »s posebnom misijom u Župu Krbavu i Psat« da provede »akciju čišćenja« i da je tom prilikom »u rukama imao jedan opći nalog, da na teritoriju Velike Župe Krbave i Psat sve vlasti, pa tako i vojničke, imaju se staviti na raspoloženje i podrediti meni tako dugo, dok nije završena akcija čišćenja koja je zamišljena«. Luburić je 1. srpnja osvanuo u selima Gornja i Donja Suvaja, nedaleko Srba, gdje je izvršio akciju svojeg »zamišljenog čišćenja«. Za izvršenje

Jakov Blažević i Kata Pejnović sa članovima OK KPH za Liku godine 1941.

Oronuo i zaboravljen spomenik u Srbu

akcije imao je na raspolažanju oko 150 ustaša Pomoćnog ustaškog odreda (PUO), zloglasne jedinice za »specijalne zadatke« koju su sačinjavali probrani ustaše iz više ličkih mjesta i Bihaća. Za osiguranje akcije angažirao je oko 250 domobrana iz 22. pohodne bojne sa sjedištem u Gospiću. S nekoliko kamiona Luburić je sa svojim ustašama 1. srpnja ujutro iz pravca Srba upao u Suvaju i odmah naredio pljačku, palež i masovno ubijanje. Oprezni muškarci većinom su se na vrijeme uspjeli skloniti u obližnje šume, pa su u selu ostale uglavnom žene s djecom i starcima. Iz rubnih kuća neke žene s djecom mogle su još pobjeći u šumu, ali središnji dio sela sav je stradao. Palež i pokolj trajao je oko dva sata. Ubijalo se uglavnom hladnjom oružjem. Prema poimeničnom popisu žrtava tog su dana u Suvaji ubijene 173 duše, a prema nekim izvorima i više od 200. To je bio prvi ustaški pokolj, prva Luburićeva akcija u kojoj nisu stradali samo muškarci, već uglavnom žene i djeca.

Naredna dva dana Luburićeva ekspedicija izvršila je slične »akcije čišćenja« u selima Bubanj i Osredak. Prema jednom oružničkom izvještaju, »povodom ovog događaja u selu Bubanj poginulo je 152 lica«, ali na naknadnom poimeničnom popisu nalaze se svega 83 imena, od toga samo šest odraslih muškaraca, ostalo žene i djeca (desetero mlađih od pet godina). Ukupno je u tri lička sela u tri dana ubijeno najmanje 279, a najviše oko 330 duša.

Tako je Maks Luburić u Suvaji, Bubnju i Osredku trasirao nepovratni put prema ustanku. Lika se više nije mogla primiriti. Po selima su dežurale naoružane straže, a neka su sela kompletno već bila u zbjegovima po brdima i u šumi, ali još se uvijek radilo o pasivnom otporu. Sve do 27. srpnja nigdje u Lici nije bilo napada na naoružane ustaše, oružnike ili domobrane i nijedan pripadnik oružanih snaga NDH ni hrvatski seljak još nije bio ubijen. Nakon njemačkog napada na SSSR 22. lipnja Kominterna je iz Moskve mobilizirala komuniste cijelog svijeta naredbom da je »neophodno poduzeti sve mjere da bi se poduprla i olakšala pravična borba sovjetskog naroda« jer »obrana SSSR jeste istovremeno i obrana naroda koje je okupirala Njemačka«. Prema podacima Jakova Blaževića (*Prva godina narodnooslobodilačkog*

rata, Zbornik 3, HAK Karlovac, 1971, str. 633) u Lici je tada bilo oko 240 članova KPH i barem još toliko članova SKOJ-a i aktivnih suradnika. Dobar ih je dio, osobito u kotarevima Korenica i Donji Lapac, početkom srpnja već bio u šumama: izbjeglo pravoslavnom narodu nudili su organizaciju otpora.

Ustanak je buknuo 27. srpnja koordinirano, s obje strane gornjeg toka rijeke Une, na kompaktnom teritoriju jugoistočne Like i jugozapadne Bosanske krajine. U roku od nekoliko dana prilično veliko područje, usred NDH, bilo je u rukama ustanika (Drvar, Glamoč, Bosansko Grahovo, Donji Lapac, Srb). Dominiralo je komunističko vodstvo, ali u ustanku su tih prvih dana sudjelovale i neke grupe pod četničkim utjecajem, koje su odgovorne za masovna ubijanja hrvatskog stanovništva, pod lozinkom »svete osvete«, u Brotnji, Boričevcu, Vrtoči i Kmjeuši. Prema ustaškim izvorima (tzv. Siva knjiga) 29. lipnja i 2. kolovoza 1941. u tim je selima ubijeno oko 170 hrvatskih seljakinja i seljaka, ponegdje i djece. Komunističko vodstvo ustanka, u kojem su od presudnog utjecaja bili i lički Hrvati poput Marka Oreškovića, Jakova Blaževića, Tome Nikšića i drugih, osudivalo je takve četničke postupke i već poslije 11. kolovoza 1941. četništu skloni pojedinci uglavnom su eliminirani iz ustaničkih redova. Na ustanak 27. srpnja i četničke zločine od 29. srpnja i 2. kolovoza ustaške vlasti reagirale su luburićevskim repres-

lijama po stanovništvu nezaštićenih srpskih sela. Pokazalo se da zbog toga ustanak nije jenjavao, već naprotiv, ubrzano se širio i razbuktavao. U krajeve zahvaćene ustanakom ustaške jedinice više nisu mogle prodrijeti bez jačih snaga i žrtava, pa su masovnim pokoljima udarile po Baniji, Kordunu, Cazinskoj krajini i dijelovima Like koje ustanak još nije zahvatilo. Tako su u tim krajevima posljednji dani srpnja i prvi dani kolovoza 1941. postali najkrvavije razdoblje četverogodišnje ustaške vladavine nad NDH. Prema zapisu slunjskog župnika i tadašnjeg ustaškog povjerenika za kotar Slunj Ivana Nikšića »za cielo to vrieme (tj. od 30. srpnja do 8. kolovoza - op. S. G.) ubili su u kotaru Slunj tri do četiri tisuće pravoslavaca, među njima tek 100-200 ljudi koji su sposobni za oružje, ostalo bolesnici, žene, djeca i starci.« (*Spomenica o župi Slunjskoj*, str. 96) Tog istog mjeseca kolovoza, prema partizanskim izvorima u ustaškim represalijama u kotaru Gospic bilo je 1755 ubijenih srpskih civila.

Neposredna posljedica tih ustaških represalija bilo je naglo širenje ustanaka, po cijeloj središnjoj Hrvatskoj i Bosanskoj krajini. Prvo je žarište bila Like i to je ostala tijekom cijele prve ratne godine. Prema jednom izvještaju Glavnog štaba Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda Hrvatske, 31. prosinca 1941. godine sve partizanske jedinice u Hrvatskoj brojale su ukupno oko 7000 naoružanih boraca, a od toga ih je točno pola bilo iz Like. A ličkokrajiški ustanak od 27. srpnja nije doveo do Jadovna i Suvaje, već upravo obrnuto: Jadovno i Suvaja doveli su do ustanka.

Ustanak u Lici i u cijeloj središnjoj Hrvatskoj 1941. godine bio je uspješna simbioza životne ugroženosti genocidu izloženog srpsko stanovništva i revolucionarne efikasnosti dobro organiziranih komunista. Imao je izrazito antifašistički karakter, jer komunisti su od ljeta 1941. do kraja Drugog svjetskog rata pripadali antifašističkoj koaliciji i često bili njen najborbeniji dio. Vodeći položaj u antifašističkom otporu omogućio im je da iz rata iziđu kao vladajuća stranka, koja je pet poslijeratnih godina zemljom upravljala na kompromitantni staljinistički način. To ipak ne mijenja činjenicu da su Jugoslaviju i u njoj Hrvatsku svrstali na pravu (antifašističku) stranu Drugoga svjetskoga rata, da su za vrijeme rata dobrim dijelom suzbili planirano četničko osvetništvo nad hrvatskim stanovništvom i da su onemogućili uspostavljanje poslijeratne četničke vlasti koja bi Hrvatskoj nanijela zla daleko strašnija od svih koje je doživjela.

(Autor je član Savjeta antifašista Hrvatske)

• Veliki doprinos Zafranovićevoj seriji dala je Mira Šuvard koja je na filmskoj vrpci snimila punih 140 sati razgovora s ključnim protagonistima Titove epohe

Gledatelji HTV-a mogli bi se uskoro suočiti s velikom ironijom, da im nakon trideset godina mali ekran ponovo bude pun Josipa Broza Tita, doduše aktualni titoizam ne slavi kult ličnosti, već stiže nošen vjetrom komercijalne isplativosti

Tri desetljeća od smrti, duh Josipa Broza Tita ponovo je nemiran – do obljetnice njegove smrti, 4. svibnja, trebala bi biti dovršena čak dva ambiciozna dokumentarca o epohi velikog vođe Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Prva na redu za emitiranje je dokumentarno-igrana serija u šest nastavaka **Antuna Vrdoljaka** koja bi u programu Hrvatske televizije trebala biti prikazana koncem veljače ili početkom ožujka, premda državotvorni redatelj svoj dugoočekivani projekt još uvijek nije završio. Otprilike, u istoj fazi montaže je i dokumentarna serija Lordana Zafranovića, a deset epizoda o Titovoj epohi redatelja koji se proslavio filmom »Okupacija u 26 slika« na HTV-u bi mogla biti prikazana u drugoj polovini ove godine. Slučajno ili ne, **Vrdoljak i Zafranović** ponovo dijele istu redateljsku sudbinu, sudbinu koju im i nakon svoje smrti kroji Josip Broz Tito.

Prognoze na strani Zafranovića

No, Antun Vrdoljak i Lordan Zafranović jednako ne vole da ih se svrstava u isti koš – filmski, redateljski ili ljudski, svejedno. Posebice ne nakon verbalnog obračuna u Kerempuhu od prije dvije godine. Odnos između redatelja koji su ipak po mnogočemu obilježili hrvatsku kinematografiju, gledatelje javne televizije niti ne zanima, njih prvenstveno brine što su Vrdoljak i Zafranović radili protekle tri-četiri godine. A preplatnici javne televizije mogli bi se uskoro suočiti s velikom ironijom, da im nakon trideset godina mali ekran ponovo bude pun Josipa Broza Tita.

Jasno, s važnom razlikom – aktualni titoizam ne slavi kult ličnosti, već stiže nošen vjetrom komercijalne isplativosti, tako da će od presudnog značenja za budućnost obje serije biti gledanost, a ne više cenzori.

Očekujemo na HTV-u Zafranovićev film o Titu

Premda s HTV-a dopiru slutnje kako je bolji posao napravio Vrdoljak, dobro upućeni ne vjeruju u to, pa veći uspjeh kod gledatelja prognoziraju Zafranoviću. Naime, veliki obol Zafranovićevu seriji dala je **Mira Šuvard**, iskusna novinarka koja je snimila nevjerojatnih 140 sati razgovora s ključnim protagonistima Titove epohe. Mira Šuvard ponovo nije željela govoriti o golemom poslu koji je napravila i bit će tako, kaže, sve dok njezin kolega Lordan Zafranović ne završi montiranje zajedničke serije.

Međutim, zna se da je Mira Šuvard nagonjorila i dogovorila 70-tak ključnih Titovih ljudi da po prvi put govore o dalekim i prijepornim događajima iz vladarove prošlosti. Prema svemu sudeći, materijal što ga je načinila supruga pokojnog **Stipe Šuvare** ima svjetsku ekskluzivnost, vjerojatno bi ga u svom dokumentarnom portfelju rado imao i jedan BBC, što potvrđuje i sam Lordan Zafranović.

Sjećanja sugovornika bez komentara

– Priču o Titu donose svjedoci vremena, odnosno njegovi najbliži suradnici. Pretpostavljam da će gledateljima biti iznimno zanimljivo čuti sjećanja sugovornika koji po prvi put govore o Titu i jednoj epohi koja je trajala 60-tak godina. Dokumentarac je bez teksta u offu, jer

Josip Broz Tito je jedini vrhovni komandant u drugom svjetskom ratu, koji je ranjen rukovodeći neposredno bitkom. Na slici s dr. Ivanom Ribarom

nisam želio ništa sugerirati gledateljima, već im je omogućeno da sami prosuđuju o događajima na osnovi svjedočanstava, najavljuje Lordan Zafranović koji nije želio otkrivati imena važnih sugovornika.

No, poznato je da redatelj već dugo pokušava pridobiti i **Jovanu Broz**, što bi seriji doista dalo dodatnu ekskluzivnost. Naime, posljednja Titova supruga rijetko se pred kamerama sjećala svoje prošlosti.

– Serijal nije završen upravo i iz razloga što smo čekali odluku Jovanke Broz. Njezina sjećanja su iznimno važna za dokumentarac koji radim. Baš ovih dana putujem u Beograd, vrlo je izgledno da će ona ipak pristati na snimanje, otkriva Zafranović čiji će se dokumentarac po mnogo čemu razlikovati od sličnih televizijskih projekata koji se bave događajima iz prošlosti.

Film bez glumaca

Naime, sve je češća praksa da se događaji koji nisu dokumentirani glume, a takva će biti i serija »Tito« Antuna Vrdoljaka i shodnu tomu inferiorija od Zafranovićeve.

– Glume, naravno, neće biti. Moja serija je intiman dokument vremena s kojom će se poistovjetiti velik broj gledatelja. Tito je ipak vrlo intezivno bio u životima svih nas na prostoru bivše Jugoslavije, obilježio je jednu, događajima dosta živu epohu. Ponekad je bio pobjednik, ponekad gubitnik, no serija gledateljima Tita predstavlja prvenstveno kao čovjeka koji je duboko vjerovao u bolji i pravedniji svijet. Tito je za svoje vladavine nešto ipak postigao, naravno, ne zaboravljajući i sve ono negativno, što je neminovnost svakog vladara, smatra Zafranović koji, dakako, ima svoj pogled na vrijeme koje uprizoruje.

– Sve bivše jugoslavenske republike danas dijele isti sudbinu – neovisne su, ali proživljavaju jednako tešku ekonomsku krizi. Osim toga, na repu su svijeta, od njega su udaljene milijune svjetlosnih godina, a u Titovo vrijeme bili smo pri vrhu svjetskih zbivanja. Jugoslavija je imala sve ono za čime danas teže vodeće zemlje svijeta, poput besplatnog školovanja i formalno neovisnog upravljanja, pa mi se nametnulo pitanje – u kojoj smo mi državi, odnosno sistemu, zapravo živjeli. Odgovor na to pitanje, ali i brojne druge dvojbe koje mi se nameću razmišljajući o bivšoj državi, pokušao sam dati dokumentarnim filmom o Titu, a nadam se i gledateljima, veli Lordan Zafranović.

(Novi list)

Postizborni traumatski sindrom

Predsjednički izbori su završeni, svečana inauguracija na Gornjem gradu, ispred crkve Svetog Marka, obavljena je, a neki su još ljuti na narod. Jer je glasovao svojom, a ne njihovom glavom. Sad pokušavaju smisljati plan kako smijeniti neposlušni narod.

Na inauguraciji, kako je primijećeno, nije bilo kardinala Bozanića. On je »slučajno« baš u to vrijeme, odletio u Kanadu i SAD, preko bare, u posjet našim iseljenicima. Put je, kaže, bio dogovoren ranije. Ali, neki sumnjuju da je to bilo izbjegavanje inauguracije zbog činjenice da je predsjednik agnostik. Jer, za Crkvu možda ne bi bilo demokratski da kardinal prisustvuje inauguraciji agnostičara makar on kazao »Tako mi Bog pomogao«.

Nije lako podnijeti to da narod ne posluša Crkvu, posebno u naputku za koga treba glasovati, iako su poruke bile transparentne glede vjernika i nevjernika među kandidatima. I to baš kada je Crkva bila »vjerski« najangažiranija - za vrijeme izbora.

Na to je zorno ukazao na O TE VEJU, u emisiji »Opasne sveze«, glavni urednik »Glasa koncila« Ivan Miklenić, idejni crkveni politolog, analizirajući tijek izbora.

Na ovim izborima nije učinjen demokratski iskorak, a moglo bi se postaviti pitanje jesu li izbori uopće regularni, reče Miklenić i ostade živ, možda i zdrav.

»Ljudi ne mogu doći do prave informacije«, rekao je on. Teško je očekivati da bi ovako što rekao glavni urednik nekog glasila. Jer onda ispada da ni on ne pruža »prave« informacije do kojih ljudi mogu doći.

Miklenić je primijetio kako su u drugi krug predsjedničkih izbora ušla »dva bivša komunista« i ocijenio da je to »tragedija«. Teško podnoseći istinu, požalio se voditelju emisije, desničaru Dujmoviću - kao da mu je on doktor. »To me boli kao čovjeka«, rekao je. No, nije objasnio kako ga je to pogodilo kao popa i je li ostalo kakvih duhovnih posljedica na tu naglu izbornu bolest što ga je zahvatila, možda kao postizborni traumatski sindrom.

Inače, saborski je zastupnik Ivan Bagarić izjavio kako bi Hrvatski sabor trebao održavati molitve prije svakoga

zasjedanja pa bi onda i »sjednice bile uspješnije«.

Možda bi to trebalo prihvati, već i zbog pojeftinjenja sjednica. Zašto ne bi Miklenić, zatim netko od biskupa, nadbiskupa ili kardinala, vodio saborske sjednice i pretvorio ih u koncelebrirane mise. Pa da, bez diskusija, zastupnici mole i pjevaju, a unaprijeđeni nadbiskup Luka Bebić, da čita homilije. I sve bi se odlučivalo bez glasovanja. Dakle, jednostavno i idilično. Bez bespotrebne demokracije, tolerancije i ne znam čega sve ne. Narod ne bi morao misliti, drugi bi to činili umjesto njega, a izbora za zastupnike ne bi ni bilo. Time bi se izbjegle ove traume popa Miklenića i njemu sličnih, a i narod ne bi imao prilike grijesiti na izborima. Uz to ne bi Bebić trebao opominjati pojedine zastupnike da su »prirodna nepogode«.

Ima još nekih koji slično javno kukaju zbog pogubnog izbornog rezultata. Tako Branimir Lukšić u »Hrvatskom slovu« pita - »zašto nešto manje od polovice birača nije izašlo na izbore da sprječe crveno odnarođivanje Hrvatske«. Potom je objasnio da su ljudi bili »razočarani narcisoidnim, arogantnim i prodanim političarima koji su ih izvarali, opljačkali i iznevjerili«. Mi bi tome dodali samo podatak da je političar i sam Lukšić koji je bio i župan Splitsko-dalmatinske županije.

Još je nešto Branimir Lukšić napisao u svom dnevniku u »Hrvatskom slovu« i to u svezi glede povijesti. Pa tako kaže barba Branimir: »No, ne smije se zaboraviti, da su ustaše bili branitelji Hrvatske, a komunisti i četnici njezini rušitelji«. Tome je još dodao: »Reciklirani komunisti u Hrvatskoj često svojataju časni naziv antifašista zaboravljući pri tomu, da je komunistički antifašizam nanio više zla čovječanstvu nego fašizam i nacizam zajedno«.

I čuveni »žrtvoslovac« dr. Zvonimir Šeparović, razočarano je u »Slobodnoj Dalmaciji« zapitao zašto se Hrvatska ne ugleda na Albaniju kada je riječ o istragama komunističkih zločina. »Kod nas - ništa. »Antifašisti« pjevaju po šumama i gorama, u Kumrovcu i u Srbu. Europa uprkos!« - kaže dr. Šeparović za kojeg neki misle da bi mu više odgovaralo prezime Šepurović. A čak je i on prije desetak godina bio predsjednički

kandidat. Osvojio je »rekordno« niskih 0,27 posto glasova. Oni koji su zaokružili njegovo ime vjerojatno su glasali kao guske u magli, jer se ubrzo poslije toga žrtvoslovac stavio na čelo gusaka i šetao zagrebačkim ulicama u znak prosvjeda protiv jednog međunarodnog političkog skupa. Pri tome je bio glavni predvodnik gusaka koje inače obično idu za gusanima koji se šepure.

I naš dr. Tomac je »poražen« poslije izbora. Ostao je bez emisije »Oči u oči sa Zdravkom Tomcem«. Nakon toga on više nikome ne može pogledati u oči. U svojoj posljednjoj emisiji tužno je objasnio da je to »vjerojatno posljedica izbornih rezultata«. Eto što se njemu dogodi. Kad izade na izbore, izgubi. Kad ne izade na izbore, opet izgubi. One za koje je drukao poraženi su. Pa kako se onda Tomac uopće može snaći, naročito u krugovima pa i u onom »krugu za trg«. Jedino, da možda priupita Slavena Leticu za savjet. Baš zato što on stvarno zna savjetovati. Letica je, naime, bio i komentator u vrijeme izbora, a nekada je i sam bio kandidat za predsjednika države. Vrlo je autoritativno tumačio u čemu grijesi Josipović u svojoj kampanji. Pa je tako ispalio da Letica, koji je nekad totalno bio poražen na izborima, podučava u čemu grijesi Josipović koji totalno pobjeđuje na izborima.

U Ukrajini je izbore izgubila Julija Timošenko. Nije ni čudo, kada joj je biografiski film za izbornu promidžbu snimio hrvatski četveroredni redatelj Jakov Sedlar. Koji je ranije snimio i biografiju Ante Đapića. Prije nego što je Đapić poražen na izborima. Tako su Đapić kao Romeo, a Timošenko kao Julija, ostali bez sedla na vlasti. A to je samo potvrdilo izbornu i umjetničku nadarenost Sedlara, slično kao Tomca.

Međunarodna aktivnost zapažena je kod nas u veljači kada je kod Križevaca trebao biti održan neonacistički dernek. I došli su tamo, s prigodnim oznakama, mladi nacisti i njihovi bendovi. Htjeli su »svirati«. Pa su neki od njih malo pohapšeni. Nije poznato je su li možda nosili prigodnu fotomonografiju koju je izdao Jutarnji list o idiličnom »životu u NDH« s puno kulturnih priredbi i uzornih zabava razne vrste.

Nove knjige

Mr. sc. Ivan Fumić I IME ISTINE

Dvorana SABA RH u Zagrebu bila je pretjesna za sve zainteresirane koji su došli na predstavljanje nove knjige **mr. sc. Ivana Fumića** **U IME ISTINE** (Katolička crkva i svećenstvo u II. svjetskom ratu). O knjizi su govorili **mr. sc. Drago Pilsel**, akademik **Petar Strčić**, te autor **mr. sc. Ivan Fumić**. Moderator je bila **Katica Sedmak**, potpredsjednica SABA RH a skup je pozdravila **dr. sc. Vesna Čulinović - Konstantinović**, predsjednica Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

Godine 2007. je katolički svećenik i publicist **Anto Baković** objavio vrlo opsežnu knjigu »Hrvatski martirologij XX. stoljeća«. U knjizi koja s fotografijama svećenika ima 1019 stranica, autor donosi životopise 664 smrtno stradalih biskupa, katoličkih svećenika, bogoslova, sjemeništaraca, braće laika i časnih sestara u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori, i to Hrvata, Slovenaca, Mađara i Nijemaca u razdoblju od 1913. pa do 1998. godine. O svećenicima, sudionicima antifašističkog rata, međutim, nije napisao ni retka. Tvrdi da su gotovo svi oni komunističke žrtve, stradale uglavnom tijekom II. svjetskog rata ili nakon njega. Uglavnom se radi o pripadnicima vlasti ili aktivnim suradnicima nacifašističke tvorevine Nezavisne Države Hrvatske (1941. – 1945.). Međutim, propustio je spomenuti i jednog katoličkog svećenika jer je bio četnik, pristalica velikosrpske

političke opcije. Iako za smrt pripadnika crkve prvenstveno optužuje komuniste, što u knjizi često ističe, iznijetim podacima sam opovrgava tu tvrdnju.

Važno je istaći da je apsolutno najveći broj katoličkih svećenika uspješno obavljao svoje svećeničke dužnosti u župama, i to pod vlašću narodnooslobodilačke vojske, a također i nakon rata. Znatan ih se broj neposredno uključio u obnovu ratom porušene zemlje. Kritičkim osvrtom prema neistinama iznijetim u »Hrvatskom martirologiju XX. stoljeća« svećenika Bakovića, ne umanjuje se značaj katoličke crkve u društvu, već autor knjige **U ime istine**, ukazuje na insinuacije i proizvoljnost u prikazu uloge pojedinih svećenika tijekom II. svjetskog rata, u okviru vojnih i civilnih vlasti NDH.

Akademik **Petar Strčić** (recenzent), istaknuo je da se autor Fumić veoma kritički odnosi prema djelu Ante Bakovića, ali s uporištima na vrela i literaturu, sa stotinjak bilježaka. Na taj način autor donosi i ponešto drukčiju povijesnu sliku, napose u području ideologije i pripadnosti martiraca određenim strukturama ili dje-lovanjem u njihovim redovima (primjerice nacifašističkih kvislinga) te zašto je, po čijim nalozima i čijim rukama ubijeno tih stotinjak svećenika, redovnica i drugih, a među stradalnicima su čak i ordinariji. Svi su oni stradali zbog nasilja, veoma često i zbog obične osvete, a ne zbog nacionalnih hrvatskih ili katoličkih ili općekršćanskih razloga.

Mr. sc. Drago Pilsel ukazao je da zbog zaključka da svećenik Baković, netko tko jako ističe odbojnost prema partizanima i antifašistima, upada u brojne kontradikcije i neistine, odnosno da svećenstvo u prošlome stoljeću nije teže stradalo od drugih kategorija građana, autor Fumić može i gotovo sigurno će, samom objavom ove knjige dobiti i etiketu veličatelja komunizma i

zločina toga sustava, ali i kletvu Crkve koja stiže svakog tko, po crkvenom uku-su, ne samo niječe zločine, nego ih još javno brani i opravdava.

Spominjanje samo onih svećenika koji su izgubili živote služeći u oružanim snagama NDH, ili u vlasti te okupatorske tvorevine ili pak onih, koji su na razne načine pomagali taj režim, proizvelo bi zaključak da je katoličko svećenstvo u cijelosti bilo proustaško, primjećuje autor **mr. sc. Ivan Fumić**. No, i to opovrgavaju brojni primjeri onih, koji ni u kom slučaju nisu prihvatali genocidnu nacifašističku i ustašku politiku i praksu, niti velikohrvatski ustaški nacionalizam. Radi spoznavanja realne, cjelovite slike o radu i ponašanju svećenika, bogoslova, redovnika i drugih u okviru Katoličke crkve u Hrvatskoj i BiH, u knjizi su istaknuti divni primjeri požrtvovnosti i humanosti svećenika koji su bili svjesni da izlazu svoj život smrtnoj opasnosti, spašavajući progonjene Srbe, Židove, Hrvate i druge od sigurne smrti.

B. M.

Mnogi katolički svećenici sudjelovali su, zajedno sa svojim narodom, u NOB-i, dok su neki visoki crkveni dostojanstvenici ostali u službi okupatora do posljednjeg dana. Krčki biskup, Josip Srebrenić, na paradi s talijanskim okupatorom na Krku

ISPRAVAK

U Glasu br. 64 od 1. studenog 2009. godine zbog potrebe kraćenja teksta potkrale su se neke pogreške.

Na str. 3 u članku »Novi legitimitet hrvatske državnosti« stoji da je Mirko Mećava u svom referatu iznio podatak da je Glina oslobođena »u ponovnom napadu siječnja 1944. godine« i da je u Glini »boravio CK KPH i Glavni štab Hrvatske«. Mećava je, međutim, rekao da je »Glina oslobođena... 11. siječnja 1944. godine ... tako što su se iz nje, u

noći 10/11. siječnja, krišom, bez borbe, povukle u Petrinju sve neprijateljske jedinice – Nijemci, ustaše,... i drugi« i da su u Glini te godine »privremeno boravili ... dijelovi ZAVNOH-a i Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske«.

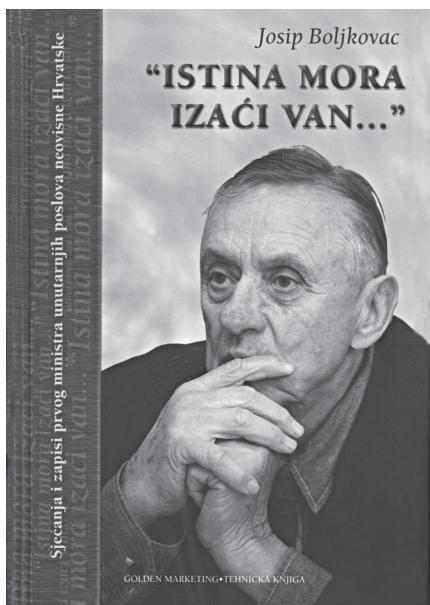
Na str. 7, u članku pod naslovom »Zločin nad najmladima« pogrešno stoji da su djeci, zatočenu u logoru Jastrebarsko, u kolovozu 1942. godine »oslobodili borci 34. divizije«. Oslobodili su ih borci IV. kordunaške brigade.

Isprćavamo se čitateljima!

Nove knjige

Josip Boljkovac

„ISTINA MORA IZAĆI VAN...“

Već nakon »premijernog« predstavljanja, koncem prošle godine, u Hrvatskom novinarskom domu – knjiga **Josipa Boljkovca** »Istina mora izaći van...« (Sjećanja i zapisi prvog ministra unutarnjih poslova neovisne Hrvatske) – izazvala je »buru« u javnosti. Nakladnik »Golden marketing – Tehnička knjiga Zagreb« i autor, jamačno su to i očekivali.

Josip Boljkovac rođen je 1920. godine u Vukovoj Gorici kraj Duge Rese. Završio je Pravni fakultet. Sudionik je NOP-a od 1941.-1945. radio je u Ministarstvu unutarnjih poslova RH od 1945.-1963. Bio je predsjednik SO Karlovac i zastupnik u Saboru, kada je, nakon Karađorđeva 1971. godine, isključen iz političkog života. Od 1990.-1991. prvi je ministar unutarnjih poslova neovisne RH, zatim zamjenik načelnika SZUP-a odnosno UNS-a, zastupnik u Županijskom domu Hrvatskog sabora... Član je Savjeta antifašista Hrvatske. O djelovanju u tom tijelu, Boljkovac u svojoj knjizi piše:

»Aktivan sam u radu Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, u čijem sam Savjetu, kako bi ojačali aktivnosti, ne dopuštajući da se mijenja povijest koja je Hrvatskoj donijela Istru, Rijeku, dio Dalmacije,

otoke i Baranju, sve ono što su prodali »veliki Hrvati«, Šuškovi i Vukojevićevi učitelji. Valja se, međutim, prisjetiti da je Tuđman 1990. došao na ideju da SAB, tada još pod nazivom SUBNOR, koji je smatrao nepopravljivom komunističkom udrugom, zamijeni novom nacionalno orientiranom udrugom pod nazivom Hrvatski ratni veterani. Po direktivi smo svi mi s partizanskim stažom u studenome te godine trebali ući u nju, pa i biti u njezinu vodstvu, dok je predsjednik postao Ivan Denac. Ubrzo se, međutim, pokazalo da su tu sve glasniji bili predstavnici domobranksih udruga, pa je savez dobio nacionalni naboј koji nije primjeren antifašizmu. Štoviše, negirana je i srpska komponenta antifašizma, a bez nje partizanski pokret koji je stvorio »Federalnu državu Hrvatsku« do 1943. zasigurno ne bi opstao. Zato sam se poslije svjesno trudio da tu udrugu osla-

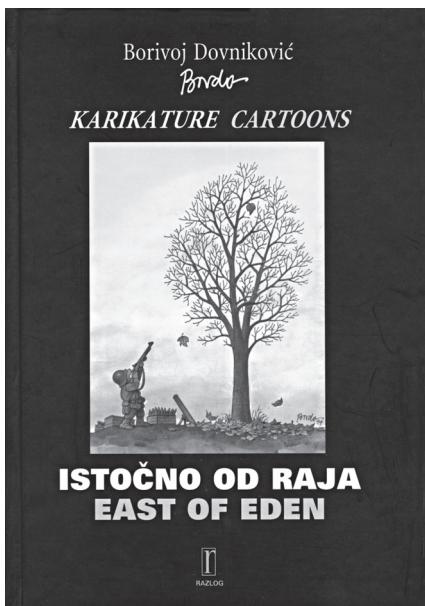
bim, a s dijelom sam se njezina članstva vratio u Savez antifašističkih boraca i antifašista«.

Knjiga ima tri tematske cjeline: »Hrvatski partizan«, »Karlovačke godine« i »Neželjeni mirotvorac« te brojne dokumente u prilogu. Autor u svojoj knjizi kaže: »Bio sam sudionik dva ratova. U prvi sam upao kao mladić, instinkтивno se opredijelivši za pravu stranu, onu antifašističku... U onaj drugi rat, domovinski, ušao sam protiv volje, ali opet s instinktom da Hrvatska zaslužuje svoju neovisnost i samostalnost. Nisam opravdavao rat, do kojega i nije moralno doći u obujmu u kojem se zbio...«. Svoja sjećanja Josip Boljkovac završava: »Sve u svemu, ne dam se. I ne odustajem. Mirenje s postojećim nikad nije bilo dio moje, priznajem, ne baš jednosta-vne ličnosti.«

B. M.

Borivoj Dovniković -Bordo

ISTOČNO OD RAJA

U izdanju »Razloga d.o.o.« pojavila se knjiga »Istočno od raja« – karikature do 1991. i od 1994.-2009., Borivoja Dovnikovića-Borde.

»Bordo – to zvući gordo«, piše u uvodu **Boris Rašeta**. Dovniković je majstor karikature. On nasmijava do suza i rasplakuje do smijeha. Ali, ne samo to – on je i živući klasik crtanog

filma. Osječanin, rođen 1930. spada, pišu utjecajni stručnjaci, u četrdeset najboljih majstora animacije svih vremena. Njegov film »Znatiželja« uvršten je, u jednom izboru povodom 100-godišnjice animacije, na ljestvicu osamdesetak najznačajnijih, ikad napravljenih.

Paralelno s filmom, Bordo radi na stripu, ilustraciji i grafičkom dizajnu, a karikatura mu je kontinuirano poseban izazov. Objavljivao ih je u *Kerempuhu*, zatim u beogradskom *Ježu*, brojnim zagrebačkim listovima. Od 1994. karikaturom intenzivnije komentira historijske događaje u osamostaljenoj Hrvatskoj – u *Identitetu* i *Novostima*, a redovito u *Prosvjeti* i *Hrvatskoj ljekici*. Te karikature izlagao je na više samostalnih i zajedničkih izložbi širom Hrvatske, a dio njih, u okviru ostalih grafičkih radova, na izložbama u Francuskoj, Italiji i Kini.

Od 1994. godine bio je šest godina generalni sekretar Internacionale asocijacije animiranog filma – stajao je dakle, na cehovskom vrhu svijeta – ali je u Hrvatskoj i u tom pogledu bio prešućivan. Kao da ga nema. Bio je nedozvoljivo nepodoban. Njegove su karikature previše ismijavale politiku i stavarnost, ili su ih i suviše točno prikazivale – a to u takvim režimima karikaturistu nije preporka. Karikaturist Bordo ovom zbirkom trajno se ugrađuje u hrvatsku povijest, ostavljajući knjigu kao dokument »od mjedi trajniji«, jer karikature raštrkane u časopisima male naklade rijetko tko vidi.

B. M.

BUZET

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Buzeta organizirala je u povodu božićnih i novogodišnjih praznika, u suradnji s Gradskom udrugom umirovljenika, posjetu starijim i bolesnim članovima i korisnicima Doma za starije osobe, te im uručila oko 400 prikladnih poklon paketa. O toj akciji predsjednik buzetske udruge **Edo Jerman** rekao je da starijim i bolesnima jako puno znači kada ih se obide i s njima popriča, a neki su čak rekli da im posjeta znači više od bilo kakvog poklona.

G. Č.

Posjetili su 400 starijih i bolesnih članova

SVETVINČENAT

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista iz Matulja posjetili su Svetvinčenat i razgledali najznačajnije spomenike NOB-e na Svetvinčentini. Domaćini su im bili član predsjedništva Saveza antifašističkih boraca Grada Pule **Miho Rojnić**, tajnik istarskog SAB-a **Dario Maretić** i načelnik **Dalibor Macan**, koji je tridesetak gostiju iz Matulja i okoline upoznao s poviješću Svetvinčenta i kaštela Grimani. Sljedeća postaja bila je ujedno i najdirljiviji trenutak za sve prisutne, koji na mjestu stradanja **Ruze Petrović**, gdje su položili cvijeće, nisu mogli suspregnuti suze. Predsjednik UABA-e **Matulji Anton Macan** i **Miho Rojnić** ispričali su detaljno što se poznatoj istarskoj mučenici dogodilo za vrijeme ofenzive 1944. Bokordići su bili treća etapa ovog izleta, gdje su se prisutni upoznali s terorom koji je ovdje

vladao između '41 i '44 i položili vijenac na spomenik palim mještanima.

S.M.

Druženje i oživljavanje povijesti Istre

MAKARSKA

Partizanske biste **Antice Grubišić** i **Zakarije Mijačike**, koje je bivša vlast postavila na mjesnom groblju u Tučepima, bit će premještene kraj Spomenika palim borcima NOB-a na predjelu Veza u Tučepima. Za novu lokaciju vlast je dobila pismenu suglasnost Konzervatorskog odjela u Splitu, a prema najavama načelnika **Ante Čobrića** biste će biti premještene nakon što o tome budu obaviještene obitelji poginulih antifašista.

M.K.

X X X

U hotelu Biokovo održana je dodjela Priznanja SABA Makarskog primorja koja je šestorici članova uručio predsjednik **Niko Prdelet**. Za izvanredne zasluge na njegovaju, razvijanju i jačanju tradicija i tekovina antifašističke borbe priznanja su dobili **Ante Ševelj**, **Davorin Sumić**, **Mirko Šošić**, **Obrad Lalovac**, **Tomo Dokic** i **Nikša Gojak**. Savjetnik SABA **Ljubo Lalić** naglasio je kako priznanje imaju posebno značenje u vremenu u kojem na cijeni nisu ni vrijednosti partizanskog ni Domovinskog rata.

M.K.

Priznanja je primilo šest članova antifašističke udruge

PULA

Udruga antifašističkih boraca na svojoj izbornoj skupštini imenovala je novo predsjedništvo od 29 članova. Oni imaju rok od mjesec dana da među sobom iza-

beru novog predsjednika koji će zamijeniti dosadašnjeg višegodišnjeg predsjednika, nedavno preminulog **Mihu Valića**.

Odlukom o izmjeni statuta ova udruga ubuduće će nositi naziv Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Pule. Tajnik udruge **Livio Blašković** iznio je program rada za iduću godinu gdje je između ostalog navedeno da će se i dalje brinuti o zdravstvenom i socijalnom stanju boraca te porodicama umrlih, ali i o spomen-obilježjima NOR-a. I dalje je jedan od prioriteta pomlađivanje članstva, a ostaju i dalje otvoreni za suradnju s političkim strankama koje uvažavaju antifašističke tekovine. U cilju valoriziranja i očuvanja trajnih vrijednosti antifašizma, izborit će se za realizaciju uređenja Titovog parka u spomen-park s obilježjima i poprsjima značajnih ličnosti iz NOB-a

I.G.

X X X

Polaganjem vijenca na spomen-ploči u Kraškoj ulici, Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Pule obilježila je 65. godišnjicu ubojstva antifašista **Pietra Gasticha** i **Uroša Martinovića**. Tom je prigodom tajnik udruge **Livio Blašković** kazao da se ovim činom prisjećaju heroja koji su životima platili opredijeljenost za pravedniji i bolji život. Njih je 1944. godine ubio zloglasni fašist **Spiridone Nicolini**. Gasticha je ubio pred ženom i 11-godišnjem kćerom, nazavavši ga poznatim partizanskim rukovodiocem. Martinović, rodom iz Crne Gore, u Pulu je došao po kapitulaciji Italije, a Nicolini ga je ubio zbog pomaganja partizanima. Svom sunarodnjaku, za kojim je ostalo šestero djece, počast su došli odati i predstavnici Zajednice Crnogoraca te članovi obitelji.

I.G.

Sjećanje na pulske partizane

X X X

U povodu obilježavanja 68. obljetnice pogibije pulskih antifašista **Lina Marianija**, **Antonija Salgarija** i **Marija Lussija** predstavnici Saveza antifašističkih boraca grada Pule te **Bruno Bulić**, predsjednik Sindikata Istre i Kvarnera, položili su vijence na spomen-obilježje ispred Brionke u Tršćanskoj ulici. Polaganju vijenaca, kao i svake godine, prisustvovali su članovi

obitelji poginulih Puljana koji su pali u obrani »svojih strojeva«.

G.I.

Sjećanje na pogibiju pulskih antifašista

KARLOVAC

Aktivisti karlovačkog Odbora za ljudska prava i Margelovog instituta iz Zagreb poslali su na adrese institucija fotografije brojnih grafita ustaškog sadržaja po spomenicima i zidovima zgrada u Karlovcu. Od nadležnih traže da ovaj problem konačno uoče i uklone sporne napisе i oznake.

Toleriranje takvih pojava je nedopustivo. No službene vlasti Grada i Županije ne vode brigu o tom specifičnom vidu zagadživanja naše okoline simbolima mržnje i netrpeljivosti, poručuju iz ove dvije organizacije. Grafiti koji veličaju zločinačku NDH, kaže **Jelka Glumičić** iz Odbora za ljudska prava, težak su ožiljak na licu Karlovca. Spram veličanja ustaštva, dodaje, potrebna je nulta tolerancija.

N.L.

VUKOVAR

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Vukovara obilježili su polaganjem vijenaca podno spomen-obilježja na Trgu žrtava fašizma 65. obljetnicu riječnog desanta partizana i Crvene armije na okupirani grad. Prije točno 65 godina, 8. prosinca 1944. godine, Peta vojvodanska brigada Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije i postrojbe Crvene armije prešle su Dunav i stigle u Vukovar. Obilježavanju je nazočio i gradonačelnik **Željko Sabo**.

S.D.

RAB

Članovi UABA otoka Raba održali su godišnju skupštinu na kojoj je predsjednik **prof. Ivo Barić** podnio izvješće o radu te kao važnu ulogu istakao pomlađivanje članstva, povećanje broja članova za čak 87 posto te poboljšanje starosne dobi članova s 75 na 58 godina. Naglasio je da je u ovoj godini otvorena web stranica Udruge i adresa elektroničke pošte. Značajan napredak u informiranju članstva

postignut je izdavanjem lista »Naša riječ« i održavanjem znanstvenog skupa »Baština antifašizma« pod pokroviteljstvom predsjednika **Stjepana Mesića** na kojem je podnijeto 14 referata koii će se tiskati u Zborniku, kazao je Barić.

Na sjednici je usvojen i novi statut UABA Rab na temelju koga su u Predsjedništvo izabrana tri nova člana, a šestorici članova UABA i Rapskoj plovidbi uručena priznanja.

V.I.

ROVINJ

Na vrhu brda Tonkaž održana je komemoracija za **Tina Lorenzetta**, preminulog od ranjanja na tome mjestu krajem 1944. godine. Bio je ratni predsjednik rovinjskog SKOJ-a, jedan od osnivača Prvog rovinjskog partizanskog odreda i Talijanskog bataljuna »Pino Budicin«.

Spomen-obilježje su postavili 1964. aktivisti tadašnjeg Saveza omladine, a od njenog raspada o njemu se brinula Udruga antifašističkih boraca i antifašista Rovinja. Od ove godine brigu o spomeniku i stazi kojom se do njega dolazi preuzeo će izviđački odred, koji nosi njegovo ime. Izviđači su i položili vijenac na spomenik prilikom komemoracije, kojoj su prisustvovali predstavnici UABA-e, Udrženja hrvatskih veteranu Domovinskog rata i Grada Rovinja.

P.A.

S komemoracije za Tina Lorenzetta

PEROJ

Nismo zadovoljni tretmanom državne vlasti prema borcima Narodnooslobodilačke borbe i Društvu »Josip Broz Tito«, rekao je tajnik Društva »Josip Broz Tito« Fažana-Vodnjan-Svetvinčenat **Anton Ferlim** na skupštini udruge u Peroju.

Društvo ima 204 člana, a u planu je obnavljanje djelovanja ogranka u Galižani. Najbrojniji su članovi iz Fažane, gdje je Općina ove godine za udrugu izdvojila sedam tisuća kuna, najviše je dao grad Vodnjan, osam tisuća kuna, te dodijelio i prostoriju za rad, a najmanje novca izdvojila je Općina Svetvinčenat, tisuću kuna.

G.I.

RIJEKA

Stotinu članova riječkog Društva »Josip Broz Tito« sudjelovalo je u Bihaću i Jajcu na obilježavanju 66. i 67. godišnjice dva značajna događaja iz NOB-e - Prvog i Drugog zasjedanja AVNOJ-a. Tom prigodom pozvani su da se priključe nestranačkoj ligi antifašističkih udruga i pojedinaca Jugoistočne Europe, koja je registrirana u BiH. Iz Hrvatske - uz delegacije iz drugih dijelova bivše zajedničke države - su na proslavi sudjelovali i antifašisti iz Zagreba, Splita, Poreča, Umaga i drugih mjesta. Zajedno su položili cvijeće na spomenike NOB-i u Borićima i u centru Jajca. Razgledali su Muzej AVNOJ-a i prisustvovali u Jajcu akademiji s bogatim kulturno-umjetničkim programom, kao i svečanoj sjednici u Bihaću.

Emilia Ivošević

Riječani su sa zanimanjem razgledali Muzej AVNOJ-a u Jajcu

XXX

Sedma sjednica Gradskog vijeća učenika i Kolegija učenika, koja je tematski posvećena Holokaustu, održana je u prostoru riječke sinagoge. Na taj je način Gradsko vijeće učenika Rijeka - Zdravi grad dalo svoj doprinos obilježavanju Dana sjećanja na žrtve holokausta i zločine protiv čovječnosti. Svi učenici složili su se da neprestano podsjećanje na Holokaust može utjecati na to da se razvije društvena svijest i da se takvi i slični zločini protiv čovječnosti više nikada ne ponove. Učenici su zaključili kako je potrebno konstantno raditi na razvijanju međusobne tolerancije, solidarnosti, poštovanju različitosti i uvažavanju različitih etničkih, nacionalnih, vjerskih i drugih skupina.

Ponosna sam da Gradsko vijeće učenika koristi upravo ovaj prostor, kazala je **Irena Deže Starčević**, voditeljica projekta

R.I.

BELI MANASTIR

U najvećem naselju Baranje – Belom Manastiru živi desetak tisuća stanovnika. Među njima je puno mlađih. Posao je sve teže naći, slobodnog vremena je napretak. Grad je miran, nema nasilja, među mlađima droga je nepoznanica, kafići su prepuni. U nedostatku raznovrsnih kulturnih i sportskih sadržaja mlađi Baranjci, među ostalim, svoje slobodno vrijeme koriste za angažiranje u kulturno-umjetničkim društvima.

Na nedavnoj svečanosti obilježavanja 65. obljetnice oslobođenja Baranje nastupili su članovi belomanastirskeh kulturno-umjetničkih društava. Stotinjak djevojaka i mladića oduševilo je nazočne u Gradskom kinu vrhunskom izvedbom hrvatskih, mađarskih, romskih i srpskih narodnih pjesama i plesova. Završilo je kozaračkim kolom mlađih na otvorenoj pozornici. Razigrana baranjska mladost zavrijedila je istinske ovacije preživjelih boraca NOR-a, poklonika antifašizma i uzvanika.

Ovi su dana mr. **Ivan Fumić** i **Antun Magić**, članovi Predsjedništva SABA RH uručili zahvalnice hrvatskom, mađarskom, romskom i srpskom kulturno-umjetničkom društvu te priznanja **Ivanu Dobošu**, belomanastirskom gradonačelniku i **Nikoli Opačiću**, predsjedniku ZUABA Osječko-baranjske županije za doprinos u obilježavanju 65. obljetnice oslobođenja Baranje.

B.M.

Profesionalna izvedba mlađih folkloruša-amatera

BLATO

Ponovno je oštećeno spomen-obilježje koje je 1973. godine postavila omladina »Radeža« u spomen na člana SKOJ-a **Ivana Žaknića**, poginulog u borbi za oslobođenje rodnog Blata.

»Ovo je već peta devastacija istog spomen-obilježja u nepune četiri godine, što nimalo nije slučajno. Očekujemo da se počinitelji otkriju i sankcioniraju«, poručuje predsjednik Općinskog odbora za zaštitu spomenika NOB-e **Andelko Šimunović**.

S.D.

GLINA

Na sjednici Zajednice udruge antifašističkih boraca i antifašista Sisačko-moslavačke županije, održanoj u Glini, nakon radnog dijela upriličena je i mala svečanost. **Mirko Mećava**, potpredsjednik SABA RH uručio je zahvalnice za iznimani doprinos u obilježavanju 65. obljetnice oslobođenja Gline, Prvog kongresa liječnika i Prvog kongresa pravnika antifašista Hrvatske. Zahvalnice Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske zavrijedili su: KUD »Zeleni brijege« iz Siska, SKD »Prosvjeta« Mali Gradac, »Hrvatski tamburaški zbor« iz Gline, te dr. **Dijana Mužić**, zamjenica gradonačelnika Gline.

Zamjenik sisačko-moslavačke županice **Milan Oblaković** zahvalio je nagrađenima i nagovijestio daljnju uspješnu suradnju tijela vlasti u županiji sa udrugama antifašističkih boraca i antifašista.

Nikola Zeman

Dr. Dijana Mužić nakon uručenja zahvalnice

BARBAT

Komemoracijom na Križnjaku obilježena je 65. obljetnica pogibije **Joakima Rakovca**, Evocirajući uspomene na taj tragičan događaj, na mjestu gdje je Rakovac pronađen iskravavljen u zoru 18. siječnja 1945., **Katarina Juričić** iz rovinjske udruge antifašističkih boraca i antifašista rekla je da je ovaj narodni heroj stradao tik pred konačno oslobođenje Istre.

Uz pozdrav domaćina, kanfanarskog načelnika **Sandra Jurmana**, stihove su govorili **Ivica Pilat** i **Vesna Milan**.

I.G.

Komemoracija u Barbatu

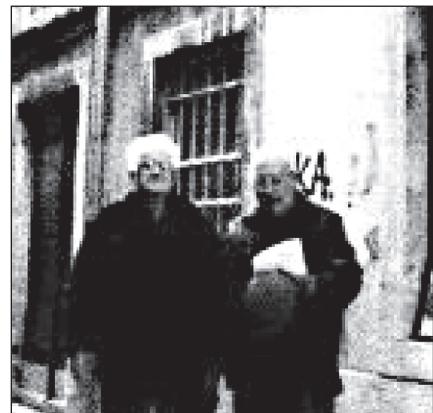
VODNJAN

Polaganjem vijenca na Radnički dom u Vodnjanu obilježen je događaj koji se zbio 16. siječnja 1920. Tada su, braneći dom od Mussolinijevih fašista, poginuli **Pietro Benussi**, **Pasquale Giachin** i **Domenico Damiani**. Nakon polaganja vijenca minutom šutnje odana je počast poginulima.

Bile su to prve iskre antifašizma, a braneći Radnički dom, antifašisti su branili demokraciju i radnička prava. Oni su prvi digli svoj glas, nakon čega je uslijedio progon i dugogodišnja robija. Vodnjan je bio bastion antifašizma, a iz talijanskih i hrvatskih redova regrutirali su se oni koji su bili protiv fašističkog pokreta, rekao je **Bruno Marušić** iz vodnjanske Udruge antifašističkih boraca i antifašista.

Anton Ferlin, predsjednik Udruge, rekao je da Savez boraca i antifašista broji 130 članova, a među njima je osam živih boraca. Naglasio je važnost antifašizma kroz konstataciju da je postojanje tog pokreta bilo preduvjet za stvaranje neovisne Hrvatske. Prisutnima se na talijanskom jeziku obratio i **Corrado Ghiraldo**, predsjednik Gradskog vijeća Vodnjana.

I.G.

Anton Ferlin i Bruno Marušić

LEPOGLAVA

U novom modernom zdanju Doma kulture u Lepoglavi predstavljene su knjige *Hrvatska u logorima 1941.-1945.*, autora **Miše Deverića** i **Ivana Fumića** i *Milka Kufrin narodni heroj*, autora **Rade Bulata**. Izdavač knjiga je Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

O knjigama su govorili **dr. Branko Dubravica**, predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske i **Josip Skupnjak**, potpredsjednik SABA RH te autori mr. Ivan Fumić, član Predsjedništva SABA RH i Rade Bulat, narodni heroj. Moderator je bila **Olja Gregur**, profesorica.

Autori knjige *Hrvatska u logorima*

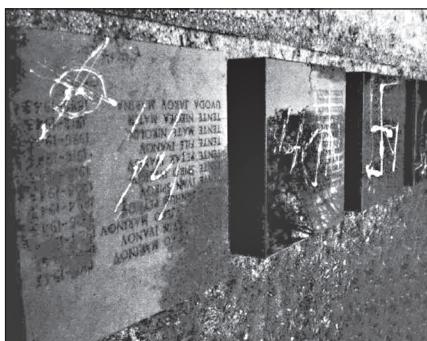
1941.-1945., su dali novu sliku logorskoga sistema okupirane Hrvatske. Opravdano su se najviše zadržali na prikazu Jasenovca. Knjiga *Milka Kufrić narodni heroj* nije samo životopis jedne iznimne žene, nego i svjedočanstvo o vremenu u kojem je živjela, o njezinoj borbi s puškom u ruci – u ratu, ali i o njezinoj upornoj političkoj borbi za bolje sutra malog čovjeka – u miru.

Gojko Matić

SOLIN

U središnjem parku u Mravincima kod Solina nepoznati su počinitelji vandalski nasrnuli na spomenik podignut u znak sjećanja na poginule borce NOR-a i žrtve fašističkog terora iz Drugog svjetskog rata, što je izazvalo ogorčenje tamošnjih mještana. Na spomen-pločama ispisana su imena više od stotinu rođenih Mravinčana, preko kojih su bojom ucrtani kukasti križevi, slovo »U« i kratica NDH. Za počiniteljima tog čina tragaju pripadnici policije, čije je sjedište tek nekoliko stotina metara od parka. Istraga još nije otkrila vinovnike tog događaja, očito naklonjene ustaškoj ikonografiji.

N.L.

Ustaški simboli na spomen-pločama u Mravincima

KRK

Predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka, kao i Forum žena ustrojenog pri istoj udruzi, na čelu s predsjednikom **Stjepanom Starčevićem** obišli su otočanke koje su tijekom Drugog svjetskog rata preživjele pakao koncentracijskih logora i fašističkih kazamata. Brojno izaslanstvo otočnih antifašista obilježavajući *Dan holokausta* susrelo se tako s Krčankama **Dušankom Vlaisavljević** i **Anticom Mrakovčić** koje su dio ratnog vremena provele u Auschwitzu.

Istom prigodom predstavnici UABA i Foruma žena obišli su i **Franku Kraljić te Maricu Bartolić**, stanovnice Malinske i bivše zatvorenice talijanskih fašističkih kaznionica.

N.L.

KOPRIVNICA

Učenici osmih razreda Osnovne škole Antuna Nemčića Gostovinskog obilježili su prigodom izložbom Međunarodni dan sjećanja na žrtve holokausta. Pod vodstvom profesorice povijesti **Lidije Vranar** protekli su mjeseci uvidom u literaturu i istraživanjem u Gradskom muzeju prikupili podatke, fotografije i faksimile o nacističkim i ustaškim zločinima u Drugom svjetskom ratu, s naglaskom na Koprivnicu i logor Danicu te su svoja saznanja i istraživačke radeve prikazali na panoima u prostorijama škole.

Učenici su tim radovima upozorili na strašne zločine protiv čovječnosti tijekom 2. svjetskog rata, izražavajući, kako je posebno naglasila profesorica Vranar, i jasnu poruku: da se to više nikada ne ponovi!

S izložbe učenika o holokaustu

TRIBALJ

Park u središtu Triblja uređen je i zasjao je novim sjajem. Još treba samo urediti prostor oko spomenika NOR-a, za što će se tražiti dio sredstava i od Primorsko-goranske županije, s obzirom da spomenik godinama nije uredivan i njegovo uredenje nije bilo u sklopu projekta. Park je kompletno ureden. U prvoj fazi uklonjen je prema projektu veći dio stabala i izvedeni zemljani radovi i arheološka ispitivanja.

V.I.

Uređeni park u Triblju

SPLIT

U Osnovnoj školi »Pojišan« svečano je obilježen Međunarodni dan sjećanja na holokaust, koji se svake godine u cijeloj Europi obilježava 27. siječnja, radi podsjećanja na

sve žrtve nacističkih režima tijekom Drugog svjetskog rata. Učenici su tom prilikom održali kratku priredbu, nakon čega su pozvali sve goste da im se pridruže u vrtu škole. Tu su, uz riječi »Neka njihov glas nikad ne utihne!«, otkrili spomen-obilježje žrtvama holokausta. Unatoč kiši, učenici su besprijekorno odradili priredbu, a svi nazočni žrtvama su odali počast minutom šutnje i puštanjem bijelih balona u zrak.

Obilježavanje ovog dana dio je projekta »Holokaust (šoa i ljudska prava)«, koji su osmislile profesorice hrvatskog jezika **Vedrana Najev** i **Sanja Quien**, a djeca su se s oduševljenjem prihvatile rada na projektu. Projekt je odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, a finansijski je pripomogao i Grad Split.

Na priredbi su, uz profesore i roditelje učenika, bili nazočni i članovi Židovske općine Split, koji su i donirali spomen-obilježje.

S.D.

U školskom vrtu otvoreno je spomen-obilježje žrtvama holokausta

ZAGREB

U povodu Međunarodnog dana sjećanja na holokaust u prostorima Židovske općine Zagreb održan je i svečano otvoren četverodnevni program pod nazivom »Dani tolerancije - jednakosti u različitosti«. Svečanosti su nazočili brojni uzvanici među kojima i novoizabrani predsjednik Republike Hrvatske dr. sc. **Ivo Josipović**, predsjednik Hrvatskog sabora **Luka Bebić**, izaslanik predsjednice Vlade RH ministar kulture **Božo Biškupić** te izraelski veleposlanik u Hrvatskoj **Yosef Amrani**.

Predsjednik židovske općine Zagreb i Koordinacije židovskih općina **Ognjen Kraus** istaknuo je da se holokaust ne smije zaboraviti, upozorivši pritom da je trebalo pola stoljeća da svijet shvati univerzalnu vrijednost poruke - neka se više nikad ne dogodi!

Novoizabrani predsjednik RH dr. sc. **Ivo Josipović** rekao je da je holokaust nešto što moramo imati u sjećanju dok je ljudskog roda, te dodao da je borba protiv holokausta i protiv genocida - borba za čovjeka, za čovječanstvo, za humano i dobro.

G.I.

IN MEMORIAM

MILE KRZNARIĆ 1918.-2009.

Rođen u Križpolju, Brinje. Kao organizator antifašističkog pokreta djelovao je u Brinjskom kraju i Gorskem kotaru. Nositac je Partizanske spomenice 1941. godine.

Od 1945. radio je u državnim ustanovama. Obnašao je dužnost predsjednika Kotara Brinje i Ogulin. U dva mandata bio je zastupnik u Saboru SRH-e. Od 1971. godine bio je u mirovini.

STJEPKO HUMMEL 1919.-2009.

Sudionik je NOR-a od 1943. godine. Suosnivač je i urednik prvog broja »Glasa Slavonije« pokrenut 1943. godine na oslobođenom teritoriju na Zvečevu. Bio je član štaba 25. brodske brigade i član štaba 1. brigade KNOJ-a.

Nakon oslobođenja obnašao je odgovorne dužnosti, među inim i šefa kabinetra Ivana Krajačića, ministra unutarnjih poslova NR Hrvatske, kasnije otpravnika poslova u jugoslavenskoj ambasadi u Vatikanu, pomoćnik ministra za kulturu, direktor Hrvatskog zavoda za zaštitu spomenika, predsjednik Glazbenog zavoda Hrvatske.

Za istaknute zasluge u ratu i miru nositelj je više odličja i priznanja.

LAZO DUIĆ 1924.-2009.

Rođen u Rakovici (Kordun). Godine 1942. pristupa partizanskim jedinicama. Obnašao je dužnost komandira čete u 4. kordunaškoj brigadi, logističke poslove u štabovima 8. divizije 1. korpusa i Vrhovnog štaba NOV i POJ.

Nakon oslobođenja zemlje završava Vojnu akademiju i studij upravnog prava. Radio je u tijelima TO Karlovac i Republičkom štabu TO u Zagrebu. Umirovljen je u činu potpukovnika.

Nositac je više ratnih odlikovanja i priznanja.

VJEKOSLAV ŠILOBOD 1921.-2009.

Rođen u Podgrađu (Samobor). Godine 1943. priključuje se već proslavljenoj jedinici – 13. proleterskoj brigadi »Rade Končar« u čijim je redovima na trnovitom borbenom putu ostao do kraja rata.

Poslije oslobođenja ostaje u JNA sve do 1960. godine kada je umirovljen. Ak-

tivno djeluje u Crvenom križu a posebno u UABA Zagreb i Samobor te sekciji 13. proleterske brigade »Rade Končar« pri SABA RH. Za zasluge u ratu i miru nositelj je više odličja i priznanja, među inim i Ordena za hrabrost.

MILAN METIKOŠ 1924.-2009.

Rođen u Bijelim Vodama (Glina). Još kao dječak uključio se u NOP a kasnije dao svoj obol oslobođenju zemlje od fašističkog okupatora.

Nakon oslobođenja zemlje završava Višu upravnu školu, radio je u šumarstvu i sindikatima. Kao umirovljenik bio je vrlo aktivan u radu na terenu, pogotovo na Baniji i u UABA Jug Zagreb te Sekciji 7. banijske udarne divizije pri SABA RH.

BRANKO ĐAKOVIĆ 1929.-2010.

Roden u Gospicu. Nakon školovanja vojnu karijeru započinje u Skoplju, kasnije službuje u Bihaću, Ljubljani i Zagrebu, obnašajući dužnost načelnika meteoroloških stanica. Završio je tečajeve padobranaca, jedriličara i sportskog pilota.

Umirovljen je u činu potpukovnika avijacije. Aktivno je djelovao u Lovačkom društvu Mićevac (Velika Gorica) i u radu Sekcije vojnih zrakoplovaca pri SABA RH te u Udrudi ABA Jug Zagreb.

MILAN CREVAR 1923.-2009.

Rođen u Crevarskoj strani (Gvozd). Izbjegao je glinski pokolj i priključio se ustanku naroda Korduna i Banije.

Poslije oslobođenja završava studij i radi u privredi Osijeku. Nakon umirovljenja aktivno djeluje u društveno-političkim organizacijama. Rukovodio je aktivnostima osnivanja UABA u Osijeku i ZUABA Osječko-baranjske županije, čiji je bio i počasni predsjednik.

LJUBA PRODANOVIĆ 1923. - 2009.

Rođena je u Oljasima na obroncima Papuka nedaleko Požege. Već zarana stupa u vezu s ljudima onodobnih naprednih ideja pa već 1941. obavlja ilegalne zadatke da bi 1942. otišla u partizane. Formiranjem bolnice na Papuku u Leštatu djeluje u njoj kao politički delegat, a nakon neprijateljske

ofenzive 1943. preseljava bolnicu na Ravnu Goru. Radi kao komesar bolnice. Obavlja poslove snabdijevanja ustanova i jedinica NOP-a na tom području.

Nakon rata sa suprugom oficijom boravi i aktivno drušveno radi u Kujniku, Virovitici, Zagrebu, Postojni i Požegi. Obavlja najviše dužnosti u AFŽ-u SSRN-u i Crvenom križu. Posvuda gdje je djelovala ostavlja vidne tragove svojim radom. Od osnutka je stalni i aktivni član UABA Požega, gdje će njen rad ostati trajno zabilježen.

ANKA HORVAT 1944.-2010.

Rođena u Kotoribi. Nakon završetka školovanja u Čakovcu, životni put i radnu karijeru nastavila je u Samoboru. U slobodnom vremenu bila je vrlo aktivna u izviđačkoj organizaciji.

Vrijedno je djelovala i u Udrudi antifašističkih boraca i antifašista Samobor. Bila je članica Predsjedništva i tajničica udruge. Za iznimno doprinos u radu UABA Samobor zavrijedila je i posebno priznanje Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske.

MILAN PRLINA 1922.-2009.

Sudionik je sveopćeg ustanka 1941. godine u Srbu (Lika). Tokom NOB-a bio je borac 6. proleterske ličke divizije Nikola Tesla. Hrabrog i odvažnog – suborci su ga zvali Proleter.

Nakon oslobođenja zemlje zapošljava se na željezničkoj stanici Gračac gdje ostaje sve do umirovljenja. Novi rat iz devedesetih nagnao ga je u izbjeglištvo. Po povratku živi u kućerku u svom rodnom kraju, s niskom mirovinom, bez prava na njegu, iako je bio slijep i prikovan za krevet. UABA Gračac upozoravala je tijela vlasti o «slučaju Proleter». Pomoć je pristigla samo od saborskog zastupnika Damira Kajina – ali prekasno. Pokopan je bez oproštajnih govora i bez zasluzenog plotuna. Partizan Proleter bar je to zavrijedio.

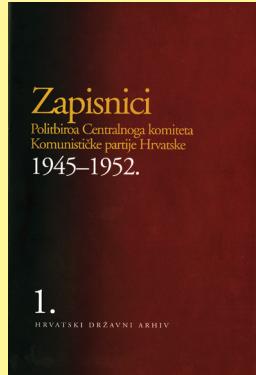
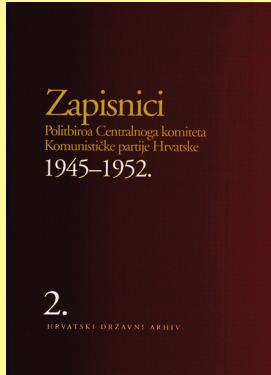
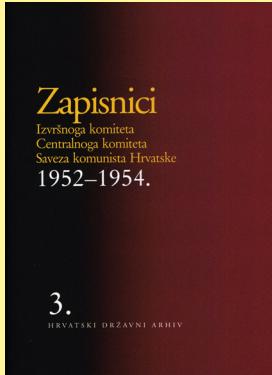
ISPRAVAK

U prošlom broju omaškom je dva puta tiskana smrtnica za Maria Jedrejića. Ispričavamo se obitelji i čitateljima.

Uredništvo

Hrvatski državni arhiv, Marulićev trg 21
10 000 ZAGREB

IZVORI ZA SUVREMENU HRVATSKU POVIJEST ?

Zapisnici izvršnog komiteta CK SKH 1952 - 1954, Sv.3

Priredila: Branislava Vojnović

Urednik: Mario Fabekovec

2008., ISBN 978-953-6005-93-2

ISBN 953-6005-74-3 (cjelina)

CIJENA POJEDINAČNOG SVESKA: 100,00 kuna

CIJENA NIZA (Sv. 1, 2, 3) : 200,00 kuna

O knjizi

Zapisnici Izvršnog komiteta Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske 1952-1954., sv. 3 nastavljaju niz predhodno dva sveska. Naime, ova knjiga Zapisnika obuhvaća razdoblje od studenoga 1952. do prosinca 1954., razdoblje u kojem je održan Treći kongres CK SKH (26-28. svibnja 1954) i u kojem su se dogodile bitne ustavne i institucionalne promjene te položeni temelji novog komunalnog uređenja. Teme koje je Izvršni komitet razmatrao u ovom dvogodišnjem razdoblju odraz su svih najvažnijih društvenih, političkih, i ekonomskih promjena kroz koje je prolazilo hrvatsko društvo unutar jugoslavenske zajednice te Jugoslavije unutar svjetske zajednice.

NARUDŽBENICA

Ime i prezime/Naziv institucije

Adresa/Telefon

Naslov

Broj primjeraka

Način plaćanja (zaokruži)

- Gotovinsko plaćanje - osobno u Arhivu
- Predračunom + troškovi dostave poštom 20,00 kuna
- Virmanom u roku od 15 dana (pravne osobe)

Datum: _____

Pečat:

Potpis:

Spomenik 14. diviziji u Sedlarjevu (Slovenija)